

असार - २

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन

पाक्षिक प्रकाशन

वर्ष २९, अङ्क ६

२०७७, असार १६-३१

पूर्णाङ्क ६७२

प्रकाशक

सर्वोच्च अदालत

रामशाहपथ, काठमाडौं

फोन नं. ४२००७२८, ४२००७२९, ४२००७५० Ext. २५११ (सम्पादन), २५१४ (छापाखाना), २९३१ (बिक्री)

फ्याक्स: ४२००७४९, पो.व.नं. २०४३८

Email: info@supremecourt.gov.np, Web: www.supremecourt.gov.np

सम्पादन तथा प्रकाशन समिति

माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल, सर्वोच्च अदालत	- अध्यक्ष
मुख्य रजिष्ट्रार श्री नृपध्वज निरौला, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
नायब महान्यायाधिवक्ता श्री पदमप्रसाद पाण्डेय, प्रतिनिधि, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	- सदस्य
रजिष्ट्रार श्री नारायणप्रसाद पन्थी, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
अधिवक्ता श्री रुद्रप्रसाद पोख्रेल, कोषाध्यक्ष, नेपाल बार एसोसिएसन	- सदस्य
वरिष्ठ अधिवक्ता श्री खगेन्द्रप्रसाद अधिकारी, अध्यक्ष, सर्वोच्च अदालत बार एसोसिएसन	- सदस्य
प्रा.डा.विजय सिंह सिजापति, डिन, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कानून संकाय	- सदस्य
सहरजिष्ट्रार श्री भीमकुमार श्रेष्ठ, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य सचिव

सम्पादक : श्री रामप्रसाद पौडेल

सम्पादन तथा प्रकाशन शाखामा कार्यरत्
कर्मचारीहरू

शाखा अधिकृत श्री देवी चौधरी
शाखा अधिकृत श्री विकाश कुमार रजक
शाखा अधिकृत श्री नेत्र प्रसाद पौडेल
कम्प्युटर अधिकृत श्री विक्रम प्रधान
ना.सु. श्री गीता लुइँटेल
ना.सु. श्री यशोदा निरौला
सि.कं. श्री ध्रुव सापकोटा
कम्प्युटर अपरेटर श्री अर्जुन सुवेदी
कार्यालय सहयोगी श्री राजेश तिमल्सिना

भाषाविद् : श्री रामचन्द्र फुयाल

बिक्री शाखा

ना.सु.श्री अर्जुन चौधरी

मुद्रण शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू

मुद्रण अधिकृत श्री कान्छा श्रेष्ठ
मुद्रण अधिकृत श्री आनन्दप्रकाश नेपाल
सिनियर हेल्पर श्री तुलसीनारायण महर्जन
नायब सुब्बा श्री शिवहरि अधिकारी
सिनियर प्रेसम्यान श्री योगप्रसाद पोखरेल
सिनियर मेकानिक्स श्री निर्मल बयलकोटी
सहायक डिजायनर श्री रसना बज्राचार्य
कम्पोजिटर श्री प्रमिलाकुमारी लामिछाने
सिनियर प्रेसम्यान श्री अर्जुन घिमिरे
प्रेसम्यान श्री केशवबहादुर सिटौला
बुकबाइन्डर श्री अच्युतप्रसाद सुवेदी
बुकबाइन्डर श्री गंगा थापा
बुकबाइन्डर श्री धनमाया मानन्धर

विभिन्न इजलासहरूबाट सम्पादन शाखामा प्राप्त भई यस अङ्कमा

प्रकाशित निर्णय / आदेशहरू

संवैधानिक इजलास	१	इजलास नं. ८	१४
संयुक्त इजलास	८	इजलास नं. ९	४
इजलास नं. १	७	इजलास नं. १०	४
इजलास नं. २	६	इजलास नं. ११	५
इजलास नं. ३	१०	इजलास नं. १२	१
इजलास नं. ४	११	इजलास नं. १३	१
इजलास नं. ५	४	इजलास नं. १४	१
इजलास नं. ६	८	इजलास नं. २०	१
इजलास नं. ७	५	एकल इजलास	१
जम्मा	६०	जम्मा	३२

कूल जम्मा ६० + ३२ = ९२

नेपाल कानून पत्रिका

मा प्रकाशित भएका फैसलाहरू (२०१५ सालदेखि
हालसम्म)

हेर्न, पढ्न तथा सुरक्षित गर्न

www.nkp.gov.np

मा जानुहोला ।

खोज्ने तरिका

सर्वप्रथम **www.nkp.gov.np** लगइन गरेपश्चात् गृहपृष्ठमा देखिने **शब्दबाट फैसला खोज्नुहोस्** भन्ने स्थानमा आफूले खोज्न चाहेअनुसारको कुनै शब्द नेपाली युनिकोड फन्टमा टाइप गर्नुहोस् । यसबाट खोजेअनुसारको फैसला प्राप्त गर्न नसकेमा वेबसाइटको दोस्रो शीर्षकमा रहेको **वृहत खोज** खोलेर विभिन्न किसिमले फैसला खोज्न सकिनेछ । त्यस अतिरिक्त **नेकाप प्रत्येक वर्ष** र **हाफ्रो बारेमा** समेत हेर्न सक्नुहुनेछ ।

यस पत्रिकाको इजलाससमेतमा उद्धरण गर्नुपर्दा निम्नानुसार गर्नुपर्नेछ:

सअ बुलेटिन, २०७०, ... - १ वा २, पृष्ठ

(साल) (महिना)

उदाहरणार्थ: सअ बुलेटिन, २०७७, असार - २, पृष्ठ १

सूचना

"नेपाल कानून पत्रिका र सर्वोच्च अदालत बुलेटिन" को **"वार्षिक ग्राहक"** बन्न चाहनेका लागि **२०७६ वैशाख अङ्क** देखि वार्षिक ग्राहक बन्न पाउने गरी सम्पादन तथा प्रकाशन समितिले निर्णय गरेको हुँदा सम्बन्धित सबैको जानकारीका लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ।

समितिको निर्णयानुसार मूल्य समायोजन भई **नेपाल कानून पत्रिका रु.७५** र **सर्वोच्च अदालत बुलेटिन प्रति अङ्क रु.४०** कायम गरिएकोसमेत सबैलाई जानकारी गराइन्छ।

सर्वोच्च अदालतबाट २०७५ सालमा प्रकाशित **नेपाल कानून पत्रिका अतिरिक्ताङ्क २०७१** सीमित मात्रामा रहेकाले आफ्नो प्रति सुरक्षित गर्न सम्बन्धित सबैको लागि जानकारी गराइन्छ।

ने.का.प.को अतिरिक्ताङ्क २०७२ र २०७३ क्रमशः प्रकाशन हुँदै गरेको पनि जानकारीका लागि अनुरोध छ। साथै सर्वोच्च अदालतबाट नेपाल कानून पत्रिका संवैधानिक इजलास खण्डको छुट्टै प्रकाशन भएको जानकारी गराउन चाहन्छौं। यस वर्ष **वातावरणसँग सम्बन्धित फैसलाहरूको सङ्गालो, २०७६** पनि प्रकाशन भएकाले आफ्नो प्रति बेलैमा सुरक्षित गर्न सम्बन्धित सबैको लागि अनुरोध छ।

मूल्य रु.४०।-

मुद्रक: सर्वोच्च अदालत, छापाखाना

विषयसूची

क्र.सं.	विषय	पक्ष / विपक्ष	पृष्ठ			
संवैधानिक इजलास			१ - २			
१.	उत्प्रेषण / परमादेश	रब्यंसु रेग्मी वि. संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयसमेत	१			
संयुक्त इजलास			२ - ८			
२.	कर्तव्य ज्यान र डाँका	नेपाल सरकार वि. वीरबहादुर माझीसमेत	२			
३.	जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. सुरजबहादुर शाही	३			
४.	अंश	नविनकुमार मिश्र वि. चन्द्रशेखर मिश्रसमेत	४			
५.	ट्रेडमार्क दर्तासम्बन्धी	सीए के.एन. मोदी वि. प्रदीपकुमार आँचलिया	४			
६.	कर्तव्य ज्यान	चन्द्रशेर राई वि.नेपाल सरकार	६			
७.	कर्तव्य ज्यान	उमित दमाई वि.नेपाल सरकार	७			
इजलास नं. १			८ - १३			
८.	उत्प्रेषण / परमादेश	जुजुकाजी महर्जन वि. उच्च अदालत पाटन, ललितपुरसमेत	८			
९.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. छोटेला लामा	९			
१०.	जबरजस्ती करणी	टीकाराज सेढाई वि. नेपाल सरकार	१०			
११.	निषेधाज्ञा / उत्प्रेषण / परमादेश	सावित्री लामा (राना) वि. जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बाँकेसमेत	११			
१२.	परमादेश	गणेशबहादुर थापा क्षेत्री वि. योगेन्द्र सहनी	११			
१३.	निषेधाज्ञा	न्हुच्छेबहादुर शाहीसमेत वि. रामबहादुर खत्री	१२			
१४.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	सबिना तुलाधर मुखिया वि. जिल्ला प्रशासन कार्यालय, धादिङसमेत	१२			
इजलास नं. २			१३ - १७			
१५.	निषेधाज्ञा	द्वारिकाप्रसाद नेपाल वि. जिल्ला पाल्पा तानसेन नगरपालिका कार्यालय, पाल्पासमेत	१३			
१६.	निषेधाज्ञा	उज्वलप्रसाद भण्डारी वि. भक्तबहादुर गुरुङ	१४			
१७.	लेनदेन	रचना गौचन वि. धर्मबहादुर चन्द	१५			
१८.	दर्ता बदरसमेत	लक्ष्मण उलकसमेत वि. गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालय, डिल्लीबजार काठमाडौंसमेत	१६			
१९.	कर्तव्य ज्यान र जबरजस्ती चोरी	अनिलकुमार पण्डित वि. नेपाल सरकार	१६			
इजलास नं. ३			१७ - २६			
२०.	भ्रष्टाचार	लक्ष्मी अधिकारी वि. नेपाल सरकार	१७			
२१.	भ्रष्टाचार (नक्कली प्रमाणपत्र)	नन्दकिशोर प्रसाद वि. नेपाल सरकार	१८			
२२.	अवैध रूपमा वन पैदावार कटान	नेपाल सरकार वि. ऋषिराम पराजुली	१८			
२३.	भ्रष्टाचार	नेपाल सरकार वि. रामजीप्रसाद बरालसमेत	१९			
२४.	हाडनातामा जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. हेमबहादुर मगर	२०			

२५.	अपहरण	मोहन साह तेली वि. नेपाल सरकार	२१
२६.	उत्प्रेषण	लिलादेवी देवकोटा वि. लक्ष्मी अधिकारीसमेत	२२
२७.	जबरजस्ती करण	नेपाल सरकार वि. मसुरचन्द्र गुरुङ	२३
२८.	जबरजस्ती करण	नेपाल सरकार वि. उमा शंकर गिरी	२४
२९.	बैंकिङ कसुर	नेपाल सरकार वि. रोशन विष्टसमेत	२५
इजलास नं. ४			२७ - ३२
३०.	बैंकिङ कसुर	नेपाल सरकार वि. नवराज भुजेलसमेत	२७
३१.	उत्प्रेषण	द्वारिका थापा क्षेत्री वि. रजिस्ट्रार, पुनरावेदन अदालत पाटनसमेत	२७
३२.	उत्प्रेषण	अशेखरप्रसाद यादव वि. भूमिसुधार कार्यालयसमेत	२८
३३.	सरकारी छाप दस्तखत किर्ते	नेपाल सरकार वि. सुरेन्द्र मकजु	२८
३४.	परमादेश	दीर्घबहादुर बटाला वि. जनजागृति प्राथमिक विद्यालय, जेठारी वडा नं.५ अछामसमेत	२९
३५.	निषेधाज्ञा	हेफाजत करिम अन्सारी वि. धमेन्द्रकुमार अग्रवालसमेत	२९
३६.	वैदेशिक रोजगार ठगी	नेपाल सरकार वि. डम्बरबहादुर वि.क.	२९
३७.	कर्तव्य ज्यान	सरन काम्बाङ (लिम्बू) समेत वि. नेपाल सरकार	३०

३८.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. मिलन भुजेलसमेत	३१
३९.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	हरिशरण जमकटेलसमेत वि. गृह मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत	३२
इजलास नं. ५			३२ - ३६
४०.	सामुहिक जबरजस्ती करण	गणेश योज्जन वि. नेपाल सरकार	३२
४१.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. ज्याक्सन कँडेलसमेत	३३
४२.	आयकर	कृष्णप्रसाद देवकोटा वि. महावीरप्रसाद अग्रवाल	३४
४३.	कर्तव्य ज्यान (साधक)	नेपाल सरकार वि. विक्रम राई	३५
इजलास नं. ६			३६ - ४२
४४.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. वीरेस भन्ने दीपक सेन खवास	३६
४५.	जबरजस्ती करण	नेपाल सरकार वि. अमर श्रेष्ठ	३६
४६.	लिखत दर्ता बदर दर्ता कायम	आविद हुसेनसमेत वि. रामवृक्ष मेहता	३७
४७.	लिखत दर्ता बदर दर्ता	उषादेवी सिजापती वि. योगेन्द्र हजरासमेत	३८
४८.	लिखत दर्ता बदर दर्ता	अमनकुमार सिंहसमेत वि. राजकिशोर यादव	३९
४९.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. प्रदीप रावल	४०
५०.	बैंकिङ कसुर	संगम प्रधान वि. नेपाल सरकार	४१

इजलास नं. ७			४२ - ४५
५१.	उपर्युक्त आदेश जारी गरिपाउँ	श्याममोहन श्रेष्ठ वि. कम्पनी रजिस्ट्रारको कार्यालय, त्रिपुरेश्वर, काठमाडौंसमेत	४२
५२.	उत्प्रेषण / परमादेश	रत्ना थापा वि. पारस गुरुङसमेत	४२
५३.	बकसपत्र बदर	कविन खड्कासमेत वि. श्रीमती लक्ष्मी खड्का	४४
इजलास नं. ८			४५ - ५४
५४.	वैदेशिक रोजगार ठगी	नेपाल सरकार वि. श्रीमती शर्मिला डि.सी.	४५
५५.	वन पैदावार हानि नोक्सानी	नेपाल सरकार वि. जनक वि.क.समेत	४५
५६.	आयकर (आ.व.२०६१/०६२ असार, श्रावण)	शिशिरकुमार ढुङ्गाना वि. ग्यालेक्सी पब्लिक स्कुल प्रा.लि.	४६
५७.	डाँका	नेपाल सरकार वि. विशाल राय बंगाली	४७
५८.	निर्णय दर्ता बदर हक कायम	श्याम सुन्दर सिख्याल वि. नवलकिशोर राजभण्डारीसमेत	४७
५९.	वैदेशिक रोजगार कसुर	नेपाल सरकार वि. रमेश खनियासमेत	४८
६०.	वैदेशिक रोजगार कसुर	नेपाल सरकार वि. भोला कार्कीसमेत	४९
६१.	उत्प्रेषण	कृष्णकुमारी पुरी वि. जयराम पुरीसमेत	५०
६२.	कर्तव्य ज्यान	पेम्बाछिरी शेर्पा वि. नेपाल सरकार	५०
६३.	करकाप	प्रेमलाल थनेतसमेत वि. यमकुमारी गुरौ	५३
६४.	कर्तव्य ज्यान	पार्वती तामाङ वि. नेपाल सरकार	५३
इजलास नं. ९			५४ - ५८
६५.	आयकर (०६६।६७)	ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुर वि. राहुलकुमार अग्रवाल	५४
६६.	निर्णय बदर खिचोला मेटाई हक कायम	विष्णु खड्का वि. मिना गुरुङ	५५
६७.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	विनोदकुमार वली वि. गृह मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत	५६
६८.	परमादेश	मेघा साह वि. नेपाल नर्सिङ परिषद्, बाँसबारी काठमाडौंसमेत	५७
इजलास नं. १०			५८ - ६१
६९.	उत्प्रेषण / परमादेश	अधिवक्ता सोमप्रसाद लुइँटेल वि. कानून न्याय तथा संविधानसभा मन्त्रालयसमेत	५८
७०.	उत्प्रेषण / परमादेश	लक्ष्मी सापकोटा वि. त्रिभुवन विश्वविद्यालय परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय, बल्खुसमेत	५९
७१.	लिखत बदर	दिलशोभा तुलाधर वि. धनरत्न तुलाधर	६०

इजलास नं. ११			६१ - ६४
७२.	बहाल दिलाई घर खाली	युवराज न्यौपाने वि. गिताकुमारी धिमाल	६१
७३.	मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार	पेम्बा तामाङ वि. नेपाल सरकार	६१
७४.	जबरजस्ती करणी	हरिबहादुर सुनार वि. नेपाल सरकार	६३
इजलास नं. १२			६४ - ६५
७५.	बिनाइजाजत वन पैदावर ओसारपसार	पुण्यकुमारी श्रेष्ठ वि. नेपाल सरकार	६४
इजलास नं. १३			६५
७६.	बिनाइजाजत वन पैदावर ओसारपसार	नेपाल सरकार वि. फुलमती कलवार्नीसमेत	६५

इजलास नं. १४			६५ - ६६
७७.	उत्प्रेषण / परमादेश	टीकाकुमारी सापकोटा ढकालसमेत वि. श्री सिद्ध बहिरा बालकको स्कुल विरेन्द्रनगर, सुर्खेतसमेत	६५
इजलास नं. २०			६६ - ६७
७८.	आयकर ०६२।०६३	तुला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुर वि. शिवशक्ति प्याकेजिङ प्रा.लि., सिमरा बारा	६६
एकल इजलास			६७ - ६८
७९.	उत्प्रेषण	अधिवक्ता दीपक विक्रम मिश्र वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् सचिवालयसमेत	६७

संवैधानिक इजलास

१

स.प्र.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा., मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की, मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे, मा.न्या.श्री मीरा खड्का र मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की, ०७५-WC-००१९, उत्प्रेषण / परमादेश, रब्यसु रेम्मी वि. संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयसमेत

स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ र अन्य सम्बन्धित ऐन, नियमहरूमा भएजस्तै व्यवस्था स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा गरी स्थानीय सरकारलाई नै कवाडी कर उठाउने वा लगाउने अधिकार स्पष्ट रूपमा प्रदान गरेको देखिन्छ। निवेदकले पोखरा लेखनाथ महानगरपालिकाको मिति २०७४।६।२४ को निर्णय बदर गरी पाउन माग गरेको विषय सम्बन्धमा महानगरपालिकाको तर्फबाट परेको लिखित जवाफ हेर्दा, महानगरपालिकाको कार्यपालिकाबाट मिति २०७४।२।२८ मा स्वीकृत भएको आर्थिक ऐन, २०७४ लाई महानगरपालिकाको नगरसभाबाट अनुमोदन भई मिति २०७४।४।१ देखि लागू गरेको र सोही आर्थिक ऐनमा व्यवस्था भएबमोजिमको कानूनी प्रक्रिया पूरा गरी मिति २०७४।६।२४ मा सिमरन (सिम्रन) कन्स्ट्रक्सन प्रा.लि.सँग ठेक्का सम्झौता गरी कवाडी कर सङ्कलन र निकासीसम्बन्धी व्यवस्थालाई कार्यान्वयन गरिएको हो भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ। यसरी उक्त मिति २०७४।६।२४ मा भएको सम्झौताका पक्षसमेत नरहेका निवेदकको संविधानप्रदत्त कुनै हक अधिकारमा आघात पुगेको भन्ने देखिँदैन। यसर्थ कवाडी सामान निकासी कर लगाउने र उठाउने अधिकार संविधान र कानूनले नै स्थानीय सरकारलाई प्रदान गरेको सन्दर्भमा पोखरा लेखनाथ महानगरपालिकाले गैरकानूनी रूपमा कर उठाएको भन्ने निवेदकको जिकिर मनासिब देखिन नआउने।

रिट निवेदकले स्थानीय सरकारबाट संविधान र कानूनले प्रदान गरेको अख्तियारीभित्र रही जारी

गरेको आर्थिक ऐन, २०७४ संविधान र कानूनविपरीत भएको र यसले सर्वसाधारण जनताको हक अधिकारमा समेत आघात पुगेकोले प्रस्तुत विवाद सार्वजनिक सरोकारको विषयवस्तुसमेत रहेको भनी रिट निवेदनमा दाबी लिएको अवस्था देखिन्छ। तर उक्त ऐन के, कसरी संविधान तथा प्रचलित कानूनी व्यवस्थाको विपरीत भई महानगरपालिकाको नगर कार्यपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७४ बमोजिम उठाइएको शुल्क / करले सर्वसाधारण जनताको के, कुन हक अधिकारमा असर पर्न गएको हो ? भन्ने कुरा निवेदकले वस्तुगत रूपमा देखाउन सकेको भने पाइएन। संविधान र कानूनले नै स्थानीय सरकारको परिकल्पना गरी निर्धारित गरिएको क्षेत्राधिकारभित्रको कार्यहरूप्रति आ-आफ्नो हित / स्वार्थलाई मध्यनजर गरी मनोगत रूपमा प्रश्न उठाउँदै संघीय वा प्रदेश कानूनविपरीतका कार्य भए भनी रिट दायर गरी बदर गराउन माग गर्ने वा बदर गराउने कार्य हुँदै गएमा संघीयताको मर्म र उद्देश्यविपरीत हुने भय रहिरहने।

संविधान र कानूनको व्याख्या, विवेचना गर्दा सामञ्जस्यपूर्ण (Harmonious) रूपमा गरी एकआपसमा समन्वय, सहयोग र सहकारिता बढाउँदै संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारबिच पारस्परिक र परिपूरकको भूमिका निर्वाह गर्नु वाञ्छनीय हुन आउने।

वस्तुतः नेपालको संविधानले तीन तहको सरकारको परिकल्पना गरेको संघीयता कार्यान्वयन गर्न आवश्यक नीतिगत, कानूनी र संरचनागत व्यवस्था हुन अपरिहार्य छ। यस अर्थमा पनि संविधानमा नै अनुसूचीको व्यवस्था गरी संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारले प्रयोग गर्ने सम्पूर्ण अधिकारको सूची संविधानमा नै स्पष्ट तोकिएको पाइन्छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्न आवश्यक कानून निर्माण गर्ने क्रममा स्थानीय सरकारहरूले आर्थिक ऐन, २०७४ जारी गरी आफ्नो क्षेत्रभित्रका स्रोत साधनहरूको प्रयोग र उपभोगमा कर लगाउने र राजस्व उठाउनेसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था गरी आफ्ना काम कारबाही व्यवस्थित गर्दै आएको देखियो। यसै सन्दर्भमा पोखरा लेखनाथ महानगरपालिकाको कार्यपालिकाले आर्थिक ऐन, २०७४ निर्माण गरी नगर सभाबाट पारित

गरी करसम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयन गरेको भन्ने तथ्य मिसिल संलग्न पेस भएको आर्थिक ऐन, २०७४ र नगर सभाको बैठक निर्णयको प्रतिलिपिबाट समेत देखिन्छ । यसरी स्थानीय सरकारको कार्यसूचीभित्रको कवाडी कर वा पुनः प्रयोगयोग्य वस्तुमा निकासी कर लगाउने र उठाउने कार्य उल्लिखित कानूनको कसीमा हेर्दा महानगरपालिकाको क्षेत्राधिकारभित्रकै विषय रहेको हुँदा उक्त ऐनबमोजिम भए गरेको कार्य कानूनसङ्गत नै देखिन आउने ।

अतः उल्लिखित विवेचित आधार र कारणहरूबाट पोखरा लेखनाथ महानगरपालिकाको नगर कार्यपालिकाले नेपालको संविधान र स्थानीय शासन सञ्चालन ऐन, २०७४ को व्यवस्थाबमोजिम आर्थिक ऐन, २०७४ जारी गरी सोही ऐनको व्यवस्थाअनुरूप कवाडी वा पुनः प्रयोगयोग्य सामानको कर निर्धारण गरी आवश्यक कार्य सञ्चालन गर्न टेन्डर आह्वानको प्रक्रियाद्वारा योग्य कम्पनीलाई छनौट र ठेक्का सम्झौता गरी कवाडी निकासी कर लिएको कार्य संविधान र कानूनविपरीत भएको भन्ने नदेखिएकाले प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृतः रीताकुमारी बस्नेल

कम्प्युटरः विशाल खड्गी

इति संवत् २०७६ साल वैशाख २५ गते रोज ४ शुभम् ।

संयुक्त इजलास

१

स.प्र.न्या.श्री गोपाल पराजुली र मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी., ०७१-CR-०६८७, कर्तव्य ज्यान र डाँका, नेपाल सरकार वि.वीरबहादुर माझीसमेत

प्रतिवादीहरू मृतकको पसलमा सामान पुऱ्याउने व्यक्तिहरू भएको हुँदा निजहरू मृतकको दिनचर्यासँग प्रत्यक्ष रूपमा परिचित रहेको भन्ने देखिन्छ । त्यसैगरी प्रतिवादीहरूको डेरा कोठाबाट रगतयुक्त धुन राखेको कपडा बरामद भएकोसमेतका आधारबाट प्रतिवादीहरूले द्वारिकाप्रसाद खनाललाई कर्तव्य गरी मारेको भन्ने पुष्टि भइरहेको अवस्था छ । यसैगरी प्रतिवादीहरू वीरबहादुर

माझी, श्यामकुमार माझीले धारिलो हतियार प्रयोग गरी मुख्य भई कर्तव्य गरी मारेको अवस्थामा निजहरूलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं.बमोजिम र अर्का प्रतिवादी रेशम माझीले मृतकलाई कतै चलन चटपटाउन नपाउने गरी खुट्टामा समाती थिची कर्तव्य गरी मार्नमा संलग्न भएको हुँदा निजलाई सोही महलको १३(४) नं.बमोजिम सजाय हुने गरी सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतले गरेको फैसला सदर गर्ने ठहऱ्याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला मनासिब नै देखिने ।

प्रतिवादीहरू सरदार माझी र कमलबहादुर माझीले एकापसमा चोरी गर्ने सल्लाह गरेको र चोरी गर्न घरको कम्पाउन्डमा गएको र घरबाहिर बसेको भन्ने निजहरूको बयान र सहप्रतिवादीहरूको बयान बेहोराबाट पनि देखिन्छ । वारदातस्थल नगई घरको कम्पाउन्डबाहिर बसेको भन्ने देखिन आएको छ । वारदातस्थलमा अन्य प्रतिवादीहरू श्याम, वीरबहादुर, रेशम चोरी गर्न घरभित्र प्रवेश गरी वारदात घटाएको र फर्की आएपछि ज्यान मारी आयौं भनेपछि थाहा पाएको भन्ने प्रतिवादीहरूको अनुसन्धानको क्रममा भएको बयान, प्रतिवादीहरू वीरबहादुर माझी, श्यामकुमार माझी र रेशम माझीको अनुसन्धानको क्रममा भएको बयानसमेतबाट देखिएकोबाट प्रतिवादीहरू ज्यान मार्नको निमित्त हतियारसहित वारदातस्थलमा मौजुद रहेको भन्ने कतैबाट नदेखिने ।

प्रतिवादीहरू चोरी गर्ने मतसल्लाहका साथ वारदातस्थलमा गएको र घरको कम्पाउन्डबाहिर बसेको र चोरी गर्ने भनी अन्य प्रतिवादीहरू गएको र वारदात घटाइसकेपछि वारदात घटाउने अन्य प्रतिवादीहरूले भनेपछि मात्र ज्यानसम्बन्धी वारदात भएको भन्ने थाहा पाएको भन्ने देखिँदा निजहरूलाई ज्यानसम्बन्धी महलको १७(१) नं.बमोजिमको सजाय हुनुपर्ने अवस्था विद्यमान नदेखिने ।

वारदातस्थलमा चोरी गर्न ३ जना रेशम, श्याम र वीरबहादुर मात्र घरभित्र प्रवेश गरेको र वारदात ३ जना रेशम श्याम र वीरबहादुरले नै घटाएको भन्ने पुष्टि हुन आएको र सरदार र कमल भने बाहिर रहेको भन्ने देखिन आएको छ भने चोरी गरेर ल्याएको धनमाल बाँडी खाएको

भन्ने पनि नदेखिएको अवस्थामा डाँकातर्फको वारदात कायम हुन आएन । त्यसैले प्रतिवादीहरू रेशम, श्याम र वीरबहादुरले चोरीको ४ नं.बमोजिम जबरजस्ती चोरीको रीतबाट बिगो रु.६,२००।- चोरी गरेको देखिन आउने ।

तसर्थ माथि विश्लेषण गरिएका आधार, कारण र प्रमाणसमेतबाट सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतले चोरीतर्फको दाबी नपुग्ने ठहर्‍याएको हदसम्म सुरुको फैसला उल्टी गरी प्रतिवादी रेशम माझी, प्रतिवादी श्यामकुमार माझी र प्रतिवादी वीरबहादुर माझीलाई चोरीको महलको ४ को कसुरमा १४(२) नं.बमोजिम १^१/_२ महिना कैद र बिगोको डेढो अर्थात् रु.९,३००।- जरिवाना भई सो जरिवानाबापत समेत कैद हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७१।३।१० को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: रामप्रसाद बस्याल

कम्प्युटर: विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७४ साल साउन १५ गते रोज १ शुभम् ।

२

स.प्र.न्या.श्री गोपाल पराजुली र मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी., ०७१-CR-०७५८, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि.सुरजबहादुर शाही

पीडितको निवेदन, रिउली विष्टको किटानी जाहेरी, उक्त निवेदन तथा जाहेरीलाई समर्थन हुने गरी अदालतसमक्ष गरेको बकपत्र, घटना विवरण पुष्टि हुने गरी घटना विवरण कागज गर्ने मैना विष्ट, दिलबहादुर बोगटी, धौले गिरीसमेतले अदालतसमक्ष गरेको बकपत्र, प्रतिवादीले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष गरेको बयान, पीडितको स्वास्थ्य परीक्षणबाट पीडितको योनिबाट रगत बगिरहेको, कन्याजाली च्यातिएको, दुखाई भएको, inner thigh मा scratch mark रहेको, corvix slightly tender जस्ता कुरा र पीडितको सुरुवाल परीक्षणबाट Human blood was detected भन्ने उल्लेख भएबाट पीडितलाई करणी गरेको भन्ने कुरा पुष्टि हुन आएको देखिँदा प्रतिवादी सुरजबहादुर शाहीलाई सुरु बाजुरा जिल्ला अदालतले मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणी महलको १ र ३क नं.को कसुरमा ऐ.३(२) नं.बमोजिम १० वर्ष कैद हुने ठहर्‍याई

पीडितले प्रतिवादीबाट रु.१००००।- क्षतिपूर्तिसमेत भराई लिन पाउने ठहर्‍याएको हदसम्म मिति २०७१।५।१८ को पुनरावेदन अदालत दिपायलको फैसला मिलेकै देखिन आउने ।

अभियोजन पक्षले न त पीडितको अपाङ्ग परिचयपत्र पेस गरेको अवस्था छ, न त ऐनको व्यवस्थाअनुसार गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकामा भएको लगतमा निजको नाम रहेको भनी प्रमाणित गर्न सकेको अवस्था छ । यसले गर्दा कसैले आफूलाई फाइदा हुने कुरामा अपाङ्ग रहेको दाबी लिने र आफूलाई नोक्सान पर्ने कुरामा अपाङ्ग नरहेको दाबी लिन सक्ने अवस्था रहन्छ । अपाङ्ग भएर पनि प्रमाणपत्र लिन नसकेको हो भने त्यस कुराको यथोचित आधार र कारण पेस गर्नुपर्ने दायित्व वादी पक्षको हुन आउँछ अन्यथा अदालतले अनुमानका आधारमा निर्णय गर्नुपर्ने हुन आउँछ । शङ्का र अनुमानलाई अदालतले मान्यता दिन नमिल्ने । पीडित अपाङ्ग भएको ठहर भएमा सजायको मात्रामा बढोत्तरी हुने र अपाङ्ग ठहर हुन नसकेमा सजायको मात्रा घटेर जाने अवस्था उत्पन्न हुन्छ । अर्कोतर्फ अपाङ्ग भएको आधारमा सजायको मागदाबी लिने पक्षले बिनाप्रमाण अपाङ्गको दाबी लिन पुग्दछ भने अपाङ्ग संरक्षण ऐन र नियमावलीमा रहेको व्यवस्था निष्प्रभावी हुन पुग्दछ । अभियोजन पक्षले पीडित अपाङ्ग हुन् भन्ने कुराको पुष्ट्याई हुने खालको वस्तुनिष्ठ प्रमाण पेस गर्नुपर्ने दायित्वबाट पन्छिन मिल्दैन । वादी पक्षले मागदाबी लिँदैमा बिनाआधार र प्रमाण प्रतिवादीलाई थप सजाय गर्न मिल्ने पनि देखिँदैन । पीडित के कुन खालको अपाङ्ग हुन् भन्ने कुरा मिसिल संलग्न प्रमाणबाट पुष्टि हुन आएको देखिँदैन । वस्तुनिष्ठ प्रमाणको सर्वथा अभाव रहेको देखिन्छ । यस्तो अवस्थामा मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(२) नं.बमोजिम वादी पक्षले प्रतिवादीलाई थप ५(पाँच) वर्ष कैदको सजाय हुन लिएको मागदाबी पुग्न सक्ने नदेखिने ।

तसर्थ माथि विवेचित आधार र कारण सुरु बाजुरा जिल्ला अदालतले मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणी महलको ३ (क) नं.बमोजिम थप ५ वर्ष सजाय गर्ने गरेको

फैसला सो हदसम्म उल्टी भई ऐजनको ३(२) नं.बमोजिम १० वर्ष मात्र कैद सजाय हुने र पीडितले प्रतिवादीबाट रु.१००००।- क्षतिपूर्तिसमेत भराई लिन पाउने।

इजलास अधिकृत: रामप्रसाद बस्याल

कम्प्युटर: विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७४ साल साउन १५ गते रोज १ शुभम्।

३

स.प्र.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी., ०७३-CI-०१०१, अंश, *नविनकुमार मिश्र वि.चन्द्रशेखर मिश्रसमेत*

पुनरावेदन अदालत जनकपुरको आदेशानुसार भई आएको विवादित स्ववासी घरजग्गाको नापनक्सा मुचुल्का अध्ययन गरी हेर्दा न.नं.६ को जग्गा पुनरावेदक र प्रमिलादेवीको भोगमा रहेको उल्लेख भएको पाइन्छ भने न.नं.७ को घरजग्गा प्रतिवादीमध्येका अशोककुमार मिश्रको भोगचलनमा रहेको भन्ने नक्सा सर्जमिनमा बस्ने व्यक्तिहरूले लेखाई दिएको देखियो। साथै गाउँ विकास समितिको कार्यालय, बघचौडाको मिति २०७०।१।९ को सिफारिसमा समेत सडकदेखि दक्षिण अजयकुमार मिश्रदेखि उत्तर, चन्द्रशेखर मिश्रदेखि पूर्व र सडकदेखि पश्चिम यति चार किल्लाभित्रको जग्गा ललितकुमार मिश्रको भोगचलनमा रहेको बेहोरा सिफारिस भई आएको देखिन्छ। उक्त तथ्यलाई पुनरावेदकले सबुद प्रमाण पेश गरी अन्यथा प्रमाणित गर्न सकेको पाइँदैन। नक्सा मुचुल्कामा रोहवरमा रहेका पुनरावेदकले समेत न.नं.७ को घरजग्गा प्रतिवादीको भोगमा नरही आफ्नो भोगमा रहेको छ भनी लेखाउन सकेको देखिएन। नापी नभएको गाउँ बलकको घर जग्गाको स्वामित्व निर्धारण भोगका आधारमा हुने हुन्छ। कुनै घर जग्गाको स्वामित्वको विवाद उठेमा स्थानीय निकायको सिफारिस एवम् विवादित जग्गाका साँध सँधियारमा रहेका व्यक्तिहरूले व्यक्त गरेको तथ्य स्वामित्व निर्धारणका आधार हुने हुन्छ। पुनरावेदकले न.नं.७ को जग्गा आफ्नो भनी दाबी गरे पनि त्यसलाई प्रमाणद्वारा पुष्टि गर्न सकेको पाइएन। केवल पुनरावेदन जिकिरकै भरमा वादी दाबी पुग्ने भनी ठहर गर्न मिलेन। यसरी विवादित स्ववासी घर जग्गा सम्बन्धमा भएको नक्सा सर्जमिनबाट न.नं.७ को जग्गा प्रतिवादी

अशोक मिश्रको भोगमा रहेको स्थापित हुन आएको हुँदा उक्त जग्गामा वादीको अंश हक कायम हुने भन्न मिलेन। तसर्थ उक्त न.नं.७ को घर जग्गासम्म वादीको अंशहक नठहर्ने भनी पुनरावेदन अदालतबाट भएको फैसलाले वादीलाई अंश हकबाट वञ्चित गरेको भनी वादीले लिएको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

विवेचित आधार कारणबाट अदालतबाट भइआएको नक्सा मुचुल्काको न.नं.७ को घरजग्गा प्रत्यर्थी अशोककुमार मिश्रको हकभोगभित्रको भन्ने पुष्टि हुन आएको देखिँदा उक्त जग्गासमेत वादीको अंश हक कायम हुने भनी सुरु धनुषा जिल्ला अदालतबाट भएको मिति २०७०।१।२५ को फैसला सो हदसम्म उल्टी गरी न.नं.७ को घरजग्गामा वादी दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत जनकपुरबाट मिति २०७२।४।३१ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: सुरेशराज खनाल

कम्प्युटर: विशाल खड्गी

इति संवत् २०७५ साल असोज १७ गते रोज ४ शुभम्।

४

स.प्र.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा.र मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७४-CI-१०९२, ट्रेडमार्क दर्तासम्बन्धी, *सीए के.एन.मोदी वि. प्रदीपकुमार आँचलिया*

ट्रेडमार्कमा हकाधिकार प्राप्त गर्न त्यसको दर्ता र प्रयोग महत्त्वपूर्ण मानिन्छ। दुई आधारलाई नै हालसम्म ट्रेडमार्क दर्ताको लागि विश्वव्यापी आधार मानिँदै आएको देखिन्छ। एक राष्ट्रमा ट्रेडमार्क दर्ता भएकै कारणले अर्को देशमा त्यसले स्वतः मान्यता पाउने अवस्था हुँदैन। हरेक राष्ट्रले ट्रेडमार्क दर्ताका लागि आ-आफ्नै कानून बनाएका हुन्छन्। अरु राष्ट्रमा दर्ता भएको सुपरिचित (well known) ट्रेडमार्कसमेत सम्बद्ध देशको कानूनअनुसार दर्ता भएपछि मात्र त्यस देशमा हकाधिकार प्राप्त गर्न लायक हुन्छन्। पुनरावेदक तेजराम धरमपाल फर्मको पुनरावेदन पत्रमा पेरिस महासन्धिको कुरा उल्लेख गरेको देखिन्छ, नेपालसमेत पेरिस महासन्धिको पक्ष राष्ट्र भएकाले महासन्धिको व्यवस्थालाई नेपालले

समेत अवलम्बन गर्नुपर्ने कुरामा अन्यथा भन्न मिल्दैन, तर पेरिस महासन्धिको धारा ६(१) मा सदस्य राष्ट्रले कानून बनाई ट्रेडमार्क दर्ताका प्रक्रिया र आधार निश्चित गर्न सक्दछन् (The Conditions for the filling and registration of trademarks shall be determined in each country of the Union by its domestic legislation.) भन्ने उल्लेख भएको देखिएबाट नेपालले ट्रेडमार्क दर्ताका लागि दर्ताका प्रक्रिया र आधार सुनिश्चित गर्न कानून बनाउन सक्ने नै देखिन्छ र बनाएको पनि पाइने।

पुनरावेदक तेजराम धरमपालले RAJ NIWAS ट्रेडमार्क दर्ताका लागि मिति २०७२।७।२३ मा उद्योग विभागमा आवेदन गरेको देखिन्छ भने सो मितिभन्दा अगावै मिति २०७२।५।१९ मा प्रत्यर्थी गणपति टोबाको प्रा.लि.को तर्फबाट उक्त RAJ NIWAS ट्रेडमार्कको दर्ता गरिपाउँ भनी उद्योग विभागमा निवेदन परेको देखिन्छ। पुनरावेदक तेजराम धरमपालले RAJ NIWAS ट्रेडमार्क दर्ताको लागि प्रत्यर्थी गणपति टोबाको प्रा.लि.ले उद्योग विभागमा निवेदन दिएको मितिभन्दा पछि मिति २०७२।७।२३ मा आवेदन दिएको र सो आवेदन दिएको मितिभन्दा धेरैपछि मात्र लेबनान र युएईबाट RAJ NIWAS ट्रेडमार्क दर्ताका प्रमाणपत्रहरू प्राप्त गरेको देखिन्छ। यसप्रकार मितिगत विवरण र तथ्यगत अवस्था हेर्दा पुनरावेदक तेजराम धरमपालले उद्योग विभागमा निवेदन दिँदाको मिति २०७२।७।२३ मा युएई र लेबनानमा निजको नाममा RAJ NIWAS ट्रेडमार्क दर्ता भइसकेको अवस्था देखिन आएन। ट्रेडमार्क दर्ता प्रक्रियामा रहनु र दर्ता प्रमाणपत्र प्राप्त गरिसकेको स्थिति हुनु फरकफरक कुरा हुन्। कानूनले अन्य देशमा ट्रेडमार्क दर्ता भएकोमा त्यस्तो दर्ताका प्रमाणपत्र साथै राखी उद्योग विभागमा दर्ताको लागि निवेदन दिनुपर्ने व्यवस्था गरेपछि सोबमोजिम ट्रेडमार्क दर्ता भएको हुनुपर्ने अनिवार्यता देखिन्छ। आवेदनमा उल्लेख गर्दैमा विदेशबाट ट्रेडमार्क दर्ताका प्रमाणपत्र प्राप्त नभएको अवस्थामा त्यस्तो प्रमाणपत्र प्राप्त भएको थियो भन्न मिल्ने हुँदैन। यसरी पुनरावेदक तेजराम धरमपालले विदेश (युएई र लेबनान) को ट्रेडमार्क दर्ता प्रमाणपत्र नभएकोलाई दर्ता

प्रमाणपत्र छ भनी हुँदै नभएको बेहोरा आवेदनमा उल्लेख गरी सुरुमा उद्योग विभागमा आवेदन गरेको देखिन्छ। जुन बेहोरा पेटेन्ट डिजायन र ट्रेडमार्क ऐन, २०२२ को दफा २१ग को विदेशमा दर्ता भएको पेटेन्ट डिजायन र ट्रेडमार्कको प्रमाणपत्र साथै राखी ट्रेडमार्क दर्ताको लागि विभागमा निवेदन दिनुपर्ने भन्ने स्पष्ट कानूनी व्यवस्थाको अनुकूल रहेको देखिन नआउने।

प्रस्तुत मुद्दाका प्रत्यर्थी गणपति टोबाको प्रा. लि., कम्पनी ऐन, २०६३ बमोजिम दर्ता भएको र निजले RAJ NIWAS ट्रेडमार्क वर्ग ३१ र ३४ अन्तर्गत दर्ताका लागि पुनरावेदकले भन्दा पहिले मिति २०७२।५।१९ मा उद्योग विभागमा आवेदन गरेको देखिन्छ। प्रत्यर्थी गणपति टोबाको प्रा.लि.ले दिएको निवेदनको आधारमा उद्योग विभाग र आन्तरिक राजश्व विभागबाट मिति २०७३।५।१७ मा परीक्षण उत्पादन अनुमति प्राप्त गरी RAJ NIWAS ब्रान्डको पान मसला उत्पादन गरी सोको कारोबारबाट आन्तरिक राजश्व विभागलाई राजश्वसमेत बुझाएको देखिन्छ। यसरी प्रत्यर्थी कम्पनीले पुनरावेदक फर्मले भन्दा पहिले नै RAJ NIWAS ट्रेडमार्क आफ्नो नाममा दर्ता गर्नको लागि सम्बन्धित निकाय (उद्योग विभाग) मा निवेदन दिई आधिकारिक निकायबाट उत्पादन अनुमति प्राप्त गरी RAJ NIWAS ब्रान्डको पान मसला परीक्षण उत्पादन गरी नेपाली बजारमा बिक्री वितरण सुरु गरेको देखिन्छ भने पुनरावेदक पक्षले प्रत्यर्थीले उद्योग विभागमा निवेदन गर्नुअघि नै सो RAJ NIWAS ट्रेडमार्क आफ्नो नाममा अन्य देशमा दर्ता भएको प्रमाणपत्र प्रस्तुत गर्न सकेको देखिँदैन। यस अवस्थाबाट RAJ NIWAS ट्रेडमार्क पुनरावेदक तेजराम धरमपाल फर्मको नाममा दर्ता हुन सक्ने कानूनी आधार नदेखिई उक्त RAJ NIWAS ट्रेडमार्क प्रत्यर्थी गणपति टोबाको प्रा.लि.झापाको नाममा दर्ता हुने अवस्था देखिने।

पुनरावेदक र प्रत्यर्थीतर्फबाट पेस भएका तथ्यगत विवरणहरू, Paris Convention को व्यवस्था, पेटेन्ट डिजायन र ट्रेडमार्क ऐन, २०२२ को दफा २१ग लगायतका कानूनी प्रावधान एवम् यस अदालतबाट प्रतिपादित न्यायिक सिद्धान्तसमेतका आधारमा माथि

विभिन्न प्रकरणहरूमा गरिएको व्याख्या र विवेचनाबाट प्रस्तुत मुद्दामा अन्तर्राष्ट्रिय वर्ग ३४ अन्तर्गत आवेदन नं.०५९९६६ बमोजिमको RAJ NIWAS ट्रेडमार्क र वर्ग ३९ अन्तर्गत आवेदन नं.०५९९६७ बमोजिमको RAJ NIWAS ट्रेडमार्क गणपति टोवाको प्रा.लि.झापाको नाममा दर्ता हुन नसक्ने ठहर गरी उद्योग विभागबाट मिति २०७३।६।६ मा भएको निर्णय उल्टी गरी उक्त दुवै वर्गको RAJ NIWAS ट्रेडमार्क प्रत्यर्थी गणपति टोवाको प्रा.लि. झापाका नाममा दर्ता हुने ठहर गरी उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७४।२।१८ मा भएको फैसला कानूनसम्मत मिलेको देखिँदा उच्च अदालत पाटनको उक्त फैसला सदर हुने ठहर्छ। अन्तर्राष्ट्रिय वर्ग ३४ अन्तर्गतको मेरो आवेदन नं.०५९९९१४ बमोजिमको RAJ NIWAS ट्रेडमार्क र वर्ग ३९ अन्तर्गतको मेरो आवेदन नं.०५९९९१३ बमोजिमको RAJ NIWAS ट्रेडमार्क मेरो नाममा दर्ता गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदक तेजराम धरमपाल फर्मको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने।

इजलास अधिकृत: उद्धवप्रसाद गजुरेल

कम्प्युटर: रामशरण तिमिल्सिना

इति संवत् २०७६ साल असार ९ गते रोज २ शुभम्।

यसै लगाउको निम्न मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार फैसला भएका छन्:

- ०७४-CI-१०९१, ट्रेडमार्क दर्तासम्बन्धी, सीए के.एन.मोदी वि.प्रदीपकुमार आँचलिया
- ०७४-CI-१०९३, ट्रेडमार्क दर्तासम्बन्धी, सीए के.एन.मोदी वि.प्रदीपकुमार आँचलिया

५

स.का.मु.प्र.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७४-CR-०५६८, कर्तव्य ज्यान, चन्द्रशेर राई वि.नेपाल सरकार

घटनास्थल लास जाँच मुचुल्काबाट समेत मृतक धनकुमार राईको छातीमा चोट लागेको र अनुहार सुन्निएको अवस्थामा देखिएको, मृतकको टाउकोमा गम्भीर चोट लागेको कुरा मिसिल संलग्न मृतकको फोटाबाट समेत देखिएको छ। त्यस्तै मृतकको लासको Autopsy Report हेर्दासमेत लासको External

Examination बाट 2x0.5 cm abrasion present in manubrium sternum. 2x3 cm contusion present in Right side of scrotum चोट देखिएको अवस्था छ भने internal examination बाट समेत the primary incision reveals an abdominal panniculus of 10 mm. There were no hemorrhages of the skin or subcutaneous tissues over the abdomen. All viscera of thoracic cavity were blood stained. Bilateral lung was congested. Heart was normal in structure with clotted blood in chambers. All abdominal viscera were intact. Skull was opened layer by layer, 100 ml blood clot present in subarachnoid space in left temporo-parietal region. 5x5cm contusion present in left temporo-parietal region of left cerebral hemisphere and cause of death is subarachnoid hemorrhage due to blunt force injury भन्ने उल्लेख Autopsy Report बाट समेत मृतकको टाउको तथा शरीरको विभिन्न भागमा धार नभएको बोधो वस्तुबाट चोट परी लागेको चोटको कारणले मृतकको मृत्यु स्वाभाविक नभई कर्तव्यबाट भएको भन्ने देखिन आउने।

खगेन्द्र राई र निरकुमार राईसमेतले गरेको घटना विवरणमा प्रतिवादी चन्द्रशेर राईले सामान्य वादविवादमा रेग्मीटार बजारमा धनकुमार राईलाई कुटपिट गरेकोमा स्थानीय मान्छेले छुट्याई दिएको र पुनः निज प्रतिवादी चन्द्रशेर राईले धनकुमार राईकै घरमै गई निर्घात कुटपिट गरी गम्भीर घाइते बनाएको कारण मृत्यु भएको हो भनी लेखाइदिएको र सोही बेहोरालाई समर्थन एवम् पुष्टि गरी अदालतसमेतमा बकपत्र गरेको देखियो। प्रतिवादी चन्द्रशेर राईले मृतक धनकुमार राईलाई रेग्मीटार स्थित पुण्य रेग्मीको घर पसलमा लात्ती, मुड्की, घुस्सीले कुटपिट गरी पछि पुनः मृतकको घरमै गई मृतकलाई घोक्रयाउने, कुटपिट गर्ने गरेको मिसिल संलग्न वर्णित कागजात बेहोरासमेतबाट देखिइरहेकोले मृतकलाई आफूले कुटपिट गरेको भन्ने मौकाको बयान समर्थन हुन आउँछ। प्रतिवादी चन्द्रशेर

राईले मृतकको शरीरमा हात हाली कुटपिट गरेको, अन्य कसैको चोट परेको भन्ने नदेखिएको, सुरुमा रेग्मीटारमा कुटपिट गरेकोमा मृतकको घरमा समेत गई कुटपिट गरेबाट तत्कालको रिस आवेशमा मात्र कुटपिट गरेको मान्न मिल्ने नदेखिई त्यसरी फरक ठाउँमा भएको पटकपटक अस्वाभाविक कुटपिट गर्ने र अन्ततः सोही कुटपिटको कारणबाट मृत्यु भएबाट प्रतिवादीले मृतकलाई साढुभाइ नाता भएकोले मृतकलाई सम्झाउन बुझाउन मात्र सामान्य कुटपिट गरेको भनी गरेको बयान एवम् जिकिर विश्वसनीय देखिँदैन । मृतकले गरेको व्यवहारबाट प्रतिवादीलाई तत्काल रेग्मीटारमा रिस उठेको त्यसरी तत्काल उठेको रिस शान्त भइसकेपछि पनि पुनः मृतकको घरमा गई कुटपिट गरी ज्यान मारेको देखिएबाट ज्यानसम्बन्धीको १४ नं.आकर्षित हुने नदेखिने ।

रेग्मीटार तथा मृतकको घरमा समेत गई मृतकको शरीरमा हात हाली पटकपटक कुटपिट गरी मारेको देखिँदा उक्त कार्य ज्यानसम्बन्धीको ५ नं.मा उल्लिखित मानिस मर्लाजस्तो नदेखिएको कुनै काम कुरा गर्दा केही भई कुनै मानिस मर्न गएको अवस्थाको वारदातसँग प्रस्तुत वारदात समान प्रकृतिको नदेखिएबाट भवितव्यको वारदात भनी मान्न मिल्ने अवस्था नदेखिने ।

प्रतिवादीले मृतक धनकुमार राईलाई रेग्मीटारस्थित पुण्य रेग्मीको घर पसलमा लात्ती, मुड्की, घुस्सीले कुटपिट गरेपछि पुनः मृतकको घरमै गई मृतकलाई घोरयाएको भन्ने प्रतिवादीको मौकाको बयान बेहोराबाट खुलेकोमा मिसिल संलग्न कागजातबाट समर्थन एवम् पुष्टि भई प्रतिवादीले नै मृतकको शरीरमा फरकफरक ठाउँमा हात हाली कुटपिट गरेको, अन्य कसैको चोट परेको नदेखिएको, त्यसरी मृतकलाई लात्ती, मुड्की, घुस्सीले भकाभक कुटपिट एवम् घोरयाउने कार्य गर्दा उक्त कार्य गर्दा कुटपिटको कारण मृत्यु हुन सक्छ भन्ने कुराको बेवास्ता गरी मृतकको संवेदनशील अङ्गमा समेत कुटपिट गरेको कारण मृतकको मृत्यु हुन गएको देखिँदा ज्यान मार्ने मनसाय वा ज्यान मरे मरोस् भनी बेवास्ता गरी संवेदनशील अङ्गसमेतमा बेपर्वाह कुटपिट गरी ज्यान मरेमा उक्त कार्य ज्यानसम्बन्धीको महलको ५ नं. वा १४ नं.अन्तर्गतको

कसुर नभई सोही महलको १ र १३(३) नं.विपरीतको देखिन आएकोले सोही ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं.बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्ने ठहर्‍याएको खोटाङ जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने ठहर्‍याएको उच्च अदालत विराटनगर, अस्थायी इजलास ओखलढुंगाको फैसला मिलेकै देखिन आउने ।

मृतक र प्रतिवादी साढु दाइभाइ नाताको देखिएको र मिसिल संलग्न कागजातबाट घटना, वारदात र परिस्थितिको वर्णित अवस्थाको दृष्टिबाट प्रतिवादीले मृतकलाई मारुपर्ने कारण देखिँदैन । पूर्वयोजना, तयारी एवम् मारुपर्ने रिसइवीसमेत नभएको अवस्थामा मृतक एवम् प्रतिवादी एकै गाउँ ठाउँका चिनजान नाताभित्रका व्यक्ति रहेकोसमेतका आधारमा रक्सी सेवन गर्ने मृतकले रक्सीको नसामा गरेका झिँझ्याउने गरी गरेको व्यवहारबाट सामान्य कुटपिट गर्दा सोही चोटको कारण ज्यान मरेको देखिन आएकोले ऐनबमोजिमको सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्दा चर्को पर्ने र प्रतिवादी चन्द्रशेर राईलाई अ.बं.१८८ नं.बमोजिम कैद वर्ष ८ गर्दा पनि कानूनको मकसद पूरा हुने देखिँदा प्रतिवादी चन्द्रशेर राईलाई अ.बं.१८८ नं.बमोजिम कैद वर्ष १० (दश) हुने गरी राय व्यक्त गरेको उच्च अदालत विराटनगर, अस्थायी इजलास ओखलढुङ्गाको रायसम्म केही संशोधन भई प्रतिवादी चन्द्रशेर राईलाई अ.बं.१८८ नं.बमोजिम कैद वर्ष ८(आठ) हुन मनासिब देखिने ।

तसर्थ, प्रतिवादी चन्द्रशेर राईलाई ज्यानसम्बन्धीको १३(३) नं.बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर्‍याएको खोटाङ जिल्ला अदालतको मिति २०७१।१२।२३ मा भएको फैसला सदर हुने ठहर्‍याएको उच्च अदालत विराटनगर, अस्थायी इजलास ओखलढुङ्गाको मिति २०७४।३।२६ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: हर्कबहादुर क्षेत्री

कम्प्युटर: विनोदकुमार बनिया

इति संवत् २०७५ साल भदौ १९ गते रोज ३ शुभम् ।

६

स.का.मु.प्र.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७४-CR-०५७६, कर्तव्य ज्यान,

उमित दमाई वि.नेपाल सरकार

प्रतिवादी उमिता दमाईले अदालतमा बयान गर्दा मिति २०७१।३।२७ गते बिहानको रात ४:०० बजेको समयमा म आफ्नै सुतेको कोठामा छोरा जातक आफैँ जन्माएकोमा बच्चा जन्मदा अलिअलि ढुकढुकी मात्र चलेको र केही समयपछि उक्त नवजात शिशुको आफैँ मृत्यु भएको भनी दाबीको कसुरमा इन्कारी रही बयान गरेको देखियो। तर निज प्रतिवादी उमिता दमाईले मौकामा बयान गर्दा प्रतिवादी विनोद परियारसँग अवैध यौन सम्पर्कबाट रहन गएको गर्भबाट जन्मेको जिउँदो बच्चा मुख छोपी मारी प्लाष्टिकमा पोको पारी मकैबारीमा लगी हातले खाल्डो बनाई माटोले पुरेको भनी कर्तव्य गरी मारेको भनी साबित भई बयान देखिन्छ। मौकामा घटना विवरण कागज गर्ने शर्मिला सुयाल तथा जितबहादुर मग्रातीले प्रतिवादीको श्रीमान् घरमा नभएको अवस्थामा विनोद दमाईसँग अवैध यौन सम्पर्क गरी गर्भ बोकी सो जातक जिउँदो बच्चाको जन्मदिएको र बच्चा रून् थालेपछि अरूले थाहा पाउने डरले मुखमा प्लाष्टिकले छोपी मुख थुनी मकैबारीमा गाडेको कुरा सुनाएपछि सो स्थानमा गई हेर्दा लास देखेको भन्ने बेहोरा लेखाएको र अदालतमा उपस्थित भई सोही बेहोरालाई समर्थित हुने गरी बकपत्र गरिदिएको देखिन्छ। शव परीक्षण प्रतिवेदनमा "It is a dead body of liveborn male term baby and age of not more than 5-6 days" भनी उल्लेख भएबाट बच्चा मरेको अवस्थामा जन्मिएको भन्ने देखिँदैन। जिउँदो बच्चा जन्माई मारी बारीमा लगी गाडेको भनी कर्तव्य गरी मारेकोमा प्रतिवादी उमिता दमाई मौकामा साबिती बयान गरेकोमा सो साबितीलाई मिसिल संलग्न शव परीक्षण प्रतिवेदन तथा जाहेरी एवम् जाहेरवालाको बकपत्र, मौकामा कागज गर्ने शर्मिला सुयाल, जितबहादुर मग्रातीसमेतले मौकामा गरेको कागज र निजहरूले अदालतमा गरेको बकपत्रसमेतबाट समर्थित भई प्रतिवादी उमिता दमाईको कर्तव्यबाट नै जातक जिउँदो बच्चाको मृत्यु भएको कुरा स्थापित हुन आउँछ। जिउँदो बच्चा जन्माई मारी अपराधबाट बच्न बारीमा खाल्टो खनी माटोले पुरेको देखिएकोले ज्यान मार्ने मनसायले गरेको उक्त कार्य ज्यानसम्बन्धीको १ र १३(३)

नं.विपरीतको देखिन आएकोले सोही ज्यानसम्बन्धीको १३(३) बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर्‍याएको सुरु खोटाङ तथा उच्च अदालत विराटनगर, अस्थायी इजलास ओखलढुंगाको फैसला मिलेकै देखिने।

प्रतिवादी उमिता दमाईको लोम्ने घरमा नभएको अवस्थामा विनोद दमाईसँग अवैध सम्पर्क गरी गर्भ बोकी सो जातक जिउँदो बच्चाको जन्म दिएको र बच्चा रून् थालेपछि अरूले थाहा पाउने डरले लोकलज्जाबाट बच्न मारेको भन्ने मौकाको बयान देखिन्छ। जातक बच्चा मारेको देखिए पनि बालकउपर इवीलाग साँधनका लागि कर्तव्य गरेको नभई परपुरुषको अवैध शारीरिक सम्बन्धबाट गर्भ रहन गएको र गर्भ बोकाउने परपुरुषले गर्भिणी महिला तथा गर्भमा बच्चालाई आफ्नो स्वीकार गरी पालन पोषणसमेत नगरेकोसमेतका तत्कालीन समग्र परिस्थिति र भविष्यको अन्यायलता, समाजको लाञ्छनासमेतका लोकलज्जाबाट बच्न जन्मेको छोरा जातकको हत्या गरेको स्थिति र अवस्थासमेत देखिन आएकोले ऐनबमोजिमको पूरा सजाय गर्दा चर्को पर्ने देखिएको र निज प्रतिवादी उमिता दमाईलाई ४ वर्ष कैद सजाय गर्दासमेत कानूनको मकसद पूरा हुने देखिन आएकोले अ.बं.१८८ नं.बमोजिम ४(चार) वर्ष कैद सजाय हुन मनासिब देखिने।

तसर्थ, विवेचित आधार कारणसमेतबाट खोटाङ जिल्ला अदालतबाट मिति २०७२।१।२८ मा भएको फैसला सदर हुने ठहर्‍याएको उच्च अदालत विराटनगर, अस्थायी इजलास ओखलढुंगाको मिति २०७४।१।३१ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। कैदको हकमा निज प्रतिवादी उमिता दमाईलाई अ.बं.१८८ नं.बमोजिम कैद वर्ष ४(चार) हुने।

इजलास अधिकृत: हर्कबहादुर क्षेत्री
इति संवत् २०७५ साल भदौ १९ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं. १

१

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा, ०७३-WO-१३९०, उत्प्रेषण/परमादेश,

जुजुकाजी महर्जन वि. उच्च अदालत पाटन, ललितपुरसमेत

प्रस्तुत मुद्दामा काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७२।१।१५ मा भएको फैसलाउपर प्रतिवादी बाबुकाजी श्रेष्ठको करारको परिपालना गरिपाउँ भन्ने मुद्दा मिति २०७३।४।२ मा उच्च अदालत पाटनमा दायर भई मिति २०७३।८।१६ मा जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने ठहरी फैसला भएको देखिन्छ। जबकि सोही फैसलाउपर यी निवेदक प्रतिवादीले दिएको ०७३-DP-१७७४ नं.को करारको यथावत् परिपालना गरिपाउँ मुद्दा मिति २०७३।५।१२ धरौटीमा दर्ता भई मिति २०७३।१।२६ मा पुनरावेदन दायरीमा दर्ता भएको देखिन्छ। यसरी निजले दिएको पुनरावेदनपत्र पुनरावेदन दायरीमा दर्ता हुनुभन्दा अगाडि नै सो मुद्दाको अर्का प्रतिवादी बाबुकाजी श्रेष्ठले मिति २०७३।४।२ मा दायर गरेको ०७३-DP-००२० नं.को करारको यथावत् परिपालना गरिपाउँ मुद्दा मिति २०७३।८।१६ मा जिल्ला अदालतको निर्णय सदर हुने ठहरी फैसला भएको मिसिल संलग्न सो फैसलाको प्रतिलिपिबाट देखिन्छ। प्रतिवादी बाबुकाजी श्रेष्ठले दिएको पुनरावेदनमा मिति २०७३।८।१६ मा फैसला हुँदा सो अवधिसम्म निवेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन दायर गर्ने म्याद पनि बाँकी नरहेको र सो समयसम्म निज प्रतिवादीको पुनरावेदन दायरसमेत नभएको देखिएको अवस्थामा प्रतिवादी बाबुकाजी श्रेष्ठको पुनरावेदनमा फैसला गर्न अदालतलाई कुनै बाधा पर्ने देखिँदैन। प्रतिवादी बाबुकाजी श्रेष्ठले दायर गरेको पुनरावेदनमा उच्च अदालत पाटनबाट फैसला भइसके तापनि यी निवेदकले दिएको पुनरावेदनमा उच्च अदालत पाटनबाट मिसिल संलग्न कागज प्रमाणको उचित मूल्याङ्कन भई कानूनबमोजिम फैसला हुन सक्ने अवस्था विद्यमान नै रहेकोले बाबुकाजी श्रेष्ठले दिएको पुनरावेदनमा उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७३।८।१६ मा कानूनबमोजिम भइसकेको फैसलालाई यस अदालतको असाधारण क्षेत्राधिकारमार्फत बदर गरिरहन न्यायोचित नदेखिने।

तसर्थ, विवेचित आधार र कारणबाट वादी तरिभाइ श्रेष्ठसमेत र प्रतिवादी निवेदकसमेत भएको करारको यथावत् परिपालना गरिपाउँ मुद्दामा काठमाडौं

जिल्ला अदालतबाट मिति २०७२।१।१५ मा फैसला भएपश्चात् अर्का प्रतिवादी बाबुकाजी श्रेष्ठले दिएको पुनरावेदनमा निज निवेदकको मिति २०७३।१।१२६ मा पुनरावेदन दर्ता हुनुभन्दा अगाडि नै मिति २०७३।८।१६ मा फैसला भएको र निवेदक जुजुकाजी महर्जनले दिएको पुनरावेदनमा उच्च अदालत पाटनबाट कानूनबमोजिम फैसला हुन सक्ने नै हुँदा उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७३।८।१६ मा भएको फैसला बदर गरिरहन परेन। प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: रामु शर्मा

इति संवत् २०७४ साल फागुन ३ गते रोज ५ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा., ०७४-RC-००४९, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि.छोटे लामा

प्रतिवादीले अदालतमा आरोपित कसुरमा इन्कार भई बयान गरे पनि बच्चाको मृत्यु पानीमा डुबेको कारणबाट भएको देखिन्छ। अनुसन्धानको क्रममा कागज गर्ने मानिसहरूले पनि नै प्रतिवादीले बच्चा खोलामा फालेको हो भनी लेखाइदिएका छन्। बच्चाको शव परीक्षण गर्ने डाक्टरले अदालतमा उपस्थित भई बच्चाको मुख, नाक, आमाशय तथा फोक्सोमा फोहोर पानी देखिएकाले बच्चा डुबेर मरेको हो भनी शव परीक्षण प्रतिवेदनमा लेखेको हो भनी बकपत्र गरेका छन्। यसबाट प्रतिवादीले बच्चालाई खोलामा फालेको तथ्यमा विवाद नहुने।

शव परीक्षण प्रतिवेदनबाट बच्चाको मृत्यु डुबेको कारण भएको भनी देखिएको छ। प्रतिवादीले आफूले परपुरुषसँग गर्भ बोकेको कुरा पनि स्वीकार गरेको देखिएबाट निज प्रतिवादीले अवैध रूपमा गर्भ धारण गरी बच्चा जन्माएको र लोकलाजबाट बच्चाको लागि बच्चालाई रातिको समयमा खोलामा फालेको देखिएकोले निज प्रतिवादीसँग सो जन्मेको नवजात शिशुलाई मार्नु पर्नेसम्मको आपराधिक कारण (Criminal Motive) रहेको देखियो। सो वारदातमा अरु कसैको संलग्नता नभएको कुरा प्रतिवादीले नै आफ्नो बयानमा लेखाएको र बच्चालाई निजले नै खोलामा लगी फालेको कुरा

स्वीकार गरेकोले निजको कर्तव्यबाट बच्चा मरेको देखिन आयो । निज प्रतिवादी छोटेल लामाको सो कार्य मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १८ नं.मा उल्लिखित कसुर भएकोले निज प्रतिवादीलाई सोही महलको १३(३) नं.बमोजिम जन्मकैदको सजाय गर्ने गरी भएको फैसलालाई अन्यथा मान्न नमिल्ने ।

अब वारदात हुँदाको परिस्थितिलाई विचार गर्दा वारदात हुँदाको अवस्थामा निज प्रतिवादीको उमेर २५ वर्षको रहेको देखिन्छ । निज विवाहित भए पनि श्रीमानसँग छुट्टिएर बसेको र श्रीमानसँगको दाम्पत्य जीवनबाट जन्मेका २ सन्तानको रेखदेख हेरविचारसमेत निजले नै गर्नु परेको अवस्था छ । २५ वर्षको उमेरमा श्रीमानसँग छुट्टिएर बसेको अवस्थामा परपुरुषसँग शारीरिक सम्पर्क भई गर्भ रही बच्चा जन्मेको देखिन्छ । हाम्रो समाजमा परपुरुषको सम्पर्कबाट बच्चा जन्माएको कार्यलाई अनैतिक कार्यको रूपमा लिइएकोले लोकलाजबाट बच्नको लागि निज प्रतिवादीले सो बच्चा जन्माई खोलामा फालेको देखिँदा निज प्रतिवादीलाई माथि उल्लिखित कानूनबमोजिम सजाय गर्दा चर्को पर्न जाने देखिँदा मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको १८८ नं.बमोजिम २ वर्ष कैद सजाय गर्दा न्यायोचित हुने ।

तसर्थ विवेचित आधार, कारण र प्रमाणबाट प्रतिवादीले अवैध गर्भधारण गरी जन्माएको बच्चालाई खोलामा फालेको कुरा पुष्टि हुन आएकोले प्रतिवादी छोटेल लामालाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १८ नं.को कसुर गरेकोमा ऐजको १३(३) नं.बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने ठहर्‍याएको जुम्ला जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गर्ने गरी उच्च अदालत सुर्खेत, जुम्ला इजलासबाट मिति २०७४।२।२९ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा साधक सदर हुने ठहर्छ । साथै निज प्रतिवादीलाई कानूनबमोजिम सजाय गर्दा चर्को पर्न जाने देखिँदा मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको १८८ नं.बमोजिम २ वर्ष कैद हुने ।

इजलास अधिकृत: रामु शर्मा

कम्प्युटर: विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७४ साल फागुन ३ गते रोज ५ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे, ०७३-CR-१८३६, जबरजस्ती करणी, टीकाराज सेडाई वि.नेपाल सरकार

प्रत्यक्षदर्शीको रूपमा रहेका विकाश सेडाईले आफूले पीडितलाई करणी गरिरहेको देखेको म कराएपछि निज सो स्थानबाट गएको भनी मौकामा र अदालतमा उपस्थित भई बकपत्रको क्रममा समेत स्पष्ट रूपमा भनेबाट पीडितको बयान बेहोरामा शङ्का गर्नुपर्ने अवस्था देखिँदैन । साथै जाहेरवालासमेत अदालतमा उपस्थित भई पीडितउपर जबरजस्ती करणीको अपराध भएको भनी बकपत्र गरिदिएकोसमेतका अवस्था हेर्दा पुनरावेदक / प्रतिवादीले १४ वर्ष नपुगेकी नाबालिकाउपर जबरजस्ती करणीको अपराध गरेको देखिएकाले प्रस्तुत अपराध जबरजस्ती करणीको उद्योग हुन सक्ने भन्ने यस अदालतको मिति २०७४।४।१५ को झगडिया झिकाउने आदेशसँग सहमत हुन नसकिने ।

जबरजस्ती करणी गरेको कुरा कोही कसैलाई भनेमा मारिदिन्छु भनी पीडकले डरत्रासमा परेकाले तुरुन्त पीडित बालिकाले उक्त वारदातबारे कसैलाई नभनेको हुँदा तुरुन्तै जाहेरी नपरेको र पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण हुन नसकेको अवस्था देखिन्छ । यसरी पीडकले धम्की दिएको कारण तुरुन्त जाहेरी नपरेको र वारदात हुने बित्तिकै स्वास्थ्य परीक्षण हुन नसकेको अवस्थालाई तर्कपूर्ण र विवेकपूर्ण ढंगबाट विचार नगरी पीडितको स्वास्थ्य परीक्षणमा यथेष्ट प्रमाण भेटिएन भनी यान्त्रिक रूपबाट मात्र घटनालाई हेरी अन्य बयान तथा परिस्थितिबाट जबरजस्ती करणी भएको देखिएको अवस्थामा पीडकलाई उन्मुक्ति दिनु न्यायोचित र कानूनसम्मत समेत नहुने ।

मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको देहाय ३(२) हेर्दा १० देखि १४ वर्षसम्मको बालिकालाई जबरजस्ती करणी गर्नेलाई ८ देखि १२ वर्षसम्म कैद सजाय हुने देखिन्छ भने ऐ.महलको देहाय १० मा जबरजस्ती करणीमा परेकी पीडित महिलालाई अदालतले पीडकबाट मनासिब क्षतिपूर्ति भराइदिनु पर्ने व्यवस्था भएको र सोही कानूनी व्यवस्थाअनुसार पुनरावेदन अदालत पोखराले

पुनरावेदक / प्रतिवादीलाई ८ वर्ष कैद सजाय गरी निजबाट रु.२५,०००।- क्षतिपूर्ति पीडितलाई भराइदिने गरी गरेको फैसलालाई अन्यथा भन्न मनासिब नदेखिने ।

तसर्थ: माथि विवेचित तथ्य, आधार र कानूनी व्यवस्थासमेतबाट पुनरावेदक / प्रतिवादीले १४ वर्ष नपुगेकी नाबालिकाउपर जबरजस्ती करणीको अपराध गरेको देखिएकाले प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन अदालत पोखराबाट मिति २०७२।८।६ मा पुनरावेदक / प्रतिवादीलाई ८ वर्ष कैद सजाय हुने र निज प्रतिवादीबाट पीडितले रु.२५,०००।- क्षतिपूर्ति भराई लिन पाउने ठहर गरी भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: उद्धवप्रसाद गजुरेल

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७५ साल जेठ ३१ गते रोज ५ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०६९-CI-०७८९, निषेधाज्ञा / उत्प्रेषण / परमादेश, सावित्री लामा (राना) वि. जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बाँकेसमेत

प्रहरी कार्यालयजस्तो राष्ट्रको महत्त्वपूर्ण निकाय र ऐ.कार्यालयका जिम्मेवार पदाधिकारीबाट निवेदकको विरुद्धमा कुनै किसिमको उजुरी नपरेको र कुनै किसिमको कागज नबनाएको भन्ने स्पष्ट जवाफ रहेको पाइयो । यस अवस्थामा पुनरावेदक / निवेदकले दाबी गरेको कागज रहे भएको भनी अनुमान गर्नु विवेकपूर्ण देखिँदैन । उक्त कागजको अस्तित्व नै नरहेको सन्दर्भमा सो कागज बदर गर्नु र सोको नक्कल दिनु भनी उत्प्रेषण र परमादेशको आदेश जारी गर्नुपर्ने औचित्य रहँदैन । जिल्ला प्रहरी कार्यालयले पक्राउ गरी कागजसमेत गराएको छैन भन्ने अवस्था देखिँदा सोही विषयमा उक्त कार्यालयले पुनरावेदक / निवेदकलाई पक्राउ गर्ने र थुन्नेलगायतका कार्य गर्ने आशङ्काको विद्यमानता नरहेकोले पुनरावेदन अदालतबाट भएको आदेश अन्यथा देखिन नआउने ।

अतः विवेचित आधार कारणबाट निवेदन मागबमोजिम उत्प्रेषण परमादेश तथा निषेधाज्ञाको आदेश जारी गरिरहन परेन, निवेदन खारेज हुने ठहर्छ भनी

पुनरावेदन अदालत नेपालगन्जबाट मिति २०६९।४।३१ मा भएको आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: अनुपमा पन्त

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७५ साल वैशाख ९ गते रोज १ शुभम् ।

५

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७१-CI-०३५९, परमादेश, गणेशबहादुर थापा क्षेत्री वि.योगेन्द्र सहनी

प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भमा रिट निवेदक योगेन्द्र सहनीलाई राहुल सिंघानियाको जाहेरी परेबमोजिम पक्राउ गरी अनुसन्धान प्रक्रिया सुरु भइसकेको र अदालतबाट कर्तव्य ज्यान मुद्दाको अनुसन्धानको लागि भनी पटकपटक गरी २२ दिनसम्म म्याद थप भइसकेको पनि देखिन्छ । २२ दिन म्याद थप गरिसकेको मुद्दामा अनुसन्धान टुंगो नलगाई पहिले दायर रहेको मुद्दामा निजलाई अदालतमा पेस गरिएको र पुर्पक्षको लागि थुनामा गएको कारण देखाई अनुसन्धान र अभियोजन कार्यलाई बिनानिष्कर्ष थाती राखेको देखियो । कुनै मुद्दाको अनुसन्धान प्रारम्भ भएको छ भने सो अनुसन्धान समयमै तार्किक निष्कर्षमा पुग्नुपर्छ । सो कुरा विधिको शासनअनुकूल हुने ।

कुनै कसुरमा अनुसन्धान सुरु भई अदालतबाट म्याद थपसमेत गरी प्रक्रिया अगाडि बढाइसकेपछि कानूनबमोजिमको कुनै युक्तिसङ्गत कारणनभई अनुसन्धान तथा अभियोजन कार्यलाई कुनै टुंगोमा नपुऱ्याई स्थगन गर्नुलाई विधिको शासनअनुकूलको कार्य मान्न मिल्दैन । पीडित व्यक्तिले आफ्नो अधिकारको लागि उपचार माग गर्नु स्वाभाविक देखिन्छ । उसले पनि समयमा न्याय प्राप्त गर्न पाउनु पर्छ । स्वच्छ सुनुवाइको हक पीडितलाई पनि हुन्छ । स्वच्छ सुनुवाइभित्र शीघ्र सुनुवाइ पनि पर्छ । यहाँ अर्को मुद्दामा प्रतिवादीलाई सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने सजाय हुने गरी फैसला भइसकेकोले प्रस्तुत मुद्दासँग सम्बन्धित राहुल सिंघानियाको जाहेरीले परेको कर्तव्य ज्यान मुद्दामा हदम्याद नलाग्ने र जहिले पनि अभियोगपत्र दायर गर्न पाइन्छ भन्ने तर्क गरी तत्कालै अनुसन्धान र अभियोजन गर्न आवश्यक नरहेको भन्ने पुनरावेदक प्रहरी

कार्यालयको जिकिर मनासिब देखिन नआउने ।

अतः विवेचित आधार, कारणबाट राहुल सिंघानियाको जाहेरी परी सोबमोजिम पक्राउ परेका प्रतिवादी रिट निवेदक योगेन्द्र सहनीउपर अदालतबाट म्याद थपसमेत भइसकेकोमा अनिश्चित हालसम्म अनुसन्धानलाई थाती राखी कुनै टुंगोमा नपुगेको देखिँदा अविलम्ब अनुसन्धान कार्य पूरा गरी कानूनबमोजिम गर्नु गराउनु भनी जिल्ला प्रहरी कार्यालय, धनुषाका नाउँमा परमादेश जारी हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत जनकपुरबाट मिति २०७१।५।३ मा भएको आदेश मनासिब देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: अनुपमा पन्त

इति संवत् २०७५ साल वैशाख ९ गते रोज १ शुभम् ।

६

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७१-CI-०८२९, निषेधाज्ञा, न्हुच्छेबहादुर शाहीसमेत वि.रामबहादुर खत्री

मिसिल संलग्न भक्तपुर जिल्ला अदालतमा पेस गरेको तामेलदारको प्रतिवेदनबाट विपक्षीहरूलाई अ.बं.११० बमोजिम नै रीतपूर्वक म्याद तामेल भएको देखिन्छ । नेपालको संविधानको धारा १२६(२) ले अदालतको आदेश वा निर्णयको सबैले पालना गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । अदालतबाट भएको आदेशबमोजिम म्यादभित्र लिखित जवाफ पेस गर्नु सबैको दायित्व हुन आउँछ । यहाँ अदालतबाट जारी भएको म्याद रीतपूर्वक तामेल भएको अवस्थामा समेत विपक्षीहरूले लिखित जवाफ नदिई म्याद गुजारी बसेको देखिँदा विपक्षीहरूले निवेदकको निवेदन बेहोरालाई खण्डन गर्न सकेको अवस्था नदेखिने ।

भक्तपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०६३।९।२ मा भएको मिलापत्र निवेदकका परिवारका सदस्यहरूबिच भएको भन्ने पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा, उक्त मिलापत्रको बेहोरामा भक्तपुर जिल्ला ठिमी नगरपालिका वडा नं.१४ को कि.नं.३४१ र ३४२ का जग्गाहरू निवेदकको हक स्वामित्वमा रहेको र उक्त जग्गाको पूर्वमा गोरेटो बाटो र दक्षिणमा १२ फिटो मोटर बाटो रहे भएको

भनी स्पष्ट रूपमा उल्लेख भएको देखिन्छ । उल्लिखित कि.नं.को जग्गा निवेदकको स्वामित्वमा रहेको र उक्त जग्गामा निवेदकले घर निर्माण गरी बसोबास गरी आएको तथ्यलाई पुनरावेदक / विपक्षीहरूले समेत स्वीकार गरेको देखिन्छ । उक्त घर निर्माण गर्दा निवेदकले स्थानीय स्वायत्त शासन ऐनबमोजिम मध्यपुर ठिमी नगरपालिकाबाट नक्सा पास नगरेको भन्ने पुनरावेदन जिकिरतर्फ हेर्दा, मिति २०६३।९।२ को मिलापत्रबमोजिम निवेदकको घर प्रमाणित गरेको र नगरपालिकाको नियमानुसार नक्सा पास गर्नको लागि प्रमाणित गरी मध्यपुर ठिमी नगरपालिका ११ नं.वडा समितिको कार्यालयको च.नं.१४६ मिति २०६४।३।५ को पत्रबाट सिफारिस गरिएको देखिएबाट नक्सा पासको लागि प्रक्रिया अगाडि बढाएको देखिएको अवस्थामा पुनरावेदक / विपक्षीहरूको उक्त भनाइ विश्वसनीय नदेखिने ।

परापूर्वकालदेखि सार्वजनिक रूपमा आवतजावत गर्ने गरेको बाटो सोही प्रयोजनको लागि यथावत् रूपमा उपभोग गर्न पाउने नै हुन्छ । निवेदकले आवतजावत गर्ने गरेको बाटो र मोटर बाटो कसैले रोक्न पाउने हुँदैन । विपक्षीहरूले निवेदकले दाबी गरेको निकास बाटो रोक्न सक्ने आशङ्का रहे भएको स्थितिमा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट विपक्षीहरूको नाउँमा निषेधाज्ञा जारी हुने गरी भएको आदेश अन्यथा देखिन नआउने ।

अतः विवेचित आधार कारणबाट भक्तपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०६३।९।२ मा भएको मिलापत्रमा उल्लिखित भक्तपुर जिल्ला ठिमी नगरपालिका वडा नं.१४ मा पर्ने निवेदकको नाममा दर्ता रहेको जग्गाको पूर्वतर्फको गोरेटो बाटो तथा दक्षिणतर्फको १२ फिटो मोटर बाटोको निकास बन्द नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७०।३।१९ मा भएको आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: अनुपमा पन्त

इति संवत् २०७५ साल वैशाख ९ गते रोज १ शुभम् ।

७

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७४-WH-००८८, बन्दीप्रत्यक्षीकरण,

सबिना तुलाधर मुखिया वि. जिल्ला प्रशासन कार्यालय, धादिङसमेत

कतिपय मुद्दामा नगदै धरौटी माग गर्दा पक्षको आर्थिक अवस्थातर्फ पनि विचार पुऱ्याउनु पर्ने हुन्छ भने ठूलो रकम नगदै माग गर्दा पक्षले दाखिल गर्न नसकी थुनामै बस्नु पर्ने र रकमको जोहो पनि गर्न नसक्ने भई क्षतिपूर्ति दिलाउनेलगायतको उद्देश्यसमेत निष्प्रभावी हुन सक्ने सम्भावनातर्फ पनि विचार पुऱ्याउनु स्त्रेयस्कर हुन जाने ।

निवेदक प्रतिवादीले आदेशबमोजिमको रकम तत्काल नगदै दाखिल गर्न सक्ने नदेखिएको सम्भावना हुँदाहुँदै पनि अत्यधिक मात्राको नगदै धरौट माग गर्नु पक्षको लागि चर्को पर्न जाने भई अप्रत्यक्ष रूपमा थुनामा नै राखेरसह देखिन जाने ।

सवारी दुर्घटनाका पीडित पक्षलाई उपचार खर्च, घा खर्च तथा क्षतिपूर्तिलगायतको रकम भराइदिने अधिकार प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६३(२) ले प्रदान गरेको अवस्थामा उक्त ना.६ ख.१४६७ नं.को बसका यात्रु तथा मृतकका आफन्तलाई क्षतिपूर्तिलगायतको रकम उपलब्ध गराउने गरी जिल्ला प्रशासन कार्यालयमार्फत भएको प्रयास सान्दर्भिक नै देखिए पनि जिल्ला प्रशासन कार्यालयले निवेदकउपर थुनछेक आदेश गर्दा के कुन कानूनको प्रयोग गरी निवेदिकाबाट नगदै धरौटी माग गर्ने आदेश गरेको हो भन्ने कुरा आदेश बेहोराबाट खुल्न आएको देखिँदैन । त्यसरी स्पष्ट आधार र प्रमाण नखुलाई भएको आदेशलाई कानूनअनुरूपको आदेश मान्न मिल्ने नदेखिने ।

निवेदक प्रतिवादीउपर धादिङ जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट थुनछेक आदेश हुँदा कुन ऐनको कुन दफाअन्तर्गत नगदै धरौटी मागिएको हो भन्ने उल्लेखै नगरी मुलुकी ऐन, अ.बं.१२१ नं.बमोजिम थुनुवा पुर्जी दिई थुनामा राख्न पठाउने गरी भएको आदेश र उक्त आदेश बेरितको नदेखिँदा परिवर्तन गरिरहनु परेन भनी सदर गर्ने गरी धादिङ जिल्ला अदालतबाट २०७४।१२।२ मा भएको आदेशलाई कानूनअनुरूपको आदेश मान्न मिल्ने देखिएन । यसरी कानूनविपरीतको आदेशबाट कसैलाई

थुनामा राख्ने कार्यबाट संविधानप्रदत्त मौलिक हक एवम् वैयक्तिक स्वतन्त्रताको अपहरण हुन जाने ।

धादिङ जिल्ला प्रशासन कार्यालयले निवेदकउपर के कुन ऐनको कुन दफाअन्तर्गत धरौटी मागिएको र सो दिन नसकेबापत थुनामा राख्न पठाएको हो भन्ने कुरा नै स्पष्ट नगरी थुनामा राख्न पठाएको कार्य कानूनअनुरूपको आदेश नभएको भन्ने पुष्टि भइसकेको अवस्थामा सोही आदेशबमोजिम निवेदक प्रतिवादीलाई थुनामा राख्न पठाउने गरी भएका पत्राचारहरूसमेत कानूनसम्मत मान्न मिल्ने नहुँदा उक्त कानूनविपरीतको आदेशलाई उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरिदिएको छ । यसरी निवेदिकालाई थुनामा राख्ने गरी भएको आदेश नै बदर भइसकेको अवस्थामा निजलाई थुनामा राखिरहन नमिल्ने हुँदा निवेदिकालाई थुनामुक्त गरी स्पष्ट कारण र कानूनी आधारसमेत खुलाई रिट निवेदिकाको हकमा पुनः आदेश गर्नु भनी जिल्ला प्रशासन कार्यालय, धादिङको नाममा परमादेशको आदेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत : सुभाषचन्द्र दाहाल

इति संवत् २०७५ साल जेठ ७ गते रोज २ शुभम् ।

इजलास नं.२

१

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या. श्री हरिकृष्ण कार्की, ०७३-CI-०८२४, निषेधाज्ञा, द्वारिकाप्रसाद नेपाल वि. जिल्ला पाल्पा तानसेन नगरपालिका कार्यालय, पाल्पासमेत

निवेदक द्वारिकाप्रसाद नेपालले सार्वजनिक खाली टहरोमा सटर बनाउँदा मसमेतका नागरिकहरूलाई मर्का पर्ने, सवारी साधनहरू पार्किङ गर्नको लागि खुल्ला ठाउँ नहुनेलगायतका समस्याहरू सिर्जना हुने भएकोले सार्वजनिक हक वा सरोकार निहित रहेको भन्नेसमेत आधारमा प्रस्तुत निवेदन पत्र दायर गरेको देखिन्छ । निवेदकले विपक्षीहरूले उक्त स्थानमा पर्खाल लगाउने कार्यमा सार्वजनिक सरोकारको विषय निहित रहेको र सार्वजनिक हकमा आघात पुगेको भनी जिकिर लिएको भए

तापनि नगरपालिकाको योजना तर्जुमा बैठक एवम् वडा भेला, बोर्ड बैठक, नगरपरिषद्को निर्णयसमेतको आधारमा सरोकारवाला नागरिकहरूको व्यापक सहभागितामा उक्त कार्य गर्ने निर्णय भएको देखिन्छ । यसरी सरोकारवाला नागरिकहरूको व्यापक सहभागितामा निजहरूको सहमतिबमोजिम नै सार्वजनिक प्रयोजनको लागि गर्न लागिएको र पहिलेकै संरचनाभित्र रहेर गर्न लागिएको कामबाट निवेदकलगायत अन्य नागरिकहरूलाई आघात पुग्ने आशङ्काको अवस्था मान्न मिल्ने नदेखिने ।

उक्त जग्गामा साबिकमै टहरो रहेको र उक्त टहरोको मुनि रहेको खाली स्थानलाई सर्वसाधारण नागरिकहरूले विभिन्न कार्यमा प्रयोग गर्ने गरेको भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ । यसरी उक्त स्थानमा पहिला नै टहरो बनिसकेको तथ्यलाई निवेदक स्वयम्ले आफ्नो निवेदनमा स्वीकार गरेको पाइन्छ । त्यसैगरी विपक्षी नगरपालिकाको लिखित जवाफ तथा मिसिलसाथ संलग्न नगरपालिकाको योजना तर्जुमा बैठक एवम् वडा भेला, बोर्ड बैठक, नगरपरिषद्को निर्णयमा "विशालबजार मालपोत कार्यालय अगाडिको ट्रस्ट रहेको स्थानमा भवन निर्माण" गर्ने भन्ने उल्लेख भएकोबाट निवेदकले दाबी लिएको स्थानमा यसअगाडि नै संरचना (ट्रस्ट) निर्माण भइसकेको देखिन्छ । स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ को दफा ९६ मा नगरपालिकालाई तोकिएको काम, कर्तव्य र अधिकारअन्तर्गत सामुदायिक भवन तथा विश्राम गृह बनाउने तथा नगरपालिका क्षेत्रको ऐलानी तथा सरकारी पर्ती जग्गाहरूको संरक्षण गर्ने, नगरपालिका क्षेत्रको विकाससम्बन्धी अन्य कामहरू गर्ने गराउने, नगरपालिकालाई आयआर्जन हुने सहकारी, औद्योगिक तथा व्यावसायिक कार्यक्रम निजी क्षेत्रको समेत लगानीमा सञ्चालन गर्न प्रोत्साहित गर्ने गराउनेसमेतका काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिएको देखिन्छ । यस सन्दर्भमा नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेको सार्वजनिक जग्गामा अगाडि नै बनेको संरचना (ट्रस्ट) लाई व्यवस्थित गरी व्यक्तिगत अतिक्रमणबाट संरक्षण गर्न सो क्षेत्रअन्तर्गतका विभिन्न कार्यालय, समुदायसमेतको प्रतिनिधिहरूको योजना तर्जुमा बैठक एवम् वडा भेला, बोर्ड बैठक तथा नगरपरिषद्समेतको निर्णयबमोजिम सम्पन्न हुन लागेको कार्यबाट निवेदकको

कानूनी हकमा आघात पर्ने आशङ्काको विद्यमानता रहेको नदेखिने ।

अतः विवेचित कारण र आधारमा विपक्षीको काम कारबाहीबाट निवेदकलाई नागरिक अधिकार ऐनले प्रदत्त गरेको कुन हक अधिकारमा आघात पुगेको भन्ने स्पष्ट नभएको स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ ले नगरपालिकालाई तोकेको काम, कर्तव्य र अधिकारको अधीनमा रही नगरपालिकाबाट भएका निर्णयहरूबमोजिम हुन लागेको कार्यबाट निवेदकको कानूनी हकमा आघात पुग्ने आशङ्काको विद्यमानता नरहेको तथा सरोकारवाला नागरिकहरूको व्यापक सहभागितामा गरिएको निर्णयबमोजिम उक्त निर्णय गरिएकोले सार्वजनिक हकमा कुनै असर पर्ने आशङ्का नदेखिँदा सुरु पाल्पा जिल्ला अदालतको आदेशलाई उल्टी गरी प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत बुटवलको मिति २०७३।१।८ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: सन्देश श्रेष्ठ
कम्प्युटर: विपिनकुमार महासेठ
इति संवत् २०७४ साल चैत १४ गते रोज ४ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा.र मा.न्या. श्री हरिकृष्ण कार्की, ०७३-CI-०९४७, निषेधाज्ञा, उज्वलप्रसाद भण्डारी वि.भक्तबहादुर गुरुङ

प्रस्तुत मुद्दामा निवेदक उज्वल भण्डारीको विपक्षीमध्येका भक्तबहादुर गुरुङसँग कम्पनी सञ्चालनको सन्दर्भमा आपसी लेनदेनको विषय रहेको र सो विषयमा परेको उजुरीको आधारमा रकम तिर्न बाध्य पार्ने गरी कामकारबाही गर्ने आशङ्काको विद्यमानता रहेको भनी निषेधाज्ञाको आदेशको माग गरेको देखिन्छ । विपक्षी प्रहरी कार्यालयलाई दुई पक्षको आपसी लेनदेनको विषयमा उजुरी लिने तथा सोको कार्यान्वयनको क्रममा व्यक्तिलाई पक्राउ गर्ने, उजुरीबमोजिमको रकम दिलाइदिने, कागज गराउनेलगायतको काम कारबाही गर्ने अधिकार नरहेकोमा कुनै विवाद छैन । यद्यपि प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भमा विपक्षीहरूको लिखित जवाफको अध्ययन गरी हेर्दा निवेदकले समेत साझेदार भनी स्वीकार गरेका भक्तबहादुर

गुरुडले निवेदकले रु.२८,८०,०००।- ठगी गरी आफूलाई हानि नोकसानी पारेको भनी आवश्यक कारबाहीको लागि जाहेरी दरखास्त दिएको र जाहेरी दरखास्त परेपश्चात् अनुसन्धानको प्रयोजनको लागि निवेदकलाई खोजी गरेको देखिन्छ । सरकारी मुद्दासम्बन्धी ऐन, २०४९ अनुसार ठगीजन्य कसुर नेपाल सरकार वादी हुने मुद्दा भई यसको अनुसन्धान गर्ने कार्य प्रहरीको हो । निवेदकको विरुद्धमा ठगीजन्य कसुर गरेको भनी जाहेरी दरखास्त परेको र सोको सम्बन्धमा अनुसन्धान गर्नको लागि प्रहरीले खोजी गरेको कार्यलाई अन्यथा मान्नु पर्ने अवस्था नदेखिने । निवेदकले आफू र भक्तबहादुर गुरुडको बिचमा लेनदेन कारोबार भएको भनी जिकिर लिएको सम्बन्धमा विचार गर्दा निवेदक र विपक्षी भक्तबहादुर गुरुडको बिचमा भएको कारोबार यथार्थमा ठगी हो वा विशुद्ध लेनदेनको विषय हो भन्ने कुरा अनुसन्धानपश्चात् मात्र टुङ्गो लाग्ने विषय भएको हुँदा विपक्षी प्रहरी कार्यालयको अनुसन्धान गर्ने अधिकारमा हस्तक्षेप हुने गरी अदालतबाट कुनै प्रकारको आदेश जारी हुनु मनासिब हुँदैन । निवेदकको मागबमोजिम निषेधाज्ञाको आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्थाको विद्यमानता नदेखिने ।

अतः विवेचित कारण र आधारमा निवेदकको विरुद्धमा ठगी मुद्दाको जाहेरी परेकोमा सो सम्बन्धमा अनुसन्धान गर्नको लागि विपक्षी प्रहरी कार्यालयले निज निवेदकलाई खोजी गरेको देखिएको र कानूनबमोजिम अनुसन्धान गर्न पाउने साधिकार निकायबाट अनुसन्धान गर्ने कार्यले निवेदकको कुनै पनि हक अधिकारमा आघात पर्ने अवस्था नदेखिँदा निवेदन मागबमोजिम आदेश जारी नगरी रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७३।४।१९ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृतः सन्देश श्रेष्ठ

कम्प्युटरः विपिनकुमार महासेठ

इति संवत् २०७४ साल चैत १४ गते रोज ४ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा.र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७१-सी-०२७१, ०४६१, लेनदेन, रचना गौचन वि.धर्मबहादुर चन्द, धर्मबहादुर चन्द

वि. रचना गौचन

मिति २०६४।१२।५ मा पुनरावेदक वादी र प्रत्यर्थी प्रतिवादीबिच लिखत भएको भन्ने मिसिल संलग्न उक्त लिखत कागजको प्रतिलिपिबाट देखिन्छ । उक्त लिखतबमोजिम प्रतिवादीले पुनरावेदक वादीसँग विभिन्न मितिमा गरी जग्गामा रु.२३,००,०००।- रकम लिएको र सोअनुसारको रकम भुक्तानीका लागि सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड कर्पोरेट अफिस कमलादीका विभिन्न चेकबाट भुक्तानी हुने गरी चेक दिएको र सो चेक बाउन्स भई उक्त रकम भुक्तानी हुन नसकेमा ऋणीको नाममा रहेका विभिन्न किता जग्गाहरू पुनरावेदक वादीका नाममा राजीनामा पास गरिदिने भन्ने सर्त रहेको भन्ने देखिन्छ।सर्तबमोजिमउत्तरकमप्रत्यर्थीप्रतिवादीलेवादीलाई नतिरेको भन्ने आधारमा प्रस्तुत मुद्दा दायर हुन आएको पाइयो । उक्त मिति २०६४।१२।५ को लिखत हेर्दा ब्याजको सम्बन्धमा केही खुलाएको पाइएन । सावाँ रकम प्रत्यर्थी प्रतिवादीबाट वादीले भरी पाउने गरी फैसला भएको भन्ने मात्र आधारमा लिखतमा नै ब्याजको सम्बन्धमा कुनै कुरा उल्लेख नभएको अवस्थामा ब्याजसमेत वादीले भरी पाउनु पर्छ भनी अर्थ गर्न मिल्ने नदेखिँदा ब्याजसमेत भरिपाउँ भन्ने पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

करकापबाट कागज गराएको भनी परेको करकाप मुद्दामा वादी दाबी पुग्न नसक्ने ठहर गरी भएको फैसला अन्तिम भएको अवस्थामा सो लिखतबमोजिमको दायित्व पुनरावेदक प्रतिवादीले निर्वाह गर्नुपर्ने नै देखियो । करकाप मुद्दाबाटै सो लिखतको आधिकारिकता सम्बन्धमा प्रमाण बुझी उक्त लिखतले कानूनी मान्यता पाउने गरी निर्णय भई सो निर्णय अन्तिम भई बसेको अवस्थामा उक्त मिति २०६४।१२।५ को लिखतलाई मान्यता दिन नमिल्ने भनी पुनरावेदक प्रतिवादीले लिएको पुनरावेदन जिकिर आफैँमा खण्डित भएको देखिँदा सो लिखतबमोजिम प्रतिवादीले वादीलाई तिर्नु बुझाउनु पर्ने रकम प्रतिवादीबाट वादीले भरिपाउने ठहर गरी भएको पुनरावेदन अदालतको फैसलालाई अन्यथा भन्न नमिल्ने ।

अतः विवेचित तथ्य एवम् प्रमाणबाट वादी

दाबीबमोजिम सावाँ ब्याज भराई नपाउने गरी सुरु काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट मिति २०६८।१।२५ मा भएको फैसलालाई उल्टी गरी कागजमा ब्याज उल्लेख नभएबाट वादीले सावाँ रकमसम्म प्रतिवादीबाट भराई लिन पाउने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७१।२।२४ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

उपरजिस्ट्रार: इन्दिरा शर्मा

कम्प्युटर: बासुदेव गिरी

इति संवत् २०७४ साल मार्ग ७ गते रोज ५ शुभम्।

- यसै लगाउको ०७१-CI-०४१७, करारबमोजिम दायित्व पूरा गरिपाउँ, धर्मबहादुर चन्द वि. रचना गौचन भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ।

४

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा.र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०६६-CI-०३९२, दर्ता बदरसमेत, लक्ष्मण उलकसमेत वि. गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालय, डिल्लीबजार काठमाडौँसमेत

मिसिल संलग्न श्री ५ को सरकारतर्फ गुठी लगत जाँच अड्डाले १९९२ सालमा खडा गरेको घर पसल गुठीको लगत हेर्दा उक्त गुठी राजगुठीमा दर्ता भएको र सो जग्गामा निर्मित सत्तल शिवलिङ्ग देवस्थल रहेको सत्तल घर भएको देखिन्छ। सोही लगतबाट दाबीको घर सत्तल यी पुनरावेदकहरूको बाजे हरिकृष्ण उलकसमेतलाई बहाल तिरी भोगचलन गर्न दिएको भन्ने देखिन्छ। दाबीको घर पुनरावेदकहरूले आफ्नै खर्चमा स्वयम्ले निर्माण गरेको भन्ने जिकिर प्रमाणित हुनसकेको पाइएन। नापी कार्यालय, भक्तपुरबाट प्राप्त फिल्डबुक उतारबाट यिनै पुनरावेदकहरूको निवेदनका आधारमा दाबीको घरहरू २०४२ सालमा नापी हुँदा दर्तावालको नाम वर्ष बन्धन गुठी रहेको र संरक्षकमा यिनै पुनरावेदकहरू तुलसीभक्त उलक, लक्ष्मण उलक र रामहरि उलकको नाम उल्लेख भई स्ववासीमा दर्ता भएको देखिने।

देवस्थल रहेको दाबीको जग्गामा भएको घरहरू पुनरावेदकहरूले आफ्ना नाउँमा नापी गराएको कार्य बदर गरी गुठी संस्थान ऐन, २०३३ को कानूनी

व्यवस्थाबमोजिम साबिकबमोजिम गुठीकै नाउँमा मात्र दर्ता हुने ठहर्‍याएको गुठी संस्थान कार्यालयबाट भएको मिति २०६२।४।२६ को निर्णय सदर हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला मनासिब देखिँदा सो फैसला उल्टी हुनुपर्छ भन्ने पुनरावेदकहरूको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, देवस्थल रहेको साबिक गुठीको जग्गा गुठी संस्थान ऐनबमोजिम गुठीको नाउँमा मात्र दर्ता हुने गरी गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालयबाट मिति २०६२।४।२६ मा भएको निर्णय सदर हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६४।१।२४ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : मनकुमारी जि.एम.वि.क.

कम्प्युटर: पद्मा आचार्य

इति संवत् २०७३ साल मङ्सिर ५ गते रोज १ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा.र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७०-CR-१३५९, कर्तव्य ज्यान र जबरजस्ती चोरी, अनिलकुमार पण्डित वि. नेपाल सरकार चुप लागेर बस्न पाउनु निजको संवैधानिक अधिकार भए तापनि चुप लागेर बसेको कारणले मात्र निजको निर्दोषिता प्रमाणित हुने भन्ने नहुने।

वारदातको दिन प्रतिवादी र मृतक मात्र राइस मिलमा रहेको अवस्था, प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष आफूले गजवारले मृतकलाई प्रहार गरेको भन्ने तथ्यलाई स्वीकार गरेको अवस्था तथा घटनास्थलबाट गजवारसमेत बरामद भएको अवस्था र परिस्थितिलाई मूल्याङ्कन गरी हेर्दा प्रतिवादीले सुरु अदालतमा चुप लागेर बसी बयान नदिएको भए तापनि निजकै प्रहारबाट मृतकको मृत्यु भएको तथ्य पुष्टि हुन आउने।

मृतकले प्रतिवादीलाई काम गराएपश्चात् कानूबमोजिमको ज्याला दिनुपर्नेमा सो नगरी आनाकानी गरेको तथा माग्नु जाँदा उल्टै गाली गरेको कारणले प्रतिवादीलाई रिस उठ्नु स्वाभाविक हो। जसको कारणले प्रतिवादी आवेशमा आई आफूलाई नियन्त्रण गर्न नसकी

मृतकलाई गजवारले प्रहार गरेको देखिन्छ। मृतकलाई मार्ने कुनै पनि प्रकारको पूर्वझुवा वा मनसायसमेत प्रतिवादीको रहेको कहींकतैबाट देखिँदैन। तत्काल उठेको रिसबाट अभियुक्त आवेशमा आई आफूलाई आत्मनियन्त्रण गर्न नसकी अचानक, अनियन्त्रित अवस्थामा कसैको हत्या गर्दछ भने यसप्रकारको हत्या आवेशप्रेरित हत्या हुन आउने।

प्रथमतः मृतकको ज्यान लिनु पर्नेसम्मको कुनै मनसाय वा झुवा प्रस्तुत मुद्दामा रहेको देखिँदैन। प्रतिवादीले लुकी चोरिकन हानेको अवस्था पनि प्रस्तुत मुद्दामा छैन भने विष ख्वाउने वा जोखिमी हतियारबाट प्रतिवादीले मृतकलाई प्रहार गरेको अवस्था छैन। आफूले गरेको कामको ज्याला माग्नु जाँदा नदिएको तथा उल्टै गाली गरेको कारणबाट मौकामा रिस उत्पन्न गर्दै रिस थाम्न नसकी हानेको कारणबाट प्रस्तुत वारदात घट्टन गएको देखिन्छ। यस अवस्थामा प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३ नं.बमोजिम कारबाही हुनुपर्ने अभियोग दाबीसँग सहमत हुन सकिएन। प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं.बमोजिम सजाय हुनुपर्ने देखिने।

मृतकको साथमा कति रकम रहेको थियो र त्यो सबै रकम प्रतिवादीले चोरी गरेका हुन् भन्ने तथ्य निर्विवाद रूपमा प्रमाणित हुन नआएको अवस्थामा प्रतिवादीको साथबाट बरामद हुन आएको रकमलाई मात्र चोरी गरेको मान्नु पर्ने हुन्छ। जाहेरी दरखास्तमा नगद रु.४०,०००।- नगद चोरी गरेको भनी उल्लेख गरेको भए तापनि सो रकम बरामद हुन नसकेको अवस्थामा सो रकम प्रतिवादीले चोरी गरेको भनी भन्न मिल्ने अवस्था नरहने।

प्रतिवादीले लगेको चेक साटेर नगदमा परिणत गर्ने प्रयाससम्म नगरी कोठामा पुगेर हेर्दा अर्काको नामको अधिल्लै मितिको चेक देखेपछि तत्काल च्यातेर फालेको अवस्थामा चेकमा उल्लेख भएको रकम लिने खाने मनसाय प्रतिवादीको भएको देखिँदैन। यस अवस्थामा चेकमा उल्लेख भएको रकमलाई चोरीको बिगो कायम गर्नु न्यायोचित हुने देखिँदैन। अभियोग मागदाबीबमोजिमको बिगो रु.१,४०,०००।- रकम चोरी ठहर्‍याएको सुरु

भक्तपुर जिल्ला अदालतको फैसलालाई केही उल्टी गरी प्रतिवादीले रु.१३,०००।- मात्र जबरजस्ती चोरी गरेको ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला मिलेकै देखिने।

माथि उल्लिखित प्रकरणहरूमा विवेचित आधारमा प्रतिवादी अनिलकुमार पण्डितलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं.बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर्‍याई सुरु भक्तपुर जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सो हदसम्म सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट भएको मिति २०७०।६।८ को फैसला केही उल्टी भई प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं.बमोजिम १० (दश) वर्ष कैद हुने ठहर्‍छ। चोरीको अभियोगको सम्बन्धमा अभियोग दाबीबमोजिमको बिगो रु.१,४०,०००।- रकम चोरी गरेको ठहर्‍याएको सुरु भक्तपुर जिल्ला अदालतको फैसला सो हदसम्म उल्टी गरी प्रतिवादीले रु.१३,०००।- मात्र जबरजस्ती चोरी गरेको ठहर्‍याई प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, चोरीको महलको १२ र १४ नं.को देहाय २ बमोजिम १ १/३ (डेढ महिना) महिना कैद र बिगोको डेढी जरिवाना हुने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनले गरेको फैसला सो हदसम्म मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: सन्देश श्रेष्ठ

कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७४ साल साउन २९ गते रोज १ शुभम्।

इजलास नं.३

१

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री मीरा खड्का, ०७२-CR-१००३, भ्रष्टाचार, लक्ष्मी अधिकारी वि.नेपाल सरकार

पुनरावेदक प्रतिवादीले आफू कार्यरत रहेको कर्मचारी सञ्चय कोषमा निजले भरेको व्यक्तिगत विवरण फाराममा उक्त नक्कली भनिएको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र संलग्न गरेको र उक्त विवादित प्रमाणबाट कुनै लाभ नलिएको जिकिरसमेतबाट उक्त विवादित

प्रमाणपत्र नक्कली भएको र सो प्रमाणपत्र पुनरावेदक प्रतिवादी स्वयम्ले आफ्नो व्यक्तिगत विवरण फाराममा समावेश गरेको तथ्य पुष्टि भइरहेको देखियो। कार्यालयमा राखिने कर्मचारीहरूको व्यक्तिगत विवरण अभिलेखमा स्वयम् कर्मचारीद्वारा नक्कली शैक्षिक प्रमाणपत्र समावेश गराएको कार्यलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफाबमोजिमको कसुर मान्नु पर्ने।

प्रस्तुत मुद्दामा नक्कली शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पुनरावेदक प्रतिवादी आफैँले पेस गरेको भनी स्वीकार गरेको अवस्था छ भने माणिकलालको मुद्दामा निजको व्यक्तिगत विवरण रहेको फायलमा सो विवादित प्रमाणपत्र संलग्न रहेको पञ्जिकामा समेत उल्लेख नगरिएको, पेस भएको प्रमाणपत्रमा सक्कलबमोजिम नक्कल ठिक छ भनी गरिएको हस्ताक्षरमा यी प्रतिवादीको हस्ताक्षर रहेको प्रमाणित नभएको भन्नेसमेतका आधारमा प्रतिवादी माणिकलालले अभियोग दाबीबाट सफाई पाउने ठहर्‍याई फैसला भएको पाइन्छ। यस अवस्थामा प्रस्तुत मुद्दामा रहेको तथ्य र यस अदालतबाट उल्लिखित मुद्दामा प्रतिवादीलाई सफाई दिँदा लिइएका आधार नै फरकफरक देखिन आई उक्त मुद्दा प्रस्तुत मुद्दाका सन्दर्भमा आकर्षित हुने नदेखिने।

तसर्थ माथि उल्लिखित आधार प्रमाणबाट प्रतिवादी लक्ष्मी अधिकारीलाई दाबीबमोजिम नक्कली प्रमाणपत्र पेस गरेको अभियोग दाबीमा साबिक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ को कसुर गरेको ठहर्‍याई ऐ.ऐनको दफा १२ र २९(२) बमोजिम रु.५००।- (पाँच सय) जरिवाना हुने ठहर्‍याएको विशेष अदालत काठमाडौँको मिति २०७२।६।१४ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: गीता श्रेष्ठ

कम्प्युटर: अर्जुन पोख्रेल

इति संवत् २०७३ साल चैत २८ गते रोज २ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री मीरा खड्का, ०७२-CR-१०३९, भ्रष्टाचार (नक्कली प्रमाणपत्र), नन्दकिशोर प्रसाद वि. नेपाल सरकार

पुनरावेदक प्रतिवादीले आई.कम. सन् १९८३ मा रघुनाथ झा महाविद्यालयबाट अनुक्रमाङ्क नं.३८०६०० बाट पास गरेको र सोही प्रमाणपत्र लेखापाल पदका लागि पेस गरेको भन्ने जिकिर छ। उक्त विवादित प्रमाणपत्र शङ्कास्पद देखी अधिकारिक निकायबाट प्रमाणीकरणका लागि सम्बन्धित विद्यालय परीक्षा समितिमा पठाउँदा Not Verified भनी लेखी आएको देखिन्छ। यस अवस्थामा आधिकारिक निकायबाट सम्बन्धित परीक्षा समितिमा पत्राचार भई आएको जवाफलाई प्रमाणको रूपमा लिनुपर्ने भई निज पुनरावेदक प्रतिवादीले सेवा प्रवेश गर्दा पेस गरेको प्रमाणपत्रलाई विश्वसनीय आधार मान्न सकिने अवस्था नदेखिने।

तसर्थ माथि विवेचित आधार प्रमाणबाट प्रतिवादी नन्दकिशोर प्रसादले नक्कली शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पेस गरी साबिक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२, १९ को कसुर गरेको ठहर्‍याई निज प्रतिवादीलाई सोही ऐनको दफा १२ र २९(२) बमोजिम रु.५००।- जरिवाना हुने ठहर गरेको विशेष अदालत काठमाडौँको मिति २०७२।३।२५ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: गीता श्रेष्ठ

कम्प्युटर: अर्जुन पोख्रेल

इति संवत् २०७३ साल चैत ८ गते रोज २ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की, ०७०-CR-१०८०, अवैध रूपमा वन पैदावार कटान, नेपाल सरकार वि. ऋषिराम पराजुली

प्रतिवादीले मौकामा भुलवश कि.नं.४४ को जग्गामा रहेको रूख आफूले काटेको हो भनी साबिती बयान गरे तापनि अदालतसमक्षको बयानमा सो कुरालाई इन्कार गरी कि.नं.४६ र ४७ को मेरो आवादी जग्गामा रहेको रूखहरू मात्र घरायसी कामको लागि काटेको भनी बयान गरेको देखिन्छ। प्रतिवादीका साक्षीले पनि सुरु अदालतमा बकपत्र गर्दा प्रतिवादीले आफ्नो बुबाको नाउँमा दर्ताको कि.नं.४६, ४७ को जग्गामा भएको सल्लाका रूखहरू घरायसी प्रयोजनका लागि काटेको हो, सरकारी जग्गा

कि.नं.४४ का रूखहरू प्रतिवादीले काटेको होइन भनी प्रतिवादीको सुरु अदालतको बयानलाई समर्थन गरेको देखिने ।

सरकारी जग्गा कि.नं.४४ मा रहेका रूखहरू काटिई ३७ वटा टुटाहरू भेटिएको कुरामा विवाद रहेन । तर, टुटाहरू भेटिएकै आधारमा मात्र सो रूखहरू प्रतिवादीले नै काटेको हो भनेर भन्न सकिने अवस्था रहँदैन । भुलले काटेको भनी अनुसन्धानमा बयान गर्दा उल्लेख गरेको भनिएको कुरा कुनै प्रमाणबाट समर्थन नभएकोले सो भनाइ प्रमाणयोग्य देखिँदैन । सो कि.नं.४४ को रूख प्रतिवादीले काटेको भन्ने स्पष्ट निश्चयात्मक प्रमाण हुनुपर्छ । सो सम्बन्धमा यस अदालतबाट ने.का.प.२०५६, अङ्क ९, नि.नं.६७७०, पृष्ठ ६१७ मा वन फँडानीमा रूखहरू काटेको भन्ने सरजमिनसमेतका कसैले भनेको नदेखिएको अवस्थामा केवल टुटाको आधारमा सजाय गर्न मिल्दैन भन्ने सिद्धान्त प्रतिपादित भएको पाइन्छ । उक्त सिद्धान्तसमेतको आधारमा पनि प्रतिवादीलाई सबुद प्रमाणबिना अनुमानको आधारमा दोषी ठहर गर्न मिल्ने नदेखिने ।

फौजदारी कानूनको सिद्धान्त तथा प्रमाण ऐनको दफा २५ तर्फ हेर्दा, प्रतिवादीउपरको अभियोग दाबी वादी पक्षले प्रमाणित गर्नुपर्ने हुन्छ तर वादी पक्षबाट प्रतिवादीको कसुर विश्वसनीय आधार प्रमाणबाट पुष्टि गर्न सकेको नदेखिने ।

कानूनी प्रावधान र सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्तको कसीमा राखेर हेर्दा, प्रतिवादीले नै कि.नं.४४ का रूखहरू काटेको हो भनी मान्न मिल्ने अवस्था नदेखिएकोले वादी नेपाल सरकारको अभियोग दाबीबमोजिम प्रतिवादी ऋषिराम पराजुलीले नै कि.नं.४४ को सरकारी जग्गाको रूखहरू काटेको हो भनी शङ्कारहित रूपमा पुष्टि हुन नसकेको हुँदा निज प्रतिवादीउपरको अभियोग दाबीबमोजिम सजाय ठहर्नु पर्छ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

प्रतिवादी ऋषिराम पराजुलीलाई अभियोग माग दाबीबमोजिम बिगोको दोब्बर रु.१,८६,०००।- (एक लाख छयासी हजार) रुपैयाँ जरिवाना र चार महिना कैद

सजाय हुने गरी सुरु धनकुटा जिल्ला अदालतले मिति २०७०।१।२५ मा गरेको फैसला उल्टी गरी प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी पुनरावेदन अदालत धनकुटाले मिति २०७०।५।१९ मा गरेको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: इशा सुवेदी

कम्प्युटर: अभिषेककुमार राय

इति संवत् २०७५ साल जेठ ३१ गते रोज ५ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७४-CR-१२९१, भ्रष्टाचार, नेपाल सरकार वि. रामजीप्रसाद बरालसमेत

प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीहरूको अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगसमक्षको बयान हेर्दा, पोलको अवस्था देखिए पनि पोलावट गर्ने सम्पूर्ण मेनपावर सञ्चालक तथा श्रम प्रतिनिधिहरूले अदालतसमक्षको बयानमा गढाउ गरेको अवस्था छैन । निजहरूले अदालतसमक्षको बयानमा आफूले वैदेशिक रोजगारीको लागि कामदार पठाउने प्रयोजनको लागि पूर्वस्वीकृति लिँदा र अन्तिम स्वीकृति लिँदाको अवस्थामा समेत कुनै किसिमको नक्कली कागजात पेस नगरेको र वैदेशिक रोजगार विभागका कर्मचारीलाई कुनै पनि किसिमको अवैध रकम दिएको होइन भनी कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको देखियो । प्रतिवादीहरूको इन्कारी बयानलाई निजहरूका तर्फबाट उपस्थित साक्षीहरूले समर्थन गरी बकपत्र गरेको पाइन्छ । त्यसैगरी घुस दिएको भनिएको रकम बरामद हुनसमेत नसकेको स्थितिमा मेनपावरका सञ्चालक र श्रम प्रतिनिधिहरूले वैदेशिक रोजगार विभागका कर्मचारीहरूलाई घुसबापत रकम दिएको भन्ने पुष्टि हुनसकेको नदेखिने ।

वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को बर्खिलाप हुने गरी भए गरेका कार्यउपर सो ऐन नै आकर्षित हुने कुरामा विवाद गरिरहनु पर्ने अवस्था देखिँदैन । भ्रष्टाचार निवारण ऐनको कसुर स्थापित हुन वा भ्रष्टाचारजन्य कार्य हुन आफू वा कुनै व्यक्तिलाई गैरकानूनी लाभ पुऱ्याउने बदनियतले वा लापरवाहीपूर्व तरिकाले कार्य भएको हुनुपर्छ र को कसले

को कसलाई के कति रकम कहिले कुन कामको लागि रिसवतको रूपमा दिएको हो सो कुराको प्रमाण अभियोजन पक्षले पुन्याउनु पर्ने दायित्व रहेको हुने ।

वैदेशिक रोजगारमा नेपाली नागरिकलाई विदेश पठाउँदा कामदारको पूर्वस्वीकृति तथा श्रम स्वीकृति लिँदा दिदा भ्रष्टाचार भएको भन्ने आरोप दायर हुँदा को कसले के कति रकम लिनु दिनु गरे सो कुरा पुष्टि भएको देखिँदैन । कोड तथा स्टिकरसमेत फरक परेको, नक्कली भएको वा कामदारले पाउने पारिश्रमिक सेवासर्त तथा सुविधा घटबढ भएको वा कार्यक्षेत्र फरक परेको वा रोजगारदाता कम्पनी र मुलुकसमेत फरक परेको सम्बन्धमा कामदारको तर्फबाट स्पष्ट उजुरी परेको भन्ने पनि मिसिलबाट खुलेको छैन । जाँचबुझबाट वैदेशिक रोजगार ऐनको बर्खिलाप भएको देखिए सोबमोजिम कारबाही गर्न सम्बन्धित निकायलाई कानूनले अख्तियारी दिएको देखिन्छ । भ्रष्टाचार निवारण ऐनबमोजिम भनी प्रतिवादीहरूउपर लगाएको आरोप पुष्टि हुने सम्बद्ध प्रमाण अभियोजन पक्षबाट प्रस्तुत भएको नदेखिँदा विशेष अदालतबाट भएको फैसला अन्यथा देखिन नआउने ।

अतः विवेचित आधार, कारणबाट प्रतिवादीहरूले आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउने ठहर्नाई विशेष अदालत काठमाडौँबाट मिति २०७४।१०।८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: अनुपमा पन्त

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७५ साल फागुन २२ गते रोज ४ शुभम् ।

५

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७१-CR-०९९४, हाडनातामा जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. हेमबहादुर मगर

जाहेरवालीले मेरो घाँस काट्न गएको नाबालिका छोरीलाई यी प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गरेको भनी जाहेरी दिई पीडितले मौकामा सो जाहेरीलाई समर्थन गर्दै कागज गरेको भए तापनि अदालतमा आई बकपत्र गर्दा आफ्नो मौकाको भनाइको प्रतिकूल बकपत्र गरी खण्डित गरेको पाइन्छ । उक्त जाहेरी प्रस्तुत मुद्दाको अनुसन्धान प्रारम्भ गर्ने

लिखित दस्तावेज मात्र रहेको हुँदा प्रतिवादीउपरको कसुर निःसन्देह रूपमा वस्तुनिष्ठ प्रमाणद्वारा पुष्टि गर्ने दायित्व वादीउपर रहन्छ । जाहेरवाली र पीडितको मौकाको भनाइ नै खण्डित भइसकेपछि प्रतिवादीउपरको कसुर स्थापित हुनको लागि अन्य परिस्थितिजन्य प्रमाणहरू एक अर्कोसँग संगतिपूर्ण रूपबाट सम्बद्ध भई मालाकार रूपमा रहनु पर्ने हुन्छ । सोको अभावमा प्रतिवादीलाई कसुरदार कायम गर्नु न्यायोचित देखिँदैन । प्रतिवादीले आरोपित कसुरमा मौका र अदालतसमक्ष इन्कार रही बयान गरेको देखिन्छ । निजको उक्त इन्कारीलाई खण्डन गर्न आवश्यक पर्ने प्रमाण वादी पक्षले पेस गरी शङ्कारहित तवरबाट अभियुक्तको कसुर प्रमाणित गर्ने भार प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ ले वादी नेपाल सरकारउपर रहनेमा वादी पक्षले ठोस एवम् वस्तुनिष्ठ प्रमाण पुन्याई प्रतिवादीले आरोपित कसुर गरेको तथ्य पुष्टि गर्न सकेको नदेखिने ।

प्रतिवादी हेमबहादुर मगरले पीडित परिवर्तित नाम अस्मिता मगर घाँस काटेर आउँदै गर्दाको अवस्थामा खेतको आली डिलबाट लडी अम्लिसोको टुटोले गुप्ताङ्गमा घोचेर रगत आएको देखेको हुँ भनी अदालतसमक्ष बयानमा लेखाएको र पीडितले पनि म घाँस काट्न जाँदा लडेर अम्लिसोको टुटोले घोचेर घाउ भएको हो, मलाई प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गरेको होइन भनी बकपत्र गरेको पाइन्छ । यसरी पीडितको बकपत्र र पीडकको बयान बेहोरा एकआपसमा मिल्न आएको देखिन्छ । यसप्रकार पीडित भनिएको परिवर्तित नाम अस्मिता मगरले नै आफूलाई प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गरेको छैन भनिरहेको तथ्यलाई निजकै सहोदर आमा जाहेरवालीले बकपत्र गरी पीडितको बकपत्रलाई थप पुष्टि गरिदिएको पाइन्छ । यस स्थितिमा केवल पीडित एवम् जाहेरवालीले अनुसन्धानका क्रममा गरेको कागजको आधारमा मात्र जबरजस्ती करणीजस्तो संगिन अपराधमा प्रतिवादीलाई कसुरदार ठहर्नाउन फौजदारी न्यायको सिद्धान्तअनुसार समेत नमिल्ने हुँदा निज प्रतिवादीलाई आरोपित कसुरबाट सफाइ दिने गरी भएको सुरू फैसलालाई सदर गरी पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०७०।१२।२१ मा भएको फैसला मनासिब नै देखिँदा प्रतिवादीलाई

आरोपित कसुर ठहर गरी अभियोग मागदाबीअनुरूप सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर एवम् यस अदालतबाट प्रत्यर्थी झिकाउँदा लिइएको आधारहरूसँग समेत सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, उल्लिखित आधार, प्रमाणबाट प्रतिवादी हेमबहादुर मगरले पीडित परिवर्तित नाम अस्मिता मगरलाई जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने तथ्य प्रतिवादीको इन्कारी बयान, जाहेरवाली र पीडितले गरेको प्रतिकूल बकपत्रसमेतबाट स्थापित हुनसकेको नदेखिँदा निज प्रतिवादी हेमबहादुर मगरलाई आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउने ठहर्नाई सुरु खोटाङ जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।२।१ मा भएको फैसलालाई सदर हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०७०।१।२।२१ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७६ साल जेठ २४ गते रोज ६ शुभम्।

६

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७१-CR-१३३०, अपहरण, मोहन साह तेली वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी मोहन साह तेलीको पुनरावेदनतर्फ विचार गर्दा मिति २०६५।७।१५ गतेका दिन जिल्ला पर्सा भेडिहारी गा.वि.स. वडा नं.७ मा गिरजादेवी दुसाधिन मोहन साह तेली, भागवत हजरा दुसाद र वियफीदेवी दुसाधिनसमेतले मेरो छोरी वर्ष १२ की सरिताकुमारीलाई घरमा लगी हात, खुट्टा, आँखा र मुखसमेत कपडाले बाँधी खाटमुनि राखेको हुँदा निजहरूलाई पक्राउ गरी कारबाही गरिपाउँ भन्ने रामएकवाल साह तेलीको किटानी जाहेरी परेको र निजले अदालतमा समेत सोही बेहोरा पुष्टि हुने गरी बकपत्र गरेको देखिन्छ। पीडितले मौकाको कागजमा भएको बेहोरा नै उल्लेख गरी अदालतमा बकपत्रसमेत गरेको देखिन्छ। सुनिलकुमार साह, घटनास्थल मुचुल्काका मानिस पृथ्वीनारायण साह तेली, जाहेरवाला रामएकवाल साह तेलीसमेतले प्रतिवादीहरूले फिरौती लिने उद्देश्यले अपहरण गरेका हुन् भनी सुरु अदालतमा

बकपत्र गरेको देखिन्छ। यसरी अनुसन्धानमा भएको बेहोरालाई अदालतमा आई बकपत्र गरी पुष्टि गरेमा प्रमाणमा लिन हुन्छ। यस सम्बन्धमा भएको कानूनी व्यवस्था हेर्दा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १८ मा “कुनै काम घटना वा अवस्थाका सम्बन्धमा भएको तहकितात वा जाँचबुझको सिलसिलामा प्रचलित नेपाल कानूनबमोजिम तयार भएको कुनै लिखतमा उल्लेख भएको कुनै कुरा सो कुरा व्यक्त गर्ने व्यक्ति साक्षीको रूपमा अदालतमा उपस्थित भई बयान गरेमा प्रमाणमा लिन हुन्छ” भन्ने व्यवस्था उल्लेख भएको परिप्रेक्ष्यमा जाहेरवाला र पीडितसमेतको बकपत्रलाई प्रमाणमा लिनुपर्ने।

प्रतिवादी गिरजादेवी दुसाधनीले अनुसन्धानमा मेरो घरमा मोहन साह तेली आई बसी मलाई राम एकवाल साह तेलीको छोरी सरिताकुमारीसँग मेरो काम छ, एकछिन बोलाई दिनुपर्‍यो भनेकाले निजलाई बोलाएको हुँ भनी कसुरमा साबित रही बयान गरेको छ भने अदालतमा कसुरमा इन्कार रहेको पाइन्छ। प्रतिवादी मोहन साह तेली अनुसन्धानमा अनुपस्थित रहेको र अदालतमा कसुरमा इन्कार रही उक्त वारदातको समयमा आफू वारदातस्थलमा नरही अन्यत्र रहेको भनी alibi को जिकिर लिई बयान गरेको देखिन्छ। प्रतिवादी गिरजादेवी दुसाधनीले अनुसन्धानमा मेरो घरमा मोहन साह तेली आई बसी मलाई राम एकवाल साह तेलीको छोरी सरिता कुमारीसँग मेरो काम छ, एकछिन बोलाई दिनुपर्‍यो भनेकाले निजलाई बोलाएको हुँ भनी उल्लेख गरेको देखिएको, पीडित सरिताकुमारी, सुनिलकुमार साह, घटनास्थल मुचुल्काका मानिस पृथ्वीनारायण साह तेली, जाहेरवाला रामएकवाल साह तेलीसमेतले प्रतिवादीहरूले फिरौती लिने उद्देश्यले अपहरण गरेका हुन् भनी सुरु अदालतमा गरेको बकपत्र भएको देखिँदा प्रतिवादीले लिएको alibi को जिकिर समर्थित नभई उल्टै खण्डित भएको देखिन्छ। प्रतिवादीले वारदातको समयमा आफू घटनास्थलमा नभई अन्यत्र छु भनी alibi को जिकिर लिन्छ भने सो जिकिरलाई प्रमाणित गर्ने भार पनि निज अभियुक्तउपर नै रहन्छ। Alibi को जिकिर लिनेले आफ्नो

जिकिर प्रमाणित गर्न सक्नु पर्दछ । त्यस्तो alibi को जिकिर तथ्यपरक, निश्चयात्मक तथा लिखित प्रमाणबाट समर्थित हुनसके मात्र सो जिकिर लिन व्यक्तिको पक्षमा प्रमाणयोग्य हुनसक्ने हुन्छ र सो जिकिर त्यस्तो निर्विवाद र तथ्यपरक प्रमाणबाट स्थापित हुन नसके सो जिकिरको कुनै औचित्यता नहुने ।

प्रतिवादीहरूलाई जाहेरवालाले किन जाहेरी दिए, पीडितले मौका तथा अदालतको बकपत्रमा किन किटानसाथ पोल गरे सो आफ्नो बयानमा खण्डन गर्न नसकेको, प्रतिवादी गिरिजादेवी दुसाधनीले मेरो घरमा मोहन साह तेली आई बसी मलाई राम एकवाल साह तेलीको छोरी सरिताकुमारीसँग मेरो काम छ, एकछिन बोलाई दिनु पन्थो भनेकाले निजलाई बोलाएको हुँ भनी उल्लेख गरेको देखिएको हुँदा निजको पोलसमेतका प्रमाणहरूको आधारमा प्रतिवादी मोहन साह तेलीको समेत पीडित सरिताकुमारीलाई अपहरण गर्ने उद्योगको कसुरमा संलग्नता प्रत्यक्ष र प्राथमिक रूपमा रहेको थिएन भन्न सकिने अवस्था नदेखिने ।

किटानी जाहेरी दर्खास्त, सहअभियुक्तको पोल, पीडित एवम् जाहेरवालाको बकपत्रसमेतका बेहोराबाट समेत प्रतिवादी मोहन साह तेलीसमेतले अपहरण तथा शरीर बन्धकको उद्योग गरेको पुष्टि भएको देखिएको अवस्थामा मुलुकी ऐन, अपहरण गर्ने तथा शरीरबन्धक लिनेको महलको ३ नं.को अन्तिम वाक्यांशले हुने सजाय चार वर्षदेखि आठ वर्षसम्म कैद र पच्चिस हजार रूपैयाँदेखि एक लाख रूपैयाँसम्म जरिवाना हुने भएकोले निजलाई ऐ.५ नं.बमोजिम सोको आधा सजाय गर्नुपर्नेमा सो व्यवस्था मुताबिक निज प्रतिवादीलाई २ वर्ष कैद र २५ हजार जरिवाना गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत हेटौंडाको फैसलालाई अन्यथा मान्नुपर्ने अवस्था नहुँदा पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ: प्रतिवादीहरू मोहन साह तेलीले सफाई पाउने ठहर्‍याई भएको सुरु जिल्ला अदालतको मिति २०७०।४।१३ को फैसला केही उल्टी भई मोहन साह तेलीले अपहरण गर्ने उद्योग गरेको कसुरमा २ वर्ष कैद र रु.२५,०००।- जरिवाना हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत

हेटौंडाबाट मिति २०७९।१०।४ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : राजकुमार दाहाल

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७६ साल वैशाख ४ गते रोज ४ शुभम् ।

७

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७२-WO-०५८६, उत्प्रेषण, लिलादेवी देवकोटा वि. लक्ष्मी अधिकारीसमेत

विपक्षी लक्ष्मी अधिकारीले दिएको लेनदेन मुद्दामा प्रतिवाद गर्ने अवसर नपाई काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट एकतर्फी फैसला भएकोले उक्त फैसला तथा मेरो नाममा जारी भएको बेपत्ते तामेली म्याद बदर नहुने गरी भएका आदेश तथा सो बेपत्ते तामेली म्यादसमेत बदर गरी पुनः प्रतिवाद गर्ने अवसर दिलाई पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको मुख्य निवेदन दाबी रहेको देखियो । निवेदिकाले दाबी गरेको लेनदेन मुद्दामा निजको नाममा तामेल भएको म्याद रीतपूर्वक नै तामेल भएको हो भन्नेसमेत बेहोराको काठमाडौं जिल्ला अदालतसमेतको मुख्य लिखित जवाफ र निवेदिकाले लेनदेन मुद्दाको फैसला कार्यान्वयन प्रक्रियालाई अल्मल्याउन प्रस्तुत निवेदन गरेकोले खारेज हुनुपर्छ भन्नेसमेत बेहोराको विपक्षी लक्ष्मी अधिकारीको लिखित जवाफ रहेको देखिने ।

निवेदनमा दाबी लिएको तामेली म्यादमा उल्लिखित वतन अन्यथा भएको भनी निवेदकले जिकिर लिनसकेको देखिएन । निवेदकले नै दायर गरेको करकाप मुद्दामा निज स्वयम्ले उल्लेख गरेको निजको वतनमा म्याद जारी भएको देखिन आएको छ । लेनदेन मुद्दाको फैसला कार्यान्वयनको क्रममा रोक्का रहेको रकम फुकुवा गरिपाउँ भनी निवेदिकाले काठमाडौं जिल्ला अदालतमा दिएको निवेदनमा पनि सोही वतन उल्लेख भएको देखिन्छ । सो वतनमा जारी भएको म्याद बेपत्ते तामेल भएपश्चात् पुनः निवेदिका कार्यरत रहेको भनिएको कार्यालयको वतनमा म्याद जारी गरिएको देखिन आयो । सो वतनमा जारी भएको म्याद पनि मिति २०७९।७।२५ मा बेपत्ते तामेल भई आएको देखिए तापनि सो म्यादमा

उल्लिखित कार्यालयमा आफू कार्यरत नभई अन्यत्र भएको भन्ने दाबी निवेदिकाले लिएको देखिँदैन। सामान्यतः म्याद सूचना जारी गर्दा फिराद पत्रमा उल्लिखित वतन तथा लिखतमा उल्लिखित वतनमा जारी हुने हो। लिखतमा उल्लिखित वतन तथा कार्यरत रहेको अफिसको वतनमा म्याद सूचना जारी हुँदासमेत बेपत्ते तामेल हुन पुगेको र तामेली म्याद रीतपूर्वक नै छ भने अन्यथा अर्थ गरिरहन पर्ने नदेखिने।

प्रतिवादीको नामको म्याद तामेल गर्दा कानूनी प्रक्रिया पूरा नभई बेरितको देखिएको अवस्थामा मात्र बदर हुने हो। तर त्यस्तो अवस्था मिसिलबाट देखिन नआएकोले म्याद बदर हुनुपर्छ भन्ने जिकिर मनासिब नदेखिने।

अर्कोतर्फ लेनदेनकै विषयमा निवेदिकाले लक्ष्मी अधिकारीउपर दायर गरेको करकाप मुद्दामा पनि वादी दाबी नपुग्ने ठहरी सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट फैसला भएको देखियो। उक्त करकाप तथा लेनदेन मुद्दा लगाउमा राखी फैसला गरिएको भन्ने तथ्यमा पनि विवाद छैन। निवेदिकाले करकाप मुद्दा दायर गरेको र सो मुद्दासमेत लगाउमा रहेको र एउटै फाँटबाट तारिख लिने गरेको सन्दर्भमा लेनदेन मुद्दाबारे पूर्णतः अनभिज्ञ रहेको भन्न मिल्ने देखिएन। उक्त करकाप मुद्दामा पुनरावेदन परी हाल विचाराधीन रहेको भन्ने निवेदन बेहोरासमेतबाट देखिन्छ। मातहतको अदालतमा विचाराधीन रहेको विषयमा हाल यस अदालतबाट केही बोलिरहन पर्ने नदेखिने।

निवेदिकाले उठाएको म्यादको विषयमा साधारण अधिकारक्षेत्रको प्रयोग गरी पटकपटक निवेदन परेको र उक्त म्याद बदर नहुने गरी पुनरावेदन अदालतबाट समेत आदेश भइसकेपश्चात् रिट क्षेत्राधिकारको प्रयोग हुनु रिटको सैद्धान्तिक मूल्य मान्यताविपरीत हुन जान्छ। अदालतबाट अन्तिम भएको फैसला कार्यान्वयनमा समेत बाधा पुग्ने गरी साधारण क्षेत्राधिकारबाट समाधान भइसकेको विषयमा पुनः दोहोर्‍याई तेहर्‍याई उजुर गरिरहनुलाई फैसला कार्यान्वयनमा अलमल गराउन खोजेको अर्थमा लिन सकिन्छ। अदालतको फैसलाबाट बिगो भरिपाउने ठहरे पनि सोको कार्यान्वयनमा अनावश्यक रूपमा ढिलाई हुन

गएमा वा बिगो भराउन नसक्ने अवस्था सिर्जना भएमा न्याय प्रणालीप्रति नै वितृष्णा सिर्जना हुन सक्ने भएकोले त्यसतर्फ सावधानी अपनाउनु पर्ने हुन्छ। अदालतबाट जारी भएको म्याद कानूनको रीत पुर्‍याई तामेल भएको छ भने फैसला कार्यान्वयनको चरणमा आएर सुरु म्याद नै बेरित भएको भन्ने दाबी सुरु तथा पुनरावेदन अदालतबाट निरूपण भइसकेको अवस्थामा पुनः रिट क्षेत्राधिकारबाट थप न्यायिक परीक्षण गर्नुपर्ने आवश्यकता नदेखिने।

अतः उल्लिखित आधार कारणबाट निवेदन दाबीको म्याद बेरितपूर्वक तामेल भएको भन्ने देखिन नआएको, उक्त म्याद बदर नहुने गरी सुरु तथा पुनरावेदन अदालतबाट भएका आदेशहरू कानूनविपरीत भएको नदेखिएको र निवेदन मागबमोजिम आदेश जारी हुनुपर्ने अवस्थाको विद्यमानता मिसिल प्रमाणबाट देखिन नआएको हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत : महेश खनाल

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७५ साल माघ २८ गते रोज २ शुभम्।

८

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७२-CR-१०९७, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. मसुरचन्द्र गुरुङ

पीडित परिवर्तित नाम पोखरा “च” ले मिति २०६९।१०।६ को घटनाको सन्दर्भ उठान गरी मिति २०६९।१०।२१ मा मात्र जाहेरी दिएको देखिन्छ। तथापि तत्कालै जाहेरी दिन नसकी यतिको समय व्यतित गरी जाहेरी दिनु पर्नाको कारण प्रतिवादी र घरपरिवारका अन्य सदस्यहरूले निजलाई घरमै बन्धक बनाई कसैसँग कुनै प्रकारको सम्पर्क गर्न नदिएको भनी जिकिर लिएको पाइन्छ। तर सो भनाइलाई पुष्टि गर्ने प्रमाण निजले पेस गर्न सकेको देखिँदैन। पीडितले मौकामा जाहेरी दिँदा पसलमा रहेका ससुराले कोठाबाट ज्याकेट ल्याउन अह्राई ज्याकेट लिन जाँदा निज पछिपछि आई भित्र ढोकाको चुकुल लगाई जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने उल्लेख गरेको पाइन्छ। निज पीडितसँगको भेटमा आफ्नी भाउजू मनमाया गुरुङलाई पनि सोही तथ्य उजागर गरी

ज्याकेट लिन गएको मौका पारी पीडितलाई प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गरेको भनी बताएको भन्ने बुझिएकी मानिस मनमाया गुरुडले मौकामा गरेको कागजबाट देखिन्छ। निजले आफ्नो मौकाको भनाइलाई समर्थन गर्दै अदालतमा आई बकपत्रसमेत गरेको पाइने।

पीडित परिवर्तित नाम पोखरा “च” ले अदालतमा उपस्थित भई गरेको बकपत्रमा सो तथ्यको उजागर नगरी आफू शौचालयमा पिसाब फेर्न गई फर्केको अवस्थामा कोठाको ढोकामा ससुरा उभिरहेको देखी किन ढोकामा उभिएको भनी सोधदा निजले बिस्तरामा पल्टाई जबरजस्ती करणी गरेको भनी उल्लेख गरेको पाइन्छ। त्यसैगरी पीडितको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदन हेर्दा शरीरमा लगाएको लुगा नच्यातिएको, शरीर तथा गुप्ताङ्गमा कुनै चोटपटक एवम् रगत र डिस्चार्ज केही नपाइएको, हाइमन पुरानो च्यातिएको, योनि रसमा कुनै शुक्रकिट नदेखिएको भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ। यसरी पीडितलाई प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गरेको भनी पीडित आफैले अदालतमा आई बकपत्र गरेको भए तापनि सो कुरा पीडितको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनबाट समर्थन भएको नदेखिने।

प्रतिवादीउपरको कसुर निःसन्देह रूपमा वस्तुनिष्ठ प्रमाणद्वारा पुष्टि गर्ने दायित्व वादीउपर रहन्छ। केवल जाहेरवालीको भनाइ र निजले भनेर सुनी थाहा पाउने व्यक्तिहरूको भनाइकै आधारमा अन्य परिस्थितिजन्य प्रमाणहरूद्वारा समर्थनसम्म पनि नभएको अवस्थामा प्रतिवादीलाई कसुरदार कायम गर्नु न्यायोचित देखिँदैन। प्रतिवादीले आरोपित कसुरमा दुवै निकायसमक्ष इन्कार रही बयान गरेको देखिन्छ। निजको इन्कारीलाई खण्डन गर्न आवश्यक पर्ने प्रमाण वादी पक्षले पेस गरी शङ्कारहित तवरबाट अभियुक्तको कसुर प्रमाणित गर्ने भार प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ ले वादी नेपाल सरकारउपर रहनेमा वादी पक्षले ठोस एवम् वस्तुनिष्ठ प्रमाण पुर्‍याई प्रतिवादीले आरोपित कसुर गरेको तथ्य पुष्टि गर्न सकेको नदेखिने।

प्रतिवादीले मौकामा र अदालतमा बयान गर्दा पीडितले घर व्यवहारमा असहज स्थिति पैदा गरेकोमा

आफूले अभिभावकको हैसियतले विरोध गरेकोले सोको रिसइवीको कारण जाहेरी दिएको भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ। जाहेरी प्रस्तुत मुद्दाको अनुसन्धान प्रारम्भ गर्ने लिखित दस्तावेजबाहेक केही रहेको भन्न मिल्ने नदेखिँदा ससुराउपर बुहारीले दिएको जाहेरीकै आधारबाट भावनामा बगी प्रतिवादीलाई कसुरदार ठहर्‍याउन फौजदारी न्यायको सिद्धान्तसमेतबाट नमिल्ने हुँदा निज प्रतिवादीलाई आरोपित कसुरबाट सफाई दिने गरी भएको सुरु फैसलालाई सदर गरी पुनरावेदन अदालत पोखराबाट मिति २०७२।१।२४ मा भएको फैसला मनासिब नै देखिँदा प्रतिवादीलाई आरोपित कसुर ठहर गरी अभियोग मागदाबीअनुरूप सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर एवम् यस अदालतबाट प्रत्यर्थी झिकाउँदा लिइएको आधारहरूसँग समेत सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, उल्लिखित आधार प्रमाणबाट मिति २०६९।१०।६ गते प्रतिवादी मसुरचन्द्र गुरुडले पीडित परिवर्तित नाम पोखरा “च” लाई जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने तथ्य प्रतिवादीको मौका र अदालतसमक्ष गरेको इन्कारी बयान, पीडितको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनसमेतबाट स्थापित हुनसकेको नदेखिँदा यी प्रतिवादी मसुरचन्द्र गुरुडलाई आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहर्‍याई सुरु कास्की जिल्ला अदालतबाट मिति २०७१।१।२१ मा भएको फैसलालाई सदर हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०७२।१।२४ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७६ साल जेठ २४ गते रोज ६ शुभम्।

९

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७३-CR-१३९२, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. उमा शंकर गिरी

यसरी प्रतिवादीले वारदातस्थलमा पीडित महिलालाई सडकपेटीको कुनामा लगी करणी गर्न लाग्दा निजले कराई प्रतिकार गरेकोले जबरजस्ती बल प्रयोग

गरी करणी गरिरहेको अवस्थामा प्रहरी पुगी मलाई समाती ल्याएको हो भनी मौकामा साबिती रही बयान गरेको पाइन्छ। त्यसैगरी अदालतको बयानमा पनि सोही वारदातस्थलबाट प्रहरीले मलाई पक्राउ गरेको हो, मैले रक्सी खाएको हुँदा के के गरे मलाई थाहा भएन भन्ने लेखाएको देखिन्छ। घटनाको प्रत्यक्षदर्शी प्रहरी प्रतिवेदकले सो वारदातलाई थप पुष्टि गर्दै अदालतमा आई बकपत्र गर्दा प्रतिवादीले पीडितलाई जबरजस्ती करणी गरिरहेको अवस्थामा पीडितको उद्धार गरी प्रतिवादीलाई पक्राउ गरेको हुँ भन्ने लेखाएको पाइन्छ। प्रतिवादीले आफ्नो मौकामा भएको साबिती बयानलाई अन्यथा हो भनी कुनै सबुद प्रमाण पेस गर्नसकेको देखिँदैन। यसरी प्रतिवादीको मौकाको साबितीलाई घटनाको प्रत्यक्षदर्शी प्रहरी प्रतिवेदकले बकपत्र गरी पुष्टि गरिएको देखिँदा सो बकपत्रलाई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १८ बमोजिम प्रमाणमा लिन मिल्ने नै हुँदा सो आधार प्रमाणबाट प्रतिवादी उमाशंकर गिरीले मानसिक अवस्था ठीक नभएकी पीडित महिला सीतादेवीलाई जबरजस्ती करणी गरेको कसुर स्थापित हुने।

मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ नं.मा भएको कानूनी व्यवस्था हेर्दा कसैले कुनै महिलालाई निजको मन्जुरी नलिई करणी गरेमा वा सोह्र वर्षभन्दा कम उमेरकी बालिकालाई निजको मन्जुरी लिई वा नलिई करणी गरेमा निजले जबरजस्ती करणी गरेको ठहर्छ भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ। सोअनुसार प्रतिवादी उमाशंकर गिरीले मानसिक अवस्था ठीक नभएकी अं.२६ वर्षकी पीडित महिला सीतादेवीलाई जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने तथ्य स्थापित भएको देखिँदै रहेको अवस्थामा प्रतिवादीलाई कसुरदार ठहर गर्नुपर्नेमा सो नगरी प्रतिवादीलाई आरोपित कसुरबाट सफाइ दिने गरी भएको पुनरावेदन अदालत हेटौंडाबाट मिति २०७९।४।२० मा भएको फैसला मनासिब नदेखिने।

तसर्थ, उल्लिखित आधार, प्रमाणबाट प्रतिवादी उमाशंकर गिरीले मिति २०६९।२।२ गते मानसिक अवस्था ठीक नभएकी पीडित महिला सीतादेवीलाई जबरजस्ती करणी गरेको तथ्य प्रहरी प्रतिवेदन, घटनास्थल मुचुल्का, प्रतिवादीको मौकाको साबिती बयान, जारेवाला र पीडितले

गरेको किटानी बकपत्र, घटनाको प्रत्यक्षदर्शी प्रतिवेदक प्रहरीले अदालतमा आई गरेको बकपत्रसमेतबाट स्थापित भएको देखिँदा निज प्रतिवादी उमाशंकर गिरीलाई आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउने ठहर गरी सुरु पर्सा जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।२।१७ मा भएको फैसलालाई सदर हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत हेटौंडाबाट मिति २०७९।४।२० मा भएको फैसला मिलेको नदेखिँदा उल्टि भई निज प्रतिवादी उमाशंकर गिरीलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(५) नं.बमोजिम ५ (पाँच) वर्ष कैद सजाय हुने।

इजलास अधिकृत: रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७६ साल जेठ २४ गते रोज ६ शुभम्।

१०

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७५-RB-०९२९, बैंकिङ कसुर, नेपाल सरकार वि. रोशन विष्टसमेत

भारतको पञ्जावको Lovely professional university मा अध्ययन गरी फर्किएका रोशन विष्ट र नाइजेरियन नागरिक मुनिर अलि मुनिर एक अर्कामा साथी रहेको भन्ने देखिन्छ। प्रतिवादी रोशन विष्ट निजका नाइजेरियन साथी मुनिर अलि मुनिरले भारतको पञ्जावबाट आफ्नो लागि दाइले दुवईबाट नेपालमा जम्मा गरेको भनिएको रकम विभिन्न व्यक्तिलाई झिक्न लगाई आफूलाई पठाई देउ भनी रोशनलाई भनेको र रोशनले पनि आफ्ना साथीभाइलाई प्रयोग गरी सो रकम झिकी नाइजेरियन साथीले भारतबाट पठाएको मानिसलाई दिएको भन्ने पाइन्छ। त्यसरी बैंकबाट निकालेको उक्त रकम प्रतिवादीहरू आफैँले हिनामिना गरेको वा हानि नोक्सानी पुऱ्याएको भन्ने अभियोग दाबी लिएको नदेखिने।

प्रतिवादी रोशन विष्टको र निजको नाइजेरियन साथी मुनिर अलि मुनिर कलेजमा पढ्दा साथी साथी भएकोमा कुनै विवाद छैन। रोशन आफ्नो BBA को पढाई सकेर नेपाल फर्किएका छन् भने निजको भनाइअनुसार नै भारतको पञ्जावमा पढिरहेको निजका साथी मुनिर अली मुनिरले दुवईबाट पैसा नेपालमा आउँछ नेपालबाट झिकेर

मलाई पठाइदेउ भनेकाले सोअनुसार आफू र आफ्ना साथीभाइहरू संलग्न भई रकम निकाली इमान्दारीपूर्वक निकालिएको रकमलाई भा.रू.मा सटही गरी साथीलाई नै पठाई दिएको भन्ने पाइन्छ। प्रतिवादी रोशन विष्टको मनसाय गलत रहेको भए झिकिएको रकम निज स्वयम्ले हिनामिना गर्न पनि सक्थे। तर निजले सो रकम हिनामिना नगरी इमान्दारीसाथ आफू भारतको पञ्जावमा पढ्दा चिनजान भएका साथीलाई निजले भनेअनुसारको मानिसलाई पैसा पठाइदिएको भन्ने देखिन्छ। रोशनले साथीलाई मद्दत गर्नुपर्छ भनी आफूसमेत संलग्न भई आफूले भनेको मान्ने अरू साथीहरूको सहयोगबाट रकम निकाली निजका साथी नाइजेरियन नागरिकलाई सहयोगसम्म गरेको देखिन्छ। यस स्थितिमा प्रतिवादी रोशन विष्टले अपराध गर्ने मनसाय नराखी विशुद्ध साथीलाई सहयोगसम्म गरेको कार्यलाई कसुर मान्नु न्यायोचित नहुने।

प्रतिवादीमध्येका रोशन विष्टले निजका साथीहरू प्रज्वल, विवेक र आदित्यसमेतलाई पैसा निकालेर पठाइदिनु भनेकोमा निजहरूले पैसा निकाली रोशनलाई पठाइदिएको भन्ने पाइन्छ। आफ्नो एकै ठाउँको दाजु मान्दै आएको रोशनले मेरो साथीको लागि बैंकबाट रकमसम्म निकाली देउ भनेको कार्यलाई सहज रूपमा मानेर आफ्नो नागरिकतासमेत लिई गई बैंकिङ संस्थाबाट रकम निकालेकोसम्म देखिन्छ। त्यस्तो कार्यमा उनीहरूको आपराधिक मनसायभन्दा विशुद्ध सोझोपन साथित्वको भावनाबाहेक अरू केही देखिन आउँदैन। भारत पञ्जावमा पढ्दै गरेका रोशनको नाइजेरियन साथी मुनिर अलि मुनिरसँग रोशनबाहेकका अन्य प्रतिवादीहरूको कुनै पनि प्रकारको सम्बन्ध जोडिएको नदेखिने। प्रतिवादीहरूले बैंकबाट रकम निकाली साथीलाई पठाएको भनिएको रकम रु.६३२,५००।- गलत ढंगबाट निकालेको भन्ने थाहा हुनसाथ निजहरूका अभिभावकले २२ मार्च २०१८ मा गरिमा विकास बैंकमा फिर्ता गरेको भन्ने बैंक भौचरबाट देखिन्छ। प्रतिवादीहरूले बैंकबाट निकालेको रकम नै फिर्ता भइसकेको स्थितिमा प्रतिवादीहरू प्रज्वल गिरी, विवेक गिरी र आदित्य महतले आफ्नो गाउँको दाइ रोशन गिरीले भनेअनुसार निजलाई सहयोगसम्म गरेको देखियो।

रोशनले भनेअनुसार रकम निकाली आफूहरूले हिनामिना नगरी इमान्दारीको साथ सहप्रतिवादी रोशन विष्टलाई पठाएको कार्यलाई अन्यथा हो भनी अर्थ गर्न नमिल्ने।

सबै प्रतिवादीहरू आपराधिक कार्य गरेमा अनुसन्धान तथा अदालतमा समेत पूर्णरूपमा इन्कार छन्। प्रतिवादीहरूको इन्कारीलाई निजका साक्षीहरूले बकपत्र गरी पुष्टि गरिदिएका देखिन्छ। बैंकिङ संस्थाबाट हिनामिना भएको भनिएको रकममध्ये रु.५,९७,५००।- नगदै गरिमा विकास बैंक जितपुर शाखा कपिलवस्तुमा र रु.१,९८,४००।- प्रधान कार्यालय, काठमाडौंमा रेमिटान्सबाटै फिर्ता भएको हो भनी गरिमा विकास बैंक कपिलवस्तु जितपुर शाखाका प्रबन्धक शोभितबहादुर खड्काले अदालतमा बकपत्र गरेको र नगद जम्मा भएको बैंक भौचरसमेत मिसिल संलग्न रहेको देखिँदा प्रतिवादीहरू चारै जनाले आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहर गरी उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासबाट मिति २०७५।२।१ मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा सुरु अभियोग मागदाबीबाट सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ उल्लिखित आधार प्रमाणबाट प्रतिवादीहरूले गरिमा विकास बैंक कपिलवस्तु जितपुर शाखाबाट अनधिकृत रूपमा रकम निकालेको भए तापनि सो रकम गलत ढंगबाट आएको भन्ने थाहा हुनासाथ निजहरूका अभिभावकमार्फत सो रकम बैंकमा फिर्ता गरिसकेको भन्ने तथ्य प्रतिवादीहरूको बयान, निजहरूका साक्षी र बुझिएका मानिसहरूले गरेको बकपत्र तथा रकम जम्मा गरेको बैंक भौचरसमेतबाट देखिई प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबीबमोजिमको कसुर गरेको तथ्य स्थापित हुन सकेको नदेखिँदा प्रतिवादीहरू रोशन विष्ट, प्रज्वल गरी, विवेक गिरी र आदित्य महतसमेतले आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहर गरी सुरु उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासबाट मिति २०७५।२।१ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७६ साल साउन २६ गते रोज १ शुभम्।

इजलास नं.४

१

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०७१-RB-०११६, बैंकिङ कसुर, नेपाल सरकार वि. नवराज भुजेलसमेत

खातावाला आफैले आफ्नो खातामा मौज्दात रकम कम छ भन्ने जानीजानी बढी रकमको चेक काटी भुक्तानी लिने कार्य र खाता रहेको संस्थाको तर्फबाट चेकमा भुक्तानी माग गरेको रकमभन्दा कम मौज्दात रकम रहेको भन्ने जानी जानी चेकको भुक्तानी गर्ने कर्मचारीका हकमा मात्र उक्त ऐनको दफा ३ को खण्ड (ग) को कसुर कायम गर्न मिल्ने देखिन आयो। खातावालाले तेस्रो व्यक्तिलाई चेकको भुक्तानी दिने भनी चेक काटी दिएको अवस्थामा खातामा पर्याप्त रकम नभएको कारणबाट चेक अनादर भई भुक्तानी हुन नसकेको स्थितिमा उक्त कसुर कायम हुने अवस्था देखिन आएन। दाबीअनुसारको कसुर कायम नभएपछि बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा १५(१) को व्यवस्थासमेत आकर्षित हुने नदेखिने।

जाहेरवालालाई प्रतिवादी नवराज भुजेलले दिएको चेक जय हनुमान हार्डवेयर प्रा.लि.को नाउँमा रहेको बैंकको खातामा रकम मौज्दात कम भएको कारणले चेकमा उल्लेख भएको रकम भुक्तानी हुन नसकी चेक अनादर भएको देखिएकोले प्रस्तुत क्रिया उक्त विनिमय अधिकारपत्र ऐन, २०३४ को दफा १०७क अन्तर्गतकै कसुर कायम हुने।

विनिमय अधिकारप्राप्त ऐन, २०३४ को दफा १०७क अन्तर्गत दायर हुने मुद्दाको सुरु कारबाही तत्काल प्रचलित न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ७ अनुसार सम्बन्धित जिल्ला अदालतको अधिकार क्षेत्रअन्तर्गत कारबाही हुने हुनाले पुनरावेदन अदालतमा सुरु कारबाही भएको मुद्दा सोही अदालतमा व्यक्तिवादी फौजदारी मुद्दाको लागतमा दर्ता गरी पुनरावेदन अदालतले कारबाही गर्न मिल्ने अवस्था देखिन नआउने।

माथि विवेचित आधार एवम् कारणबाट प्रस्तुत मुद्दा सरकारी मुद्दासम्बन्धी ऐन, २०४९ को अनुसूची -१ मा समावेश भएको बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ३(ग) अन्तर्गतको सरकार वादी मुद्दाको रूपमा दायर भई कारबाही हुने अवस्थाको देखिएन। अतः यस मुद्दाको सुरु कारबाही र किनारा गर्ने अधिकार क्षेत्र वाणिज्य इजलासमा अन्तर्निहित रहेको नहुँदा मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको १८० नं.ले अभियोग दाबी खारेज हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालतबाट मिति २०७१।१।१६ मा गरेको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने। तसर्थः पुनरावेदन अदालत पाटनले मिति २०७१।१।१६ मा गरेको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृतः जयराम श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल भदौ १२ गते रोज शुभम्।

- यसै प्रकृतिको २०७१-RB-०१२२, बैंकिङ कसुर, नेपाल सरकार वि.नवराज भुजेलसमेत भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ।

२

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०७१-WO-०५५६, उत्प्रेषण, द्वारिका थापा क्षेत्री वि. रजिस्ट्रार, पुनरावेदन अदालत पाटनसमेत

निवेदक रजिस्ट्रार, पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७१।५।३१ को निर्णयानुसार सरुवा भएको सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतको लागि मिति २०७२।२।३० गते रमाना लिई सरुवा भएको सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतमा हाजिर भइसकेको देखियो। यसरी निवेदकले पुनरावेदन अदालतको निर्णयलाई स्वीकार गरी सरुवा भएको अदालतमा हाजिर भइसकेको देखिएको र निवेदक सरुवा भएको मितिले हाल दुई वर्षको अवधि व्यतित भइसकेको प्रस्तुत रिट निवेदनको प्रयोजनसमेत सकिएको देखिँदा निवेदन मागबमोजिम आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था रहेन। तसर्थ प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृतः आनन्दराज पन्त

इति संवत् २०७५ साल वैशाख २ गते रोज १ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७१-WO-०५७६, उत्प्रेषण, अश्वरप्रसाद यादव वि. भूमिसुधार कार्यालयसमेत

जफत हुने ठहरी अन्तिम फैसला भइसकेका निवेदन दाबीका उल्लिखित जग्गा तत्कालीन जग्गाधनी लक्ष्मीदेवी सिंह राजपुतबाट सीता सिंहले दाखिल खारेज गरी लिएको र सीता सिंहले निवेदकलाई मिति २०७१।६।१४ मा उक्त जग्गाहरू राजीनामा गरिदिएको देखिन्छ । वस्तुतः कसैले पनि आफ्नो हक पुग्ने सम्पत्ति मात्र बिक्री वा कुनै किसिमले हक हस्तान्तरण गर्न सक्ने हुन्छ । आफ्नो हकै नपुग्ने सम्पत्तिको बिक्री व्यवहार गरेकोमा त्यस्तो बिक्री व्यवहार कानूनतः कच्चा ठहर्छ । प्रस्तुत विवादमा हदबन्दीभन्दा बढी भई जफत हुने ठहरेका जग्गाहरू राजीनामा लेनदेन गरेको अवस्था देखिएकाले त्यस्तो राजीनामा लिखतको आधारमा सम्पत्ति पत्री दाबी गर्न पाउने अवस्था नरहने ।

निवेदकले राजीनामा लिएको जग्गा प्रचलित कानूनबमोजिम जफत हुने ठहरेको जग्गा रहेको देखिएको र त्यसप्रकारको जग्गा राजीनामा लेनदेन गरी गरेको कार्यबाट राजीनामाको लिखत कच्चा ठहरेमा दाताबाट निवेदकले प्रचलित कानूनको अधीनमा रही राजीनामाको थैली भराई लिन पाउने हक सुरक्षित नै रहेको देखिँदा निवेदकको सम्पत्तिसम्बन्धी हकमा कुनै आघात पुगेको नदेखिने ।

निवेदक दाबीका जग्गा हदबन्दीभन्दा बढी भई जफत हुने ठहरी अन्तिम फैसला भइसकेको देखिएको र रिट क्षेत्राधिकारबाट अन्तिम भई बसेको फैसलाको औचित्यमा प्रवेश गरी प्रमाण बुझी सोको मूल्याङ्कन गरी आदेश गर्न नमिल्ने ।

इजलास अधिकृत: आनन्दराज पन्त

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७४ साल चैत ७ गते रोज ४ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०६८-CR-०२५६, ०६९-CR-०३३९, सरकारी छाप दस्तखत कित्ते, नेपाल सरकार वि. सुरेन्द्र मकजु, सुरेन्द्र मकजु वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी सुरेन्द्र मकजुको नामको सवारी

चालक अनुमति पत्रमा ADF वर्गबाहेक अन्य वर्गको पनि सवारी चलाउन पाउने गरी वर्ग थप गरिएको पाइयो । तर निज प्रतिवादीको सवारी चालक अनुमतिपत्र ADF वर्गको मात्र रहेको भन्ने यातायात व्यवस्था कार्यालयको पत्रबाट देखियो । तसर्थ प्रतिवादी सुरेन्द्र मकजुको सवारी अनुमतिपत्रमा ADF बाहेकको वर्गसमेत थप गरी कित्ते गरेको तथ्य स्थापित हुन आउने ।

वस्तुतः कसुरदारलाई कसुरअनुसारको सजाय हुनु र दिइनु पर्दछ । मुलुकी ऐन, कित्ते कागजको १, ९, ११ र १२ नं.समेतको अध्ययनबाट कसुरदारले गरेको कसुरको प्रकृति, मात्रा र संलग्नताको आधारमा पृथक पृथक सजाय हुने व्यवस्था गरेको पाइन्छ । प्रस्तुत वारदातमा प्रतिवादीको संलग्नता नदेखिई आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहरेको अवस्था होइन । निजको संलग्नताको पुष्टि भएकै छ । तर संलग्नताको प्रकृति कारणी वा मतियार के हो भन्ने मात्र हो । प्रतिवादी स्वयम् कित्ते गर्ने कार्यमा संलग्न भएको नदेखिएको, निजको साथबाट सवारी चालक अनुमतिपत्र बरामद नभएको र सो अनुमतिपत्र कहींकतै प्रयोगमा ल्याइएको नदेखिएको यस अवस्थामा पुनरावेदन अदालतले प्रतिवादीलाई कित्ते कागजको ११ नं.बमोजिमको मतियार ठहर्‍याई गरेको फैसलामा मुलुकी ऐन, कित्ते कागजको ९ र १२ नं.को त्रुटि नदेखिने ।

कित्ते गरिएको भनिएको सवारी चालक अनुमतिपत्र प्रतिवादी सुरेन्द्र मकजुको नाउँको देखिएको र सो सवारी चालक अनुमतिपत्रमा निजको फोटो संलग्न रहेको पाइएको यस अवस्थामा निज प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, कित्ते कागजको ११ नं.बमोजिम मतियारमा सजाय गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला मिलेकै देखिन आउने ।

सरकारी कागजमा कित्ते गर्ने कार्यमा मतियारको कसुरदार ठहर भएका प्रतिवादीलाई उल्लिखित ११क नं.अनुसारको सुविधा प्रदान गर्न मनासिब हुने देखिएन । तसर्थ प्रतिवादी सुरेन्द्र मकजुलाई कित्ते कागजको ११ नं.बमोजिम मतियारमा सजाय गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६७।११।१७ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: आनन्दराज पन्त

इति संवत् २०७४ साल भदौ १९ गते रोज २ शुभम् ।

५

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७१-CI-०३०९, परमादेश, दीर्घबहादुर बटाला वि. जनजागृति प्राथमिक विद्यालय, जेठारी वडा नं.५ अछामसमेत

निवेदकले विद्यालय व्यवस्थापन समितिको मिति २०६९।५।१ को निर्णयलाई चुनौती नदिई जिल्ला शिक्षा कार्यालय, अछामले अवकास दिएको भनी परमादेशको आदेश जारी गरिपाउँ भनी दिएको निवेदनको औचित्य नै देखिँदैन। शिक्षा ऐन, २०२८ को दफा १६(ड) को उपनियम (५) को (ग) बमोजिम कुनै पनि शिक्षक बिनासूचना लगातार १५ दिनभन्दा बढी अनुपस्थित रहेमा अवकाश दिन सकिने कानूनी व्यवस्था भएको देखिन्छ। जिल्ला शिक्षा कार्यालय, अछामले पुनरावेदक लगातार १५ दिनभन्दा बढी अनुपस्थित रहेकोले विद्यालय व्यवस्थापन समितिको निर्णयअनुसार निज शिक्षकलाई हटाउने भनी गरेको निर्णय सदर गरेकोसम्म देखिन्छ। विद्यालय व्यवस्थापन समितिको मिति २०६९।५।१ को निर्णयले अवकाश प्राप्त व्यक्तिलाई विद्यालयमा हाजिर गराई तलब भत्ता दिनु भन्ने परमादेशको आदेश जारी गर्न मिल्ने नदेखिने।

तसर्थ उल्लिखित आधार, कारणसमेतको आधारमा रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत दिपायलबाट मिति २०७१।३।८ मा भएको आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: जगतबहादुर पौडेल

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७४ साल असोज १ गते रोज १ शुभम्।

६

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७१-CI-१२८८, निषेधाज्ञा, हेफाजत करिम अन्सारी वि. धर्मेन्द्रकुमार अग्रवालसमेत

निवेदक ऋणी हेफाजत करिम अन्सारीबाट साहु धनी धर्मेन्द्रकुमार जयसवालले भरी पाउने ठहर्‍याएको सावाँ ब्याज मिति २०७०।६।१३ मा बारा जिल्ला अदालतमा दाखिल गरेको देखिन्छ। ऋणी निवेदक हेफाजत करिम अन्सारीको पत्नी दर्तावाला मनुजा खातुनले बारा जिल्ला अदालतबाट भएको मिति २०७०।१।११ को आदेश बदर

गरिपाउँ भनी दिएको निवेदनउपर तत्कालीन पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७०।१।२।२७ मा बारा जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।१।१।११ मा भएको आदेश बदर गरी मिति २०७०।४।१६ को लिलामसमेत बदर भएकोमा तत्कालीन पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०७०।१।२।२७ को आदेश बदर गरिपाउँ भनी लिलाम सकार गर्ने विपक्षी नजामुद्दीन अन्सारीको यस अदालतमा ०७०-WO-०७३७ को उत्प्रेषणको रिट दायर गरेकोमा सो रिट निवेदन मिति २०७४।५।१ मा खारेज भएको देखियो। यसरी निवेदकले साहुलाई तिर्नु बुझाउनु पर्ने रकम दाखिल गर्नु भनी मिति २०७०।६।११ मा बारा जिल्ला अदालतबाट भएको आदेशानुसार दाखिल भएको रकम पुनः निवेदकलाई नै दिनु भन्ने परमादेशसमेतको आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने माग न्यायोचित देखिन नआउने।

साहुले तारिख गुजारी बिगो भरिपाउँ भन्ने मुद्दा तामेलीमा गएको पनि देखिन्छ। यसैबिच निवेदकले सावाँ ब्याज दाखिल गर्न ल्याए ५(पाँच) दिनभित्र रकम नगद दाखिल गरे धरौँटी खातामा जम्मा गर्नु भन्ने बारा जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।६।११ मा भएको आदेश अन्तिम भई बसेको देखिन्छ। उक्त आदेश बदर गराउनेतर्फ कोही कसैको उजुरी परेको पनि देखिँदैन। यस अदालतमा चलेको ०७०-WO-०७३७ को उत्प्रेषणको निवेदन दायर गरेकोमा सो रिट निवेदन मिति २०७४।५।१ मा खारेज भई लिलाम सकार गरी लिने पक्षले उक्त जग्गा प्राप्त गरेको पनि देखिँदैन। यस्तो अवस्थामा साहुले आफ्नो लेना असुल गरी लिन नपाउने गरी रिट जारी गर्नु औचित्य एवम् विवेकसम्मत नदेखिने।

तसर्थ निवेदन खारेज हुने ठहर्‍याई तत्कालीन पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७१।१।०।२१ मा भएको आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: जगतबहादुर पौडेल

कम्प्युटर: देवीमाया खतिवडा (देविना)

इति संवत् २०७४ साल असोज १ गते रोज १ शुभम्।

७

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७०-CR-१६२४, वैदेशिक रोजगार ठगी, नेपाल सरकार वि. उम्बरबहादुर वि.क.

प्रतिवादीले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा, जाहेरवालाको छोरा राजु श्रेष्ठसँग निजलाई इराक पठाउन रकम लिएको होइन। निजले अरू ५ जनालाई इराक पठाउन भनी रु.८,०५,०००।- दिएको र मैले इराकमा हुँदा भिषा पठाइदिएको हुँ भनी राजु श्रेष्ठलाई इराकमा पठाउने कुरामा इन्कार रही बयान गरेको देखिन्छ। वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणसमक्ष बयान गर्दा जाहेरवालाको छोरा इराकमा सँगै बसेको र इराकबाट त्यहाँको कम्पनीले पठाएको भिषा लिएर आएको हुँ भनी आरोपित कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको देखिन्छ। जाहेरवाली तुलसादेवी श्रेष्ठले यी प्रतिवादीले मेरो छोरालाई इराकमा रोजगारीमा पठाउँछु भनी रु.८,०५,०००।- लिई रोजगारमा नपठाएको भनी वैदेशिक रोजगार विभागमा जाहेरी दरखास्त दिए तापनि वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणसमक्ष उपस्थित भई बकपत्र गर्दा छोरा राजु श्रेष्ठ र प्रतिवादी साथी भएको र घर जग्गा किन्न भनी रकम लिएको हो। घर जग्गाको कारोबारमा पैसा माग्ने आधार बनाउन वैदेशिक रोजगारको कागज गराएका हौं भनी बकपत्र गरेको देखिन्छ। पीडित राजु श्रेष्ठलाई बुझ्ने आदेश भएकोमा निज राजु श्रेष्ठ न्यायाधिकरणमा उपस्थित हुन आएकोसमेत देखिएन। निज जाहेरवालाले प्रतिवादीलाई वैदेशिक रोजगारको लागि रकम दिएको हो भनी स्पष्ट देखिने कुनै सबुद कागज प्रमाण पेस हुन आएकोसमेत नपाइने।

अतः प्रतिवादीले आरोपित कसुरलाई अस्वीकार गर्दै वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणसमेतमा बयान गरेको, पीडित राजु श्रेष्ठले न्यायाधिकरणमा उपस्थित भई बयान गर्न नसकेको, मानिस विदेश गएको भन्ने पनि देखिन नआएको र कागज बेहोरामा वैदेशिक रोजगारको भाषा र बेहोरा परे पनि घरजग्गा किन्नलाई रकम लिनुदिनु भएको हो भनी स्वयम् जाहेरवालाले बकपत्र गर्दा उल्लेख गरी लेखाइदिएको देखिँदा आरोपित कसुरबाट प्रतिवादीलाई सफाइ दिई भएको वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको फैसला मनासिब नै देखिने।

तसर्थ, उल्लिखित आधार, प्रमाणबाट वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट प्रतिवादी सरोज रामदास भन्ने डम्बरबहादुर वि.क.ले आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउने ठहर्‍याई मिति २०६९।१२।१२ मा भएको फैसला मिलेकै

देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: सरिता रिजाल

कम्प्युटर : प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७५ साल पुस १९ गते रोज ५ शुभम्।

८

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७४-CR-०३०४, कर्तव्य ज्यान, सरन काम्बाङ (लिम्बू) समेत वि.नेपाल सरकार

प्रतिवादी शरण भन्ने सरन काम्बाङ्गले अदालतमा बयान गर्दा छिमेकीको वैवाहिक कार्यक्रममा रातको १२ बजेतिर घरमा जाने समयमा गंगाराम बराईलीले म र मेरो काका सर्ण काम्बाङ्गलाई धकेलेकोले हामी दुवैलाई रिस उठी सो स्थानबाट गंगाराम बराईलीलाई कुटपिट गर्दै घर मुन्तिर पुर्‍याएपछि मेरो काकाले बोकेको खुकुरी प्रहार गरी ज्यान मारेका हौं भनी कसुरमा साबित भई सहअभियुक्तसमेतलाई पोल गरी बयान गरेको र प्रतिवादी स्वर्ण भन्ने सर्णकुमार काम्बाङ्गले पनि अदालतमा बयान गर्दा प्रतिवादी शरण भन्ने सरन काङ्बाङ्गले गरेको बयानबमोजिमकै वारदातको विवरण खुलाई बयान गरेको देखिने।

मृतक र प्रतिवादीहरूबिच वादविवाद भएको देखिए पनि मृतकलाई प्रतिवादीहरूले वादविवाद भएकै स्थलमा सामान्य कुटपिट गरेको नभई मृतकलाई वादविवाद भएको ठाउँबाट लछारपछार कुटपिट गर्दै मृतकको लास भेटिएको स्थानमा लगी प्रतिवादीहरूले जोखिमी हतियार खुकुरीले मृतकको शरीरको विभिन्न अंशमा प्रहार गरेको भन्ने प्रतिवादीहरूको बयान र लासको प्रकृतिबाट देखिएको छ। घटना विवरणमा कागज गर्ने पूजा योङहाङ तथा रामकुमारी नुगोले अदालतमा बकपत्र गर्दा प्रतिवादी सरन र मृतकबिच कुटाकुट भएपछि मेरो बाजे पर्ने सर्ण कुमारलाई दिदी र मैले खबर गर्दा सर्ण रिसाएर मृतकको घाँटीमा समाएको त्यसपछि दुवै प्रतिवादीहरू भएर मृतकलाई हात खुट्टाले कुटी घरबाट तलतिर तानेर लगेको देखेका हौं भनी एकै बेहोरा लेखाएको देखिने। मृतकको लासजाँच मुचुल्कामा मृतकको दुवै खुट्टामा गहिरो काटिएको घाउ रहेको, पछाडि ढाडमा घिसारेको डाम रहेको, कम्मरमा पनि घाउ रहेको, टाउकोमा काटिएको

घाउ, दाहिने हातको बुढी औंला पूर्ण रूपमा काटिएको र शरीरको यत्रतत्र ठाउँमा कुटपिट गरेको डाम रहेको भन्ने उल्लेख भएको र सोबमोजिम घाउ चोटहरू रहेको मृतकको फोटोसमेतबाट देखिएको छ । मृतकलाई मार्ने मनसाय थियो थिएन भन्ने कुरा प्रतिवादीहरूले गरेको कार्यबाट निकर्षण गर्नुपर्ने हुन्छ । सामान्य झगडा भएको ठाउँबाट मृतकलाई लछारपछार गरी कुटपिट गर्दै धान खेतमा पुऱ्याई खुकुरीजस्तो जोखिमी हतियारले पटकपटक प्रहार गरी मृतकलाई मार्ने कार्यबाट प्रतिवादीहरूको मृतकलाई मार्ने मनसायअनुरूप कार्य गरेको पुष्टि भएको देखिन्छ । मृतकलाई मार्ने नियत थिएन भन्ने प्रतिवादीहरूको पुनरावेदन जिकिर निजहरूले गरेको कार्यबाटै खण्डित भएको देखिन्छ । यसरी प्रतिवादीहरूले गरेको कसुर अभियोग माग दाबीबमोजिम मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) अन्तर्गतकै देखिन आएकोले निजहरूलाई उक्त ऐनबमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरेको सुरु पाँचथर जिल्ला अदालतको फैसला सदर गर्ने गरेको उच्च अदालत विराटनगर, इलाम इजलासबाट भएको फैसला अन्यथा नहुँदा प्रतिवादीहरूको पुनरावेदन जिकिर र विद्वान् कानून व्यवसायीहरूको बहस बुँदासँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार र कारणबाट प्रतिवादीहरूलाई अभियोग माग दाबीबमोजिम मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) अनुसार सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरी सुरु पाँचथर झापा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: कुमार मास्के

कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७६ साल जेठ १९ गते रोज १ शुभम् ।

९

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७४-CR-०४१५, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. मिलन भुजेलसमेत

प्रतिवादी मिलन भुजेलले मृतकलाई मार्ने योजना बनाएको र सोहीअनुरूप तयारी नगरेको, मार्नु पर्नेसम्मको मनसाय राखी पूर्वतयारीका साथ प्रस्तुत वारदात घटेको अवस्था नभई एकै होटलमा खाना खाने क्रममा मृतकले

हल्ला गरेकोले हल्ला नगर्नु भनी प्रतिवादी मिलन भुजेलले मृतकलाई सम्झाउँदा नमानी हातपात गरेको र ढुङ्गासमेत उठाएर हान्न खोजेबाट तत्काल उठेको रिसको आवेगमा आई फुटेको वियरको बोतलले मृतकलाई एक पटक प्रहार गरेको र सोही प्रहारको चोट पिरबाट मृतकको मृत्यु भएको भन्ने मिसिल संलग्न प्रमाणबाट पुष्टि भइरहेको अवस्था हुँदा ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(१) नं.को कसुर कायम गरी अभियोग माग दाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिर मनासिब र तथ्यपरक नदेखिँदा नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

प्रतिवादी आकाश भुजेल अभियोग दाबीबमोजिमको कसुरमा इन्कार रहेको र सहप्रतिवादी मिलन भुजेलले मौकामा बयान गर्दा मृतकलाई फुटेको वियरको बोतल प्रहार गरेको र सोही प्रहारको चोट पिरबाट मृतकको मृत्यु भएको भनी कसुर गरेमा साबित भई निजले आफ्नो बेहोरा लेखाएको र अदालतमा समेत सोही मिलान बयान गरेको देखिन्छ । प्रतिवादी आकाश भुजेलले यो यस्तो रीतबाट यसरी प्रहार गरी मृतकलाई मार्ने काममा सक्रिय भएको भनी सो कुरा पुष्टि हुने कुनै प्रमाण वादी नेपाल सरकारबाट प्रस्तुत हुन आएको देखिँदैन । फौजदारी कसुर स्थापित हुन मनसाय तत्त्व र आपराधिक कार्य गरेको देखिनु पर्ने हुन्छ र प्रतिवादीउपर ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं.को सजायको माग दाबी लिएको देखिए तापनि मृतकलाई मार्ने कार्यमा निजको संलग्नता पुष्टि हुने तथ्ययुक्त र विश्वसनीय प्रमाणको मिसिलमा अभाव रही आरोपित कसुर यी प्रतिवादी आकाश भुजेलको हकमा स्वतन्त्र र तथ्ययुक्त प्रमाणद्वारा पुष्टि भएको नदेखिँदा प्रतिवादी आकाश भुजेलको हकमा आरोपित कसुरबाट निजलाई सफाइ दिने गरी भएको सुरु अदालतको फैसला सदर गर्ने ठहऱ्याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला अन्यथा नदेखिने ।

तसर्थ, विवेचित आधार र कारणबाट प्रतिवादी आकाश भुजेललाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने तथा प्रतिवादी मिलन तामाङ्ग भन्ने मिलन भुजेललाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १४ नं.बमोजिम १० वर्ष कैद सजाय हुने ठहऱ्याएको सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतको फैसला सदर गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत

पाटनको मिति २०७३।४।३२ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : कुमार मास्के

कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७६ साल जेठ १९ गते रोज १ शुभम्।

१०

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७५-WH-००९५, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, हरिशरण जमकटेलसमेत वि. गृह मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत

इन्द्रबहादुर श्रेष्ठले सन्तोष के.सी.को नाममा ठगीको कसुरमा किटानी जाहेरी दरखास्त दिई अनुसन्धानको कार्य प्रारम्भ भएको र निवेदकले सन्तोष के.सी. भन्ने गंगाहरि न्यौपाने भनी स्वयम्ले सहीछाप गरेको भन्ने देखिनुका साथै निजको साथबाट सन्तोष के.सी.को नामको जग्गाधनी दर्ता प्रमाणपुर्जासमेतका अन्य कागजातहरूको नक्कलसमेत बरामद भएको कुरा लिखित जवाफमा उल्लेख भएको देखिने।

किटानी जाहेरी दरखास्तको आधारमा अनुसन्धानको कार्य प्रारम्भ भई प्रमाणका कागजहरू बरामदसमेत भएको आधारमा सन्तोष के.सी. भन्ने गंगाहरी न्यौपानेउपर अभियोगपत्र दायर भई मुद्दा पुर्पक्षको सिलसिलामा निज हाल थुनामा रहेको र यसरी अनुसन्धानको कार्य सम्पन्न भई अभियोग पत्र दायर भई अहिले निवेदक मुद्दाको पुर्पक्षको सिलसिलामा अदालतको आदेशबमोजिम थुनामा रहेको र निजउपर चलेको ठगी सरकारी छाप दस्तखत कित्ते नागरिकता कित्तेसम्बन्धी मिसिल विचाराधीन अवस्थामा रहेको भन्नेसमेत देखिँदा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने निवेदकको माग मनासिब नदेखिँदा निवेदकतर्फबाट रहनु भएका विद्वान् अधिवक्ताहरूले प्रस्तुत गर्नुभएको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः निवेदक स्वयम्ले सन्तोष के.सी.भन्ने गंगाहरि न्यौपाने भन्ने कुरालाई स्वीकार गरी सहीछाप गरेको, निवेदकको साथबाट सन्तोष के.सी.को जग्गाधनी प्रमाणपुर्जासमेतको अरू कागजात बरामद भएको भन्ने लिखित जवाफमा उल्लेख भएको र अनुसन्धानको कार्य सम्पन्न भई निवेदकउपर अभियोगपत्र दायर भई हाल

सो मिसिल विचाराधीन अवस्थामा रहेको भन्ने देखिँदा निवेदकले माग गरेबमोजिमको आदेश जारी गरिरहनु पर्ने अवस्थाको विद्यमानता मिसिलबाट देखिएन। तसर्थ बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने निवेदकको प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: सरिता रिजाल

इति संवत् २०७५ साल फागुन ६ गते रोज २ शुभम्।

इजलास नं.५

१

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ, ०७२-CR-१७५१, सामुहिक जबरजस्ती करणी, गणेश योज्जन वि. नेपाल सरकार

पीडित महिलाउपर प्रतिवादीहरूले गरेको षड्यन्त्र, अपराधिक नियत र कार्यहरू (Mens Rea and Actus Reus) बाट नै सामूहिक जबरजस्ती करणी हो वा होइन। भन्ने पत्ता लगाउनु पर्ने हुन्छ। दुईजनाको समूहमा रहेका प्रतिवादीहरूले करणी गर्ने मनसायले वर्ष १३ की एक बालिकालाई आफ्नो नियन्त्रणमा लिई आफ्नो अनुकूलको समय र स्थानमा लगी जबरजस्ती करणी गर्छन् भने उक्त वारदातलाई सामूहिक जबरजस्ती करणी नमानी सजायबाट छुट दिनु न्यायसङ्गत हुन नसक्ने, समूहगत रूपमा मिली बालिकालाई नियन्त्रणमा लिई आफ्नो इच्छाअनुसारको समय र स्थानमा शृङ्खलाबद्ध रूपमा जबरजस्ती करणी गरेको यसप्रकारको जघन्य कार्यमा अलगअलग समयमा भएको भन्ने आधार लिई अपराधको दायित्वबाट उन्मुक्ति दिनु विधायिकाको मनसायविपरीत त हुन्छ नै पीडित न्याय पाउने अधिकारको समेत विपरीत हुन जानेसमेत देखिन्छ। कानूनको रीतबमोजिम सूचना दिँदासमेत अदालतमा उपस्थित नभई कुनै अभियुक्त फरार रहन्छ भने पनि अदालतले प्राप्त प्रमाणको आधारमा न्यायिक निष्कर्षमा पुग्नु नै पर्ने हुन्छ। प्राप्त प्रमाणबाट सामूहिकरूपमा जबरजस्ती करणी गरेको तथ्य शङ्कारहित तवरबाट स्थापित भएको अवस्थामा सहअभियुक्त फरार रहेको भन्ने आधारमा मात्र पुनरावेदक प्रतिवादीलाई सजायबाट छुट दिनु न्यायसङ्गत हुन नसक्ने।

पीडितले अनुसन्धानको क्रममा तथा

अदालतसमक्ष व्यक्त गरेको कुरालाई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १०(१)(क)(ख) बमोजिम प्रत्यक्ष प्रमाणको रूपमा लिनुपर्ने हुन्छ। प्रतिवादी गणेश योज्जनले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा, जितुङ थिङ्गले पहिले करणी गरे, मैले करणी गर्दा नदिएकोले हामी गयो भन्ने बेहोरा लेखाएका र अदालतसमक्ष आफूले पीडितको हात समाती दिएको, जितुङ थिङ्गले करणी गरेको हो भन्ने बेहोरा लेखाएकोबाट निज प्रतिवादी जबरजस्ती करणीको वारदातमा संलग्न भएको निजकै बयानबाट देखिन आउँछ। प्रतिवादी गणेश योज्जनले पीडितको हात मात्र समातेको हुँ, पीडितलाई करणी गरेको छैन भन्ने जिकिरलाई प्रमाणबाट पुष्टि गर्न नसकेकोले मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको ४ नं.बमोजिम मात्र फैसला हुनुपर्ने भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

प्रमाणबाट यी प्रतिवादी गणेश योज्जनसमेतले पीडितलाई सामूहिकरूपमा जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने जाहेरी दरखास्त, निजको बकपत्र, पीडितको कागज तथा निजको बकपत्र र प्रत्यक्षदर्शी सुनमाया स्याङ्गताङको कागज तथा निजको बकपत्रसमेतबाट यी प्रतिवादीसमेतले मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणी महलको दफा ४ बमोजिम कसुर गरेको नभई अभियोग दाबीअनुसारको कसुर गरेको देखिएकोले प्रतिवादी गणेश योज्जनले आरोपित कसुर गरेको ठहरी मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(२) नं.बमोजिम प्रतिवादीलाई ८ (आठ) वर्ष कैद र ऐ.३क. नं.बमोजिम थप ५ वर्ष कैद हुने र पीडितलाई प्रतिवादीबाट जम्मा रु.२०,०००।- (बीस हजार रुपैयाँ) क्षतिपूर्तिबापत भराइ दिने ठहर्‍याई सुरु मकवानपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०७२।३।८ मा भएको फैसला सदर हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत हेटौंडाबाट मिति २०७३।१।२१ मा भएको फैसलालाई अन्यथा मान्नु पर्ने नदेखिने।

तसर्थ, विवेचित आधार, कारण र प्रमाणहरूबाट प्रतिवादी गणेश योज्जनलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३ नम्बरको देहाय २ बमोजिम ८ वर्ष कैद र सोही महलको ३क.नं.बमोजिम थप ५ वर्ष कैद हुने ठहर्‍याई तथा प्रतिवादीबाट पीडितलाई रु.२०,०००।- (बीस हजार रुपैयाँ) क्षतिपूर्ति भराइ दिने ठहर्‍याएको मकवानपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०७२।३।८ मा भएको फैसलालाई सदर हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत हेटौंडाबाट मिति

२०७२।१।२१ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: महेन्द्रप्रसाद भट्टराई
कम्प्युटर: विनोदकुमार बनिया

इति संवत् २०७४ साल भदौ ११ गते रोज १ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७३-CR-०५४९, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. ज्याक्सन कँडेलसमेत

टिकाबहादुर खड्काले प्रतिवादीहरू तीनै जनाउपर किटानी जाहेरी गरे तापनि अदालतसमक्ष उपस्थित भई जाहेरी बेहोरालाई समर्थित हुने गरी बकपत्र गर्न सकेको पाइँदैन। वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट आफ्नो साक्षी उपस्थित गराई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ अनुसार स्वतन्त्र निष्पक्ष वस्तुनिष्ठ आधार पेस गरी अभियोग दाबीलाई पुष्टि प्रमाणित गराउन सकेको नपाइने।

बरामद भई आएको हाड खप्परको परीक्षण प्रतिवेदनबाट They like from a malebut not with 100% accuracy भन्ने बेहोरा उल्लेख भएको देखिन्छ। मृतक विरोध खड्कालाई मारेर फालेको देख्ने प्रत्यक्षदर्शीको अभाव रहेको पाइँन्छ। कसैले प्रत्यक्ष रूपमा देखेको र आफूले देखेको कुरालाई विवादास्पद तवरबाट पुष्टि हुन आएको अवस्थासमेत देखिँदैन। यसबाट बरामदी हाड खप्पर विरोध खड्काकै हो भन्ने पुष्टि हुन सकेकोसमेत देखिँदैन। बरामद भएको हाड खप्पर मृतक विरोध खड्काको हो भन्ने कुरालाई वैज्ञानिक परीक्षण गराई पुष्टि प्रमाणित गराउन सकेको अवस्था नदेखिँदा शड्का र अनुमानकै आधारमा निजकै हड्डी हो भनी निश्चयमा पुग्न सक्ने अवस्थासमेत रहेको पाइँदैन। अनुसन्धानको समयमा DNA टेष्टसमेत गरी प्रमाणित गराएको अवस्थासमेत देखिँदैन। मिसिल संलग्न तथ्यगत आधार प्रमाणहरू तथा विवादास्पद तवरबाट उक्त ज्यानसम्बन्धीको कसुर प्रतिवादीहरूले नै गरेको कुरालाई स्थापित हुने गरी मिसिल संलग्न कुनै पनि प्रमाणहरूबाट समर्थित हुन आएको नदेखिने।

वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरबाट प्रतिवादीहरू नितेश लुइँटेलसमेतले विरोध खड्काको टाउकोमा रडले प्रहार गर्दा मृत्यु भएको जिकिर लिएको

देखिन्छ। चिकित्साशास्त्र अध्ययन संस्थान महाराजगन्जको Autopsy Report बाट विरोध खड्काको Skull मा No Any bony injuries are present भन्ने बेहोरा उल्लेख भएको देखिन्छ। Cause of death from examined bones remains undetermined भन्ने बेहोरा उल्लेख भएबाट बरामदी हाडखोर मृतककै रहेको र प्रतिवादीहरूकै कर्तव्यबाटै मृत्यु भएका मृतकको हो भनी विश्वास गर्नुपर्ने अवस्था देखिन नआएकोले प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ अनुसार कसुर प्रमाणित हुने तथ्यगत आधार केही नदेखिँदा बिना ठोस प्रमाण ज्यानजस्तो कसुरमा कसुरदार ठहर गर्नु न्यायको मर्मविपरीत हुन जाने देखिएबाट प्रतिवादीहरू नितेश लुइँटेल, ज्याक्सन कँडेल र रोमन तामाडलाई सजाय गर्ने गरी भएको सुरु फैसला उल्टी गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने देखिएन।

अतः विवेचित आधार प्रमाणहरूबाट मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं.बमोजिम प्रतिवादीहरूमध्ये नितेश लुइँटेललाई सोही महलको १३(३) नं.बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद तथा प्रतिवादीहरू ज्याक्सन कँडेल र रोमन तामाडलाई सोही महलको १७(३) नं.बमोजिम जनही १ वर्ष ८ महिना कैद सजाय गरेको सुरु ललितपुर जिल्ला अदालतको मिति २०६९।१।२३ को फैसला उल्टी गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट प्रतिवादीहरू नितेश लुइँटेल, ज्याक्सन कँडेल र रोमन तामाडले अभियोग दाबीबाट सफाई पाउने ठहर्‍याएको मिति २०७१।१।२३ गतेको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: तारादेवी महर्जन

कम्प्युटर: मञ्जु खड्का

इति संवत् २०७४ साल माघ ३ गते रोज ४ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०६८-CR-०८९९, आयकर, कृष्णप्रसाद देवकोटा वि. महावीरप्रसाद अग्रवाल

करदाताको कर अवधि आ.व.२०५५।०५६ को स्वयम् कर विवरण मिति २०५७।२।१८ मा प्रस्तुत भएको र सुरु कार्यालयले कुनै आधार र कारण नखुलाई मिति २०६२।१।८ मा कर निर्धारणको निर्णय पर्चा खडा गरेबाट

आयकर ऐन, २०३१ को दफा ३३(१) विपरीत खडा भएको कर निर्धारणको निर्णय पर्चा बदरभागी भएकोले बदर गरिपाउँ भन्ने मुख्य दाबी रहेको देखिने।

मिसिलमा संलग्न मिति २०६१।१।१५ च.नं.४८३ को आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाडौं क्षेत्र नं.२ ले लेखा परीक्षण शाखा आ.रा.का.काठमाडौं क्षेत्र नं.२ लाई लेखेको पत्रको बेहोरा हेर्दा विषयमा पुनः कर निर्धारण वा अतिरिक्त कर निर्धारण गर्ने भनी उल्लेख गरी महालेखा परीक्षकको दफा ७ मा उल्लिखित बेरुजु रु.१,१३,१२,५७८।२२ को दफा उतार पाना २ र करदाताको आयकरसम्बन्धी आ.व.२०५५।०५६ को फाइल संलग्न गरिएको छ। आ.व.२०५५।०५६ को आयकरतर्फको पुनः कर निर्धारण वा अतिरिक्त कर निर्धारण गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक कारबाही हुन अनुरोध छ भनी पत्राचार भएपश्चात् पुनः कर निर्धारणको सम्बन्धमा कारबाही भएको भन्ने देखिने।

आयकर ऐन, २०३१ को दफा ३३(१) को कानूनी व्यवस्था हेर्दा "करदाताको आय विवरण प्राप्त भएपछि कर अधिकृतले सो विवरणको आधारमा खुद आय निश्चित गरी आय विवरण प्राप्त भएको वर्षको लगत्तैपछिको आर्थिक वर्षभित्र कर निर्धारण गरी सक्नु पर्नेछ। उक्त अवधिभित्र कर निर्धारण गर्न नसकिएमा कर अधिकृतले कारण खुलाई महानिर्देशकलाई सूचना दिनुपर्ने छ। त्यसरी सूचना प्राप्त भएपछि महानिर्देशकले दुई वर्षको म्याद थप गर्न सक्ने छ। उक्त थप म्यादभित्र पनि कर निर्धारण गर्न नसकिएमा त्यसको कारण खुलाई कर अधिकृतले महानिर्देशकलाई पुनः सूचना दिनुपर्ने छ। त्यस्तो सूचना प्राप्त भएपछि महानिर्देशकले आय विवरण पेस भएको मितिले चार वर्षभित्र कर निर्धारण गर्नुपर्ने गरी आवश्यकताअनुसार पटकपटक गरी म्याद थप गर्न सक्ने छ।" भन्ने उल्लेख भएको पाइने।

करदाताले पेस गरेको आय विवरणबमोजिम कर निर्धारण भएपश्चात् महालेखा परीक्षकको प्रतिवेदनबाट बेरुजु देखाएपछि ऐनको दफा ३३(क) (२) बमोजिम खुद आय कायम गरी कर निर्धारण गर्नुपर्ने विषय भएकोले प्रस्तुत विवादको सन्दर्भमा आयकर ऐन, २०३१ को दफा ३३(क) आकर्षित हुने नदेखिने।

मिति २०५७।२।१८ को स्वयम् कर विवरणमा आयकर ऐन, २०३१ को दफा ३३(१) ले मिति २०६१।२।१७ सम्ममा आयकर निर्धारण गरी सक्नुपर्नेमा सोअनुसार नगरेपछि मात्र मिति २०६२।१।१८ मा कर निर्धारण गरेको भन्ने देखिन आएको, मिति २०५७।२।१८ मा स्वयम् कर विवरण निर्धारण गर्दा विवरणमा नदेखाएको कुरा जाँच्दा लेखापरीक्षणबाट कैफियत देखिन आएपछि ऐनको दफा ५६(१) मा भएको उल्लिखित कानूनी प्रावधानअनुसार कर निर्धारण भएको मिति २०५७।२।१८ ले ५ वर्षभित्र मिति २०६२।१।१८ मा कर निर्धारण गरिएको कुरा कानूनसम्मत नै देखियो । तसर्थ प्रचलित आयकर ऐन, २०३१ को दफा ३३(१) ले २०६१।२।१७ सम्म आयकर निर्धारण गरिसक्नुपर्नेमा सोअनुसार नभई मिति २०६२।१।१८ मा कर निर्धारण गर्ने गरी भएको निर्णय कानूनसम्मत नहुँदा खारेज हुने ठहर्छ भनी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौँबाट मिति २०६७।५।२७ मा भएको फैसला उल्लिखित कानूनी प्रावधान, आधार एवम् कारणबाट मिलेको नदेखिँदा उल्टी हुने ।

इजलास अधिकृत: गगनदेव महतो

कम्प्युटर : चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७५ साल साउन १४ गते रोज २ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७५-RC-००३१, कर्तव्य ज्यान (साधक), नेपाल सरकार वि. विक्रम राई

शव परीक्षण प्रतिवेदनबाट मृतकको मृत्यु कर्तव्यबाट भएको देखिएको, मृतकसमेत प्रतिवादीहरू सँगै विष्णुपादुका घुम्न गएको, विष्णुपादुका घुम्न गएको अवस्थामा सोही दिन मृतक चित्रकुमार मग्राती (सार्की) को कर्तव्यबाट मृत्यु भएको, घटना भएको भोलिपल्टै सँगै गएको साथीको खोजखबर कुनै नगरी अकस्मात प्रतिवादी संखुवासभा गएको परिस्थितिजन्य सबुत प्रमाणहरू एकआपसमा मालाकार कडीका रूपमा जोडिई प्रतिवादी विचारी भन्ने विक्रम राईको समेत संलग्नतामा वारदात घटित भएको तथ्य स्थापित हुन आएको देखियो । सो देखिएकोले प्रतिवादी विचारी भन्ने विक्रम राईलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. र १३(३) नं.बमोजिमको कसुर अपराधमा ज्यानसम्बन्धी

महलको १३(३) नं.बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरेको इन्साफ मनासिब नै देखिने ।

तथापि प्रतिवादीको उमेर, अपराध हुँदाको परिस्थिति, अपराधप्रतिको पश्चाताप तथा भविष्यमा सुधिएर असल नागरिक बन्ने भनाइसमेतलाई मध्यनजर गरी मिसिल संलग्न कागज प्रमाण अध्ययन गर्दा, प्रतिवादीको मृतकउपर ज्यान लिनुपर्नेसम्मको पूर्वसिद्धी कुनै पनि रहे भएको देखिँदैन । प्रतिवादीको आपराधिक पृष्ठभूमि रहेकोसमेत मिसिलबाट देखिएको छैन । वारदातमा जोखिम हतियारको प्रयोग भएको र वारदातस्थलको छनौट, अपराधको तयारी र योजना गरेको भन्ने पनि देखिएको छैन । प्रतिवादी १८ वर्षका कक्षा ११ मा पढ्ने किशोरावस्था उमेरको रहेका र मादक पदार्थ सेवन गरी गाली गरेको अवस्थामा उत्तेजित भई त्यसैको कारणबाट विवाद हुन गई कुटपिटसमेत हुँदा घटना घटी मृतकको मृत्यु भएको भन्ने देखिएको, प्रस्तुत वारदातमा प्रतिवादी विचारी भन्ने विक्रम राई र फरार प्रतिवादी गम्भीरबहादुर राई दुईजनाको उपस्थिति रहेको देखिएकोमा कसको चोटबाट मृतकको मृत्यु भएको भन्नेसमेत मिसिलबाट खुल्न नसकेको, सँगै घुम्न गएको अवस्थामा वारदात घटित भई मृतक चित्रकुमार मग्राती (सार्की) को मृत्यु भएको देखिएको अवस्था र परिस्थितिले परिस्थितिजन्य प्रमाणका आधारमा अभियोग दाबीबमोजिम प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं.बमोजिमको कसुर गरेको ठहर्‍याई सोही ऐनको अ.बं.१८८ नं.बमोजिम १० वर्ष कैदको सजाय गर्ने भनी राय व्यक्त गरेको सुरु सुनसरी जिल्ला अदालतको फैसला सदर गरेको उच्च अदालत विराटनगरबाट भएको फैसलालाई अन्यथा गर्नुपर्ने नदेखिने ।

अतः विवेचित आधार प्रमाणसमेतबाट शव परीक्षण प्रतिवेदनबाट मृतकको मृत्यु कर्तव्यबाट नै भएको देखिएको र प्रतिवादी मृतकसँग घुम्न गएको कुरा निजले अदालतमा गरेको बयानसमेतमा उल्लेख गरी लेखाएको देखिएबाट मिसिलबाट देखिएको उल्लिखित परिस्थितिजन्य प्रमाणका आधारमा अभियोग दाबीबमोजिम प्रतिवादी विचारी भन्ने विक्रम राईलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको १३(३) नं.बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने ठहर्‍याई सोही ऐनको अ.बं.१८८ नं.बमोजिम १०(दश) वर्ष कैदको सजाय हुने राय व्यक्त गरी सुरु सुनसरी जिल्ला

अदालतले गरेको फैसलालाई सदर गरी उच्च अदालत विराटनगरबाट मिति २०७४।३।२१ मा भएको फैसला मिलेको नै देखिँदा साधक सदर हुने।
इजलास अधिकृत: गगनदेव महतो
कम्प्युटर: मन्जिता ढुंगाना
इति संवत् २०७५ साल मङ्सिर २८ गते रोज ६ शुभम्।

इजलास नं. ६

१

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०७४-RC-००८४, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. वीरेस भन्ने दीपक सेन खवास

घटनाका प्रत्यक्षदर्शी जाहेरवाला वन्नु चौधरीले मिति २०६८।८।१७ मा दीपक सेन खवाससमेत जाहेरवालाको घरमा गई जाहेरवालासमेतलाई कुटपिट गरेका र सोही समयमा मोटरसाइकलमा घटनास्थल आइपुगेका मृतक गोपाल चौधरी र अमित चौधरीले सम्झाउन खोज्दा प्रतिवादी दीपक सेन खवासले गोपाल चौधरीलाई गोली हानेको र अमित चौधरीलाई कुटपिट गरी घाइते बनाएको भनी प्रतिवादीउपर किटानी जाहेरी दिएको देखिन्छ। प्रतिवादी वीरेस भन्ने दीपक सेन खवासले अदालतसमक्ष बयान गर्दा आफूले मृतकलाई गोली प्रहार नगरेको वारदातस्थलमा उपस्थित नभएको, घटना घटेको ३।४ दिन अगाडिदेखि सुनसरी सिमरीया गा.वि.स. वार्ड नं.७ स्थित ससुराली घर गई बसेको भनी आरोपित कसुरमा इन्कार भई बयान गरे पनि घटनाका प्रत्यक्षदर्शी तथा घाइते अमितकुमार चौधरीले मौकामा कागज गर्दा प्रतिवादी वीरेस भन्ने दीपक सेन खवासले मृतक गोपाल चौधरीलाई गोली प्रहार गरेको भनी किटानीसाथ लेखाएको र सोही बेहोरा समर्थन गरी अदालतमा गरिदिएको बकपत्रसमेतबाट प्रतिवादीको उक्त इन्कारी बयान खण्डन भएको देखिन्छ। साथै सहप्रतिवादी तिर्थनारायण खवासले मृतक गोपाल चौधरीलाई गोली प्रहार गरेको भन्ने सुनेको हुँ भनी मौकामा तथा अदालतसमक्ष बयान गरेको देखिन्छ। त्यस्तै मौकामा कागज गर्ने सीता चौधरी, सरस्वती चौधरी तथा वस्तुस्थिति मुचुल्काका मानिसहरू शिवकुमार, बालकृष्ण, सजनलालसमेतले मौकामा कागज गर्दा तथा

अदालतमा बकपत्र गर्दा प्रतिवादी वीरेस भन्ने दीपक सेन खवासले मृतकलाई गोली प्रहार गरेको भनी उल्लेख गरेको देखिने।

एकातिर प्रतिवादी वीरेस भन्ने दीपक सेन खवासले आफू वारदातस्थलमा नरहेको र वारदात घटेको दिन ससुराली घर रहेको भनी जिकिर लिए पनि निजले उक्त जिकिर स्वतन्त्र र निर्विवाद सबुद प्रमाणद्वारा प्रमाणित गर्न सकेको देखिँदैन भने अर्कोतिर वारदातका प्रत्यक्षदर्शी जाहेरवाला वन्नु चौधरी र वारदातका घाइते अमितकुमार चौधरीले अदालतसमक्ष गरेको बकपत्रसमेतबाट प्रतिवादीको उक्त जिकिर खण्डन भएको अवस्थासमेत रहेको पाइने।

अतः उपर्युक्त विवेचित तथ्य, आधार र प्रमाणबाट प्रतिवादी वीरेस भन्ने दीपक सेन खवासले मृतक गोपाल चौधरीलाई गोली प्रहार गरेको कारण निजको मृत्यु भएको पुष्टि भएकोले निज प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. विपरीत १३(१) नं.अनुसारको कसुरमा ऐ.महलको १३(१) नं.बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर्‍याएको सुनसरी जिल्ला अदालतको मिति २०७२।०२।१२ को फैसला सदर हुने ठहर्‍याई उच्च अदालत विराटनगरबाट मिति २०७४।३।२७ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा साधक सदर हुने।

इजलास अधिकृत: भगवती शर्मा ढुङ्गाना

इति संवत् २०७५ साल वैशाख २५ गते रोज ३ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७३-CR-०२०४, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. अमर श्रेष्ठ

अभियोग दाबी पुष्टि गर्न प्रमाणका रूपमा वादी पक्षले अघि सारेको जाहेरवाली परिवर्तित नाम हरी कुमारीको अदालतसमक्षको बकपत्र हेर्दा मिति २०७२।२।८ गते साइकल चलाउँदा साइकलबाट लडी पिसाब फेर्ने ठाउँमा घोच्ने, कोप्ने गरेका कारण रूँदै आत्तिँदै मसमक्ष आइन्। अमर श्रेष्ठलाई देखाएकी हुँदा निजले नै मेरो छोरीलाई त्यस्तो घटना घटाएको रहेछ कि भन्ने ठानी निज विरुद्ध उजुर दिएको हुँ। पछि बुझ्दै जाँदा अमर श्रेष्ठले मेरो छोरीलाई केही गरेका रहेछन् निर्दोष रहेछन् भनी अनुसन्धानको सिलसिलामा दिएको जाहेरीको

ठिक विपरीत हुने गरी बकपत्र गरेको पाइयो । यसबाट जाहेरवालीले मौकामा दिएको जाहेरी बेहोरा समर्थित नभई खण्डित भएको देखिन आयो । त्यस्तै पीडित परिवर्तित नाम पोखरा ७३ ले अदालतसमक्ष बकपत्र गर्दा २०७२।२।८ गते प्रतिवादी अमर श्रेष्ठले मलाई केही गरेका होइनन् । साइकल लिएर चौरमा खेल्दै थिएँ । साइकलबाट लड्दा मेरो पिसाब फेर्ने अङ्गमा कुनै तिखो चिजले घोचेको हुँदा रगत आई आत्तिएर रूँदै आमा भएको ठाउँमा गई आमाले गाली गर्नु हुन्छ भनी अड्कलले यसो गर्नु भयो भनी भनेकी हुँ । अमर अड्कल निर्दोष छन् भनी अनुसन्धानका क्रममा गरेको कागज बेहोराको विपरीत हुने गरी बेहोरा उल्लेख गरेको पाइने ।

पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदन हेर्दा Hymen intact तथा Small abrasion on lower aspect of both labia minora are 0.5×0.5 cm on both side भन्ने उल्लेख भएको देखियो । यसरी Hymen intact भन्ने उल्लेख भई योनिमा 0.5×0.5 cm को Redness भएको भनिए तापनि जाहेरवाला एवम् पीडितको बकपत्रमा साइकलबाट लडेर लागेको भनी लेखाएको पाइन्छ । पीडितको शारीरिक परीक्षण गर्ने डा.पद्मराज ढुङ्गानाले अदालतमा आई बकपत्र गर्दा पीडितको गुमाङ्गमा बाहेक कुनै घाउचोट पाइएन, योनिको झिल्ली नच्यातिएको, योनिको झिल्लीभन्दा बाहिरपट्टि 0.5×0.5 cm को सानो घाउ कोतरिएको, शुक्रकिट नपाइएको भनी उल्लेख गरेको पाइन्छ । यस अवस्थामा जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने मौकाको जाहेरी र पीडितको अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष भएको किटानी कागजलाई अन्य प्रमाणद्वारा समर्थित गरेको नदेखिने ।

प्रतिवादी अमर श्रेष्ठले अदालतसमक्ष बयान गर्दा मैले आफूले काम गर्ने होटलको किचनमा लगी पोखरा ७३ लाई मिठाई खान दिई जबरजस्ती करणी गर्ने कार्य गरेको होइन, छैन । जाहेरी बेहोरा झुठा हो भनी कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको पाइयो । प्रतिवादीका साक्षी दामोदर पौडेलले प्रतिवादीउपरको अभियोग दाबी झुट्टा हो, प्रतिवादीले सफाइ पाउनुपर्छ भनी प्रतिवादीको इन्कारी बयानलाई समर्थन गरी बकपत्र गरेको देखिने ।

जाहेरवालाले मौकामा दिएको जाहेरी, पीडितले अनुसन्धानको क्रममा गरेको कागज बेहोराविपरीत

अदालतमा आई बकपत्र गर्छन् भने त्यस्तो बकपत्रले प्रतिवादीको कसुर अपराध स्थापित गर्न मद्दत गर्दैन । त्यस्तो प्रमाणलाई प्रतिवादी विरुद्ध ग्रहण गर्न मिल्ने पनि देखिँदैन । जाहेरी दर्खास्त र अनुसन्धानका क्रममा भएका कागज, साबिती बयानसमेतका आधारमा मात्र प्रतिवादीलाई कसुरदार ठहर गर्नु कानून एवम् न्यायसङ्गत नहुने ।

अतः अभियोग दाबीबाट प्रतिवादी अमर श्रेष्ठलाई सफाइ दिने गरी पुनरावेदन अदालत पोखराबाट मिति २०७३।१।२१ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: सुदिपकुमार भट्टराई
इति संवत् २०७५ साल जेठ २ गते रोज ४ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७०-CI-०९८४, लिखत दर्ता बदर दर्ता कायम, आविद हुसेनसमेत वि. रामवृक्ष मेहता

प्रतिवादी रामवसिस मेहताले दाबीको जग्गा बिक्री गर्दा राजीनामा लिखतमा सगोलका अंशियार वादीलाई साक्षी राखेको वा मन्जुरी लिएको नदेखिने ।

मुद्दा पर्दापर्देको अवस्थामा बिक्री गरेको देखिएकोले त्यस्ता क्रिया दूषित हुने र त्यस्तोमा हदम्यादले छेकबार गर्न नसक्ने भई हदम्याद नलागी जहिले पनि बदर हुन सक्ने अवस्था रहन्छ । प्रस्तुत परिप्रेक्ष्यमा वादीको फिराद लेनदेन व्यवहारको महलको १० नं.अनुसार हदम्यादविहीन छ भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, अंश मुद्दा विचाराधीन रहेकै अवस्थामा प्रतिवादी रामवसिस मेहताले सगोलको अंशियारको मन्जुरीबेगर सगोलको कि.नं.२८४ को जग्गा बिक्री गरिदिएको र.नं.३३९७(ख) मिति २०६३।७।१६ को प्रथम लिखत नै दूषित देखिँदा सोबाट जन्मेका अन्य लिखतसमेत वादीको हकसम्म ५ भागको १ भाग बदर हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत विराटनगरको मिति २०६९।१।२१ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: नन्दकिशोरप्रसाद यादव
इति संवत् २०७४ साल माघ १७ गते रोज ४ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री मीरा खड्का र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७२-CI-०६४४, लिखत दर्ता बदर दर्ता, उषादेवी सिजापती वि. योगेन्द्र हजरासमेत

२०६२ सालमा कि.नं.४१९ को ०.३६५०.९६ व.मि. जग्गा जनकियाका पति भरत हजराले राजीनामा पारित गरी लिएको र सो कि.नं.४१९ बाट कित्ताकाट भई कि.नं.४९४, ४९५ र ४९६ गरी ३ कित्ता कायम हुन आएको देखिन्छ। सो ३ कित्तामध्ये कि.नं.४९४ को विवादित जग्गा मिति २०६३।६।८, र.नं.८००(ख) बाट भरत हजराले आफ्नी पत्नी जनकियाका नाममा हालैको बकसपत्रद्वारा पारित गरिदिएको देखिन्छ भने कि.नं.४९५ को जग्गा ऐ.मितिमा र.नं.७९६(ख) बाट राजदेव प्रसादलाई राजीनामा पारित गरिएको र कि.नं.४९६ को जग्गा आफ्नै नाममा रहेको देखिने।

प्रमाणमा आएको २०६८ को दे.नं.४८२ को अंश मुद्दाको मिसिल संलग्न मिलापत्रबाट वादीहरू र प्रतिवादी जनकिया एवम् निजका पतिबिच २०७० सालमा मात्र अंशबन्डा भएको देखिन्छ। सो तथ्यबाट विवादित कि.नं.४९४ को जग्गाको मूल कि.नं.४१९ को जग्गा जनकियाका पति भरत हजराले प्राप्त गरेको समय २०६२ साल, सो जग्गा कित्ताकाट गरी आफ्नी पत्नी जनकिया दुसादिनलाई बकसपत्र गरिदिँदाको समय २०६३ साल र पुनः पुनरावेदक / प्रतिवादी उषा सिजापतीलाई रजिस्ट्रेसन पारित गरी दिँदाको समय २०६८ सालमा समेत वादी / प्रतिवादीका अंशियारहरू सबैजना एकासगोलमा नै रहेको देखिन्छ। सो तथ्यबाट वादीहरू र जनकिया एकासगोलका अंशियार रहेको कुरा निर्विवाद रहेको पाइने।

प्रस्तुत मुद्दामा वादीमध्येका योगेन्द्र, रामाध्या र जयकरण हजरा पुनरावेदक / प्रतिवादी उषा सिजापतीका जग्गादाता जनकिया दुसादिनका देवरहरू र विप्रध्वज पासवान र उपेन्द्र पासवान आफ्नै छोराहरू भएकोमा विवाद छैन। अंशबन्डाको १९(२) नं.ले आफ्नो पालामा आर्जेको सम्पत्ति स्वास्नी, छोराको हकमा आफूखुस गर्न पाउने नै हुन्छ र जनकियाका छोराहरूले दाबी नपुग्ने ठहर भएउपर पुनरावेदन नगरी चित्त बुझाई बसेको अवस्थासमेत छ। तर समान अंशियार देवर / भाइहरूको हकमा आफूखुस गर्न पाउने हुँदैन। जनकियाका पति भरत हजराले आफ्नो

पालामा आर्जन गरेको र जनकियाले आफ्ना पतिबाट बकसपत्रमार्फत प्राप्त गरेको कि.नं.४९४ को जग्गा जनकियाले पुनः यी पुनरावेदक उषा सिजापतिलाई रजिस्ट्रेसन पारित गरिदिँदा आफ्ना सगोलका देवरहरू रामाध्या, योगेन्द्र र जयकरणको मन्जुरी लिएको देखिँदैन। निज जनकियाले प्रतिउत्तर फिराउँदा फिरादीहरूको मौखिक सहमति लिएको थिएँ भन्ने जिकिर लिएको भए तापनि फिरादीहरूले हाम्रो मन्जुरी थिएन भनी दाबी गरेपछि मन्जुरी लिएको भन्ने देखिएन। मन्जुरीको लिखित प्रमाण हुनु अनिवार्य रहेको प्रमाण ऐनको मकसद हो। यस्तो मौखिक सहमतिलाई बिनाआधार प्रमाण मान्न सकिने अवस्था रहँदैन। दुवै पक्षको सहमति भए मात्र प्रमाणयोग्य मानिन्छ। तसर्थ सहमति लिएको भन्ने जिकिरलाई कानूनसम्मत मान्न नसकिने।

मैले मिति २०६८।६।५, र.नं.८८५(ख) को लिखतमार्फत प्राप्त गरेको कि.नं.४९४ को विवादित जग्गा स्त्री अंशधनको ४ नं.बमोजिमको सम्पत्ति भई मेरा दाता जनकियाले दान बकसको ५ नं.अनुसार आफूखुसी गर्न पाउने सम्पत्ति हुँदा दाबीको लिखत बदर हुनुपर्ने होइन। भनी पुनरावेदकले यस अदालतमा लिएको मुख्य पुनरावेदन जिकिरतर्फ हेर्दा, “स्त्री अंशधनको ४ नं.मा स्वास्नी मानिसलाई माइती मावलीपट्टिका नातेदार इष्टमित्रहरूले दिएको चल अचल र त्यसबाट बढेबढाएको सम्पत्ति दाइजो ठहरिने र लोग्ने वा लोग्नेपट्टिका अंशियारहरूले सबै अंशियारको मन्जुरीको लिखत गरी दिएको र लोग्नेपट्टिका अरू नातेदार वा इष्टमित्रले दिएको चल अचल र त्यसबाट बढेबढाएको सम्पत्ति पेवा ठहरिनेछ” भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ। प्रस्तुत विवादमा एकासगोलका पतिले आफ्ना भाइहरूको सहमतिबिना निजहरूको अंशभाग लाग्ने सम्पत्ति आफ्नो एकाघरको श्रीमती जनकियालाई बकसपत्र गरिदिएको देखिन्छ। प्रत्यर्थी भाइहरूसमेतको अंश हक लाग्ने सम्पत्ति दिँदा निजहरूको सहमतिबिना दिएको सम्पत्तिलाई स्त्री अंशधनअन्तर्गत पेवा सम्पत्ति हो भनी मान्न सकिने अवस्था नहुँदा सबैको अंश हक लाग्ने सम्पत्ति सगोलकै अंशियारको नाउँमा जाँदैमा मन्जुरी नभएका अंशियारहरूलाई अंश हकबाट वञ्चित गर्न मिल्दैन। तसर्थ पुनरावेदकको उक्त जिकिरसँग समेत सहमत हुन सकिने। पुनरावेदनपत्रमा उल्लिखित

ने.का.प.२०५२, नि.नं.६०६१, पृ.७४४ र स.अ.बुलेटिन २०६०, पूर्णांक २८१, वर्ष १२, अड्क २३, पृ.३ मा प्रतिपादित कानूनी सिद्धान्तसँग प्रस्तुत मुद्दाको तादात्म्यता नदेखिँदा सो जिकिरसँग समेत सहमत हुन नसकिने।

अतः विवेचित तथ्य एवम् कानूनी आधार, कारण र प्रमाणबाट सुरु फैसला केही उल्टी भई वादीहरू योगेन्द्र हजरा, रामाध्या हजरा र जयकरण हजराका हकमा विवादित लिखत ४ भागको ३ भाग बदर भई निजहरूका नाममा दर्तासमेत हुने तथा वादीहरू उपेन्द्र पासवान र विप्रध्वज पासवानको हकमा वादी दाबी नपुग्ने ठहरेको पुनरावेदन अदालत हेटौंडाको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : फणेश्वरी घिमिरे

कम्प्युटर अपरेटर : हर्कमाया राई

इति संवत् २०७६ साल जेष्ठ ५ गते रोज १ शुभम्।

- यसै लगाउको ०७२२-CI-०६४४, लिखत दर्ता बदर दर्ता, उषादेवी सिजापती वि. योगेन्द्र हजरासमेत भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ।

५

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७२-CI-१०९५, लिखत दर्ता बदर दर्ता, *अमनकुमार सिंहसमेत वि. राजकिशोर यादव*

प्रस्तुत विवादको तथ्यगत विवरण हेर्दा यी प्रतिवादीमध्येका श्यामबाबु सिंह वादीहरूका पति तथा पिता रहेको र निजहरू जम्मा ५ अंशियार रहेको र अंशबन्डा नभएको कुरामा कुनै विवाद देखिँदैन। वादीहरूले फिरादसाथ पेस गरेको मिसिल संलग्न नागरिकता तथा जन्म दर्ता प्रमाणपत्रबाट वादीहरूमध्येकी श्यामबाबु सिंहकी पत्नी बबितादेवीको जन्ममिति २०३२ साल भन्ने उल्लेख भएको, निजहरूका छोरीहरू राखीकुमारी सिंहको जन्ममिति २०५७।२।२९, जुहीकुमारी सिंहको जन्ममिति २०५९।८।१९ र छोरा अमनकुमार सिंहको जन्ममिति २०६२।१०।२४ भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ। उक्त नागरिकता र जन्मदर्ता प्रमाण-पत्रलाई आधार मान्दा वादीमध्येकी बबितादेवीको उमेर फिराद परेको मिति सम्ममा ३५ वर्ष र अन्य वादीहरू नाबालक रहेको तथ्यमा समेत विवाद नदेखिने।

प्रस्तुत मुद्दामा वादीहरूमध्ये अमनकुमार सिंह, जुहीकुमारी सिंह र राखीकुमारी सिंह प्रतिवादी श्यामबाबु सिंहका एकासगोलका छोराछोरीहरू भएको र निजहरूको उमेर २९ वर्षभन्दा कम नै रहेको देखिन्छ। एकासगोलका अंशियारले सगोलको सम्पत्ति बेचबिखन गर्दा मन्जुरी लिनुपर्ने हुन्छ। मन्जुरी नलिएमा लेनदेन व्यवहारको १० नं.बमोजिम नालिस दिई आफ्नो अंश भागजति बदर गराउन पाउने हुन्छ तर अंशबन्डाको १९ नं.ले बेचबिखन गर्दा २९ वर्षभन्दा कम उमेरका छोराछोरीहरूको मन्जुरी नभए पनि घर व्यवहार चलाउन घरमूलीलाई बिक्री गर्न पाउने अधिकार रहे भएकै देखिँदा वादीहरूको उमेर २९ वर्षभन्दा कम भएबाट प्रस्तुत विवादमा लेनदेन व्यवहारको १० नं.आकर्षित हुन सक्ने अवस्था रहँदैन। यस अवस्थामा अंशबन्डाको १९ नं.बमोजिम उमेर पुगेकी वादी बबिता सिंहको हकमा ५ भागको १ भाग लिखत बदर हुने र नाबालकको हकमा दाबी नपुग्ने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत राजविराजको फैसला तत्काल प्रचलित कानून र प्रमाणको रोहमा मिलेको देखिने।

अब प्रस्तुत पुनरावेदनपत्रमा पुनरावेदक / वादीहरूले नाबालकको हकमा मन्जुरी नलिई हक हस्तान्तरण गरेको जग्गाको लिखत दर्ता बदर नहुने गरी भएको फैसला नाबालकको सम्पत्ति संरक्षण गर्ने सम्बन्धमा बालबालिकासम्बन्धी ऐनको दफा २० ले गरेको व्यवस्थाविपरीत रहेको भन्ने मुख्य जिकिर लिएको पाइयो। तत्सम्बन्धमा हेर्दा, पुनरावेदनपत्रमा - "बालबालिका ऐनको दफा २० ले गरेको व्यवस्था..." भनी उल्लेख गरेको पाइन्छ। तर सो ऐनको पूरा नामसमेत उल्लेख गरेको पाइँदैन। यस सन्दर्भमा प्रस्तुत पुनरावेदनपत्र दर्ता हुँदाको समय मिति २०७२।४।२७ मा बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०४८ प्रचलनमा रहेको देखिने।

उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाको विवेचना गर्दा, बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०४८ को परिच्छेद-२ अन्तर्गत दफा ३ देखि १९ सम्म बालबालिकालाई नाम र जन्ममिति कायम गर्ने हकदेखि कानून व्यवसायीबिना बालबालिकाको मुद्दा किनारा गर्न नहुनेसम्मका विविध हकको व्यवस्था गरिएको छ भने दफा २० मा बालबालिकाको हकको प्रचलनको व्यवस्था रहेको पाइन्छ। सो परिच्छेदमा व्यवस्था गरिएका हकअन्तर्गत

बालबालिकाको सम्पत्तिसम्बन्धी हक वा अंशहक सम्बन्धमा उल्लेख भएको नभई अन्य हकहरूको उल्लेख भएको पाइन्छ। सो कानूनी व्यवस्थाले यी पुनरावेदकहरूले पुनरावेदन-पत्रमा उल्लेख गरेबमोजिम बालबालिकाहरूको अंशहक वा सम्पत्तिसम्बन्धी हक संरक्षण र प्रचलन गराउने व्यवस्था रहेको र सोही आधारमा पुनरावेदक / वादीहरूको हकको विवादित लिखत दर्ता बदर हुनसक्ने भन्ने अवस्था रहँदैन। तसर्थ पुनरावेदक / वादीहरू अमनकुमार सिंह, जुहिकुमारी सिंह र राखीकुमारी सिंहको नाबालकको सम्पत्ति संरक्षण गर्ने बालबालिका ऐनको दफा २० ले गरेको व्यवस्थानुसार हाम्रो सम्पत्ति संरक्षण गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिर कानूनसम्मत नहुँदा उक्त जिकिरअनुसार निजहरूको हकमा विवादित लिखत बदर हुन नसक्ने।

अतः विवेचित तथ्य, कानून र प्रमाणसम्बद्ध आधार कारणबाट सुरु सिराहा जिल्ला अदालतबाट वादी दाबी पुग्ने ठहर्‍याई ५ भागको ४ भाग लिखतदर्ता बदर हुने गरी भएको फैसलालाई केही उल्टी गरी लिखतको ५ भागको १ भागसम्म लिखत बदर भई सो जग्गा प्रत्यर्थी / वादीमध्येका बबितादेवी सिंहको नाममा दर्ता हुने तथा नाबालकहरूको हकमा वादी दाबीअनुसार लिखत बदर नहुने ठहर गरी भएको पुनरावेदन अदालत राजविराजको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत:- फणेश्वरी घिमिरे

कम्प्युटर : उत्तरमान राई

इति संवत् २०७६ साल जेठ ५ गते रोज १ शुभम्।

६

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७३-CR-०३९८, १८९०, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. प्रदीप रावल, जगदिश भन्ने लख रावल वि. नेपाल सरकार

मृतकको पेटमा र पित्तुँमा चक्कुजस्तो जोखिमी हतियार पटकपटक प्रहार गरेको देखिएबाट नै प्रतिवादीको मृतकलाई मार्ने नियत रहेको देखिने।

तत्कालीन मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३ नं.को देहाय (१) मा रहेको व्यवस्थाको सन्दर्भमा प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन अदालत जुम्लाबाट प्रतिवादी जगदिश भन्ने लख रावललाई ऐ.महलको १३ (१) नं.बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गरेको

मिलेको देखिन आए पनि मुलुकी अपराध (संहिता) ऐन, २०७४ दफा ४०(२), फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ र केही नेपाल कानूनलाई संशोधन एकीकरण समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९(२) (ख) मा उपर्युक्त व्यवस्था रहेको तथा उक्त ऐनहरू २०७५ साल भाद्र १ गतेदेखि लागू भइसकेको सन्दर्भमा प्रस्तुत मुद्दामा निज प्रतिवादीजगदिश भन्ने लख रावललाई सर्वस्वको सजाय नभई जन्मकैदको सजायसम्म हुने देखिन आउने।

वारदातको परिस्थिति र अवस्थालाई समेत मध्यनजर गरी विचार गर्दा, पुनरावेदक प्रतिवादीहरूको मृतकलाई मार्नुपर्नेसम्मको रिसइवी नभएको, मार्ने योजना पनि नभएको, मृतक र प्रतिवादीबिच भेडाको बथानहरू मिसिएको सामान्य विवादको कारणबाट उठेको रिसबाट प्रतिवादीले चक्कु प्रहार गरेका कारण मृतकको मृत्यु भएको देखिएको र प्रतिवादीहरूले घटना दबाउने वा प्रमाण लोप गर्नेजस्तो कार्यमा नलागी वास्तविक सत्यतथ्य बेहोरा खुलाई न्याय सम्पादन प्रक्रियामा सहयोगसमेत पुर्‍याएको अवस्था तथा प्रतिवादीको उमेर, अपराध हुँदाको अवस्था र परिस्थितिसमेतलाई विचार गर्दा प्रतिवादी जगदिश भन्ने लख रावललाई कैद वर्ष १०(दश) गर्दा पनि न्यायको मकसद पूरा हुने देखिँदा पुनरावेदन अदालत जुम्लाबाट मुलुकी ऐन, अ.बं.१८८ नं.बमोजिम १०(दश) वर्ष कैद सजाय हुन व्यक्त गरेको राय मनासिब नै देखिन आउने।

प्रतिवादी जगदिश भन्ने लख रावलले अनुसन्धान अधिकारी र अदालतमा आफू एकलैले मृतकलाई मारेको भनी निज प्रतिवादी रिउलो भन्ने प्रदीप रावललाई पोल नगरी बयान गरेको देखिन्छ। प्रतिवादी प्रदीप रावलले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्षको बयानमा मैले मृतक अछामे रावललाई मार्ने कुनै योजना पनि बनाएको होइन। उक्त दिन म घरमै थिएँ र सो घटनामा मेरो कुनै पनि संलग्नता छैन भनी कागज गरी सोही बेहोरालाई समर्थन हुने गरी अदालतमा समेत बयान गरेको पाइयो। प्रतिवादी प्रदीप रावलको साक्षी जग रोकायाले अदालतमा आई प्रदीप रावलले कुनै योजना बनाएको होइन। योजना बनाएको हुन्थ्यो भने घटना घटेको जानकारी भएपछि किन प्रतिवादी लख रावललाई आफैँले जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा ल्याएर बुझाउँथे र ? त्यसकारण निज निर्दोष हुन्। निज

प्रतिवादी सो समयमा आफ्नै घरमा थिए भनी बकपत्र गरेको देखिन्छ । प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ बमोजिम फौजदारी मुद्दामा दाबी प्रमाणित गर्ने भार वादीमा रहन्छ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । वादी नेपाल सरकारले प्रतिवादी रिउलो भन्ने प्रदीप रावलको प्रस्तुत मुद्दाको वारदातमा के, कस्तो प्रकारको संलग्नता रहेको छ भन्ने तथ्ययुक्त प्रमाण पेश गरी अभियोग दाबीलाई पुष्टि गर्न सकेको नदेखिने ।

प्रतिवादीकै मनसाययुक्त उक्साहटले प्रस्तुत मुद्दाको वारदात घटेको कुरा पुष्टि हुन नसकेको अवस्थामा प्रतिवादीलाई सजाय गर्दा फौजदारी विधिशास्त्रको उद्देश्य नै पराजित हुन जाने हुँदा वारदातको कार्य (Actus reus) र परिणाम (Result) बिचको सम्बन्धमा प्रतिवादीको संलग्नताको अवस्था chain of causation पुष्टि हुन नसकेको अवस्थामा सजाय गर्न फौजदारी न्यायको दृष्टिकोणबाट समेत उचित नदेखिने ।

प्रतिवादी जगदीश भन्ने लख रावलले आरोपबमोजिमको कसुर गरेको हो भन्ने आफ्नो दाबीलाई वादीले ठोस सबुद प्रमाणहरू पेश गरी प्रमाणित गर्न सकेको नदेखिँदा प्रतिवादी रिउलो भन्ने प्रदीप रावललाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत जुम्लाको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने देखिएन । अतः प्रतिवादी रिउलो भन्ने प्रदीप रावलले अभियोग दाबीबमोजिमको कसुर गरेको भनी देखिने वस्तुनिष्ठ प्रमाण मिसिल संलग्न कागजातमा नदेखिँदा निज प्रतिवादीलाई अभियोग माग दाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने नदेखिने ।

अतः विवेचित आधार र कारणसमेतबाट हुम्ला जिल्ला अदालतबाट प्रतिवादी जगदिश भन्ने लख रावललाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(१) नं.बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद र प्रतिवादी रिउलो भन्ने प्रदीप रावललाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(४) नं.बमोजिम सजाय हुने र निज प्रतिवादी रिउलो भन्ने प्रदीप रावललाई मुलुकी ऐन, अ.बं.१८८ नं.बमोजिम १०(दश) वर्ष कैद सजाय हुन राय प्रस्ताव गरी भएको मिति २०७०।१।२।५ को फैसला केही उल्टी गरी प्रतिवादी प्रदीप रावलले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने र प्रतिवादी जगदिश भन्ने लख रावलको हकमा सुरु फैसला सदर हुने

ठहर्‍याई निजलाई मुलुकी ऐन, अ.बं.१८८ नं.बमोजिम १०(दश) वर्ष कैद सजाय गर्न व्यक्त गरेको रायसहित पुनरावेदन अदालत जुम्लाबाट मिति २०७२।१।३ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: सुभद्रा जि.सी.

कम्प्युटर: हर्कमाया राई

इति संवत् २०७५ साल भदौ ३१ गते रोज १ शुभम् ।

७

मा.न्या.श्री मीरा खड्का र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ,
०७५-RB-०५७७, बैंकिङ कसुर, संगम प्रधान वि. नेपाल सरकार

प्रस्तुत मुद्दाको वारदात मिति २०७४।४।१६ मा भएको र पुनरावेदक / प्रतिवादी संगम प्रधानले आफ्नो नाउँको माछापुच्छ्रे बैंक लिमिटेडको खाता नं.१६-२२-५२४-०२२९०४-०१-१ मा पर्याप्त रकम नै मौज्जात नभएको जानकारी हुँदाहुँदै सो खाताको मिति २०७४।४।१६ गते चेक नं.८४९८०६४ को चेकबाट रु.२,००,०००।- (अक्षरूपी दुई लाख) र चेक नं.८४९८०६८ बाट रु.४,५०,०००।- (अक्षरूपी चार लाख पचास हजार मात्र) गरी जम्मा रु.६,५०,०००।- (अक्षरूपी छ लाख पचास हजार मात्र) उल्लेख गरिएको दुई थान चेकहरू काटिदिएको पुष्टि हुन आएकोले पुनरावेदक / प्रतिवादी संगम प्रधानले बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ३(ग) अन्तर्गतको कसुर गरेको देखिन आयो । तसर्थ, बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ३(ग) को विपरीत कार्य गरी कसुर अपराध गरेको प्रमाणित हुन आएकोले सोही ऐनको दफा १५(१) बमोजिम पुनरावेदक / प्रतिवादी संगम प्रधानबाट बिगो रु.६,५०,०००।- (अक्षरूपी छ लाख पचास हजार मात्र) जाहेरवालालाई भराई निज प्रतिवादीलाई बिगोबमोजिम रु.६,५०,०००।- (अक्षरूपी छ लाख पचास हजार मात्र) जरिवाना हुने र दिन २२ (बाइस) कैदको सजाय हुने ठहर गरी उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७४।१।२० मा भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने नदेखिँदा उक्त फैसला बदर गरी सुरु अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउनुपर्छ भन्ने पुनरावेदक / प्रतिवादी संगम प्रधानको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

उल्लिखित आधार प्रमाणहरूबाट पुनरावेदक

/ प्रतिवादी संगम प्रधानले आफ्नो खातामा पर्याप्त रकम नरहेको जानी जानी जाहेरवाला भिमप्रसाद न्यौपानेलाई चेक काटी दिएको र निजको खातामा पर्याप्त रकम नभएको कारण उक्त चेकबाट भुक्तानी हुनसकेको नदेखिँदा निजले बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ३(ग) को विपरीत कार्य गरी अभियोग दाबीबमोजिमको कसुर गरेको पुष्टि हुन आयो। अतः सोही ऐनको दफा १५(१) बमोजिम पुनरावेदक / प्रतिवादी संगम प्रधानबाट बिगो रु.६,५०,०००/- (अक्षरूपी छ लाख पचास हजार मात्र) जाहेरवालालाई भराई निज प्रतिवादीलाई बिगोबमोजिम रु.६,५०,०००/- (अक्षरूपी छ लाख पचास हजार मात्र) जरिवाना र दिन २२ (बाइस) कैदको सजाय हुने ठहर गरी उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७४।१।२० मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : शिवप्रसाद पराजुली

कम्प्युटर: उत्तरमान राई

इति संवत् २०७६ साल असार २२ गते रोज १ शुभम्।

इजलास नं.७

१

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७१-RB-०१५२, उपर्युक्त आदेश जारी गरिपाऊँ, श्याममोहन श्रेष्ठ वि. कम्पनी रजिस्ट्रारको कार्यालय, त्रिपुरेश्वर, काठमाडौंसमेत

पुनरावेदक / निवेदक POMAGALSKI कम्पनी र विपक्षी काठमाडौं फन पार्क प्रा.लि.का मीनबहादुर गुरुङका बिच २२ फेब्रुअरी २०१३ मा थानकोटदेखि चन्द्रागिरीसम्म केबुलकार र रोपवे निर्माणका सम्बन्धमा प्रारम्भिक समझदारी (MOU) भएको कुरामा विवाद नदेखिने।

आफ्नो स्वायत्तता र स्वतन्त्रताको प्रयोग गरी कानूनको परिधिभित्र रही करार गरिने हुँदा करार सम्पन्न भइसकेपश्चात् भने करारबमोजिमको दायित्वको पालना करारका पक्षहरूले गर्दछन् भन्ने कानूनको अपेक्षा रहन्छ। तर करारीय स्वायत्तता हरण हुने गरी कुनै पक्षलाई अदालतले कुनै पनि विषयमा करार गर्न वा नगर्न बाध्य पार्न सक्दैन। अदालतले केवल करार भइसकेको अवस्थामा

कुनै पक्षबाट करारको परिपालना भएन भने वा कसैबाट करारको उल्लङ्घन भएमा निषेधात्मक वा बाध्यात्मक प्रकृतिको आदेश जारी गर्न मात्र सक्ने।

उपर्युक्त कानूनी व्यवस्थाको सन्दर्भमा हेर्दा प्रस्तुत विवादको सम्बन्धमा २२ फेब्रुअरी २०१३ मा पुनरावेदक कम्पनी र प्रत्यर्थी कम्पनीका बिचमा भएको समझदारी एउटा करार नै हो। तर यही करारीय प्रकृतिको सम्झौता MOU मा उल्लेख भएकै आधारमा अर्को करार गर्न पक्षलाई बाध्य पार्न सकिँदैन। कुनै विषयका सम्बन्धमा विस्तृत रूपमा प्रचलित कानूनअनुसार करार नै नभई सकेको अवस्थामा केवल MOU मा परियोजनाका सम्बन्धमा छुट्टै करार गर्ने कुरा उल्लेख भएको मात्र आधारमा सो करार गर्न बाध्य पार्ने गरी अदालतले आदेश दिन सक्ने नदेखिने।

करार ऐनको यस व्यवस्थाअनुसार करारको प्रकृतिअनुसार गर्नुपर्ने काम नगरेको अवस्थामा करारबमोजिम सिर्जित दायित्व पालना गराउन अर्थात् करारलाई जोगाउन निषेधात्मक वा बाध्यात्मक प्रकृतिको आदेश अदालतले जारी गर्न सक्ने हुने।

अतः विवेचित आधार र कारणहरूबाट पुनरावेदन अदालत पाटनबाट निवेदन मागअनुसार करार ऐन, २०५६ को दफा ८७ अनुसारको आदेश जारी नगर्ने गरी मिति २०७१।७।२५ मा भएको आदेश मिलेकै देखिएकोले सदर हुने।

इजलास अधिकृत: यदुराज शर्मा

कम्प्युटर: मञ्जु खड्का

इति संवत् २०७५ साल जेठ २७ गते रोज १ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०६९-WO-०५६२, उत्प्रेषण / परमादेश, रत्ना थापा वि. पारस गुरुङसमेत

प्रस्तुत रिट निवेदनमा नेपालको अन्तरिम संविधानको धारा १२, १३ र १९ को हकको रक्षाका लागि निवेदक यस अदालतमा असाधारण अधिकारक्षेत्रबाट प्रवेश गरेको देखिन्छ। धारा १२ मा स्वतन्त्रताको हक, धारा १३ मा समानताको हक र धारा १९ मा सम्पत्तिको हकको संवैधानिक व्यवस्था रहेको छ। निवेदकलाई आफ्नो पेसा व्यवसाय गर्नबाट रोक लगाएको वा कानूनको समान संरक्षणबाट वञ्चित गरेको वा सम्पत्ति आर्जन गर्ने,

भोग गर्ने, बेचबिखन गर्ने र सम्पत्तिको अन्य कारोबार गर्नबाट विपक्षीहरूले यो यसरी वञ्चित गरेको भनी ठोस रूपमा रिट निवेदनमा उल्लेख गर्न सकेको देखिँदैन। श्रम ऐन, २०४८ को दफा ६० को खण्ड (ग) बमोजिम रत्ना होटलको व्यवस्थापनले गरेको निर्णयउपर श्रम अदालतले पुनरावेदन सुनी दुवै पक्षका प्रमाणसमेत बुझी फैसला गरेको छ। असाधारण क्षेत्राधिकार कानूनप्रतिकूलको क्षेत्राधिकार नभई कानूनकै परिपूरकको क्षेत्राधिकार हो। यसको प्रयोग सामान्य अवस्थामा हुने होइन। कानूनले स्पष्टरूपमा कार्यविधि तोकी गरेको व्यवस्थाअनुरूप भएका काम कारबाहीहरूको परीक्षण सबै अवस्थामा असाधारण अधिकारक्षेत्रबाट गर्न थालियो भने साधारण अधिकारक्षेत्रको प्रयोगको औचित्य समाप्त हुन जान्छ। असाधारण अधिकारक्षेत्रको प्रयोग क्षेत्राधिकारको अभाव, क्षेत्राधिकारको इन्कारी, कानूनको त्रुटि, कार्यविधिको त्रुटि, दूषित निर्णय आदि भएमा मात्र हुने हो। उल्लिखित अवस्था विद्यमान रहेको भन्ने रिट निवेदनबाट स्पष्ट नदेखिएको अवस्थामा मुद्दाको तथ्यमा प्रवेश गरी रिट क्षेत्रबाट हेर्न मिल्दैन। रिट क्षेत्रमा प्रवेश गर्न कानूनको स्पष्ट उल्लङ्घन भएको देखिनु पर्दछ र त्यसबाट निवेदकको हक अधिकारमा प्रतिकूल असर परी आघात पुगेको देखिनु पर्ने।

रत्ना होटल व्यवस्थापनको मिति २०६८।४।२२ को निर्णयले श्रम ऐन, २०४८ को दफा ५१(क) र (ठ) को कार्य गरेको भनी विपक्षीमध्येका पारस गुरुङलाई ऐ.को दफा ५२(४) बमोजिम सेवाबाट हटाएको निर्णयउपर श्रम ऐन, २०४८ को दफा ६० को खण्ड (ग) बमोजिम श्रम अदालतमा पुनरावेदन लाग्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। श्रम अदालतबाट विपक्षीमध्येका पारस गुरुङउपर लगाइएको आरोपका सम्बन्धमा सबुद प्रमाण बुझी सबुद प्रमाणको मूल्याङ्कन गरी विपक्षीमध्येका पारस गुरुङउपरको लापरवाहीपूर्वक खराब आचरण गरेको भन्ने अभियोग व्यवस्थापन पक्षबाट ठोस आधारमा पुष्टि हुन नसकेको, केवल होटल व्यवस्थापनको जाँचबुझ टोलीको होटलको साख गिर्ने गरी लापरवाहीपूर्ण तरिकाले अनुशासनहीन कार्य गरेको भन्ने प्रतिवेदनको आधारमा स्पष्टीकरण लिई सो स्पष्टीकरणको जवाफ सन्तोषजनक नलागेको हुँदा सेवाबाट हटाइएको भनी होटल व्यवस्थापनले गरेको

निर्णय बदर गरी मिति २०६८।५।२३ देखि नै पारिश्रमिक पाउने गरी साबिक पदमा पुनर्बहालीसमेत हुने ठहर्‍याई मिति २०६९।३।२२ मा फैसला भएको देखिन्छ। प्रस्तुत रिट निवेदनमा श्रम अदालतले निर्णय गर्दा कुन कानूनको उल्लङ्घन गर्‍यो, आफ्नो अधिकारक्षेत्रभन्दा बढी कुन अधिकार प्रयोग गरी फैसला गर्‍यो, कुन चाहीं प्रमाण इन्कार गरेको कारणले निर्णय प्रभावित भयो, कस्तो बदनियत राख्यो र राख्नु पर्ने कारण के हो भन्ने स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्न नसकेको अवस्थामा अधिकारक्षेत्रभित्र रही प्रमाणको यथोचित मूल्याङ्कन गरी गरेको निर्णयमा कुनै कानूनी त्रुटि नहुनुका साथै निवेदकको संवैधानिक तथा कानूनी हकमा आघात पुगेको नदेखिने।

यसै सन्दर्भमा यस अदालतबाट संवत् २०५७ सालको रि.नं.३६२० को अग्रनी आल्मुनियम प्रा.लि. सिमरा बाराका तर्फबाट अधिकारप्राप्त प्रशासकीय अधिकृत ईश्वर पोखरेल विरुद्ध ध्रुव बास्कोटासमेत भएको उत्प्रेषण (सर्वोच्च अदालत, श्रमसम्बन्धी नजिरहरू भाग ११ पृ.२१८) मुद्दामा “रिट क्षेत्रबाट पुनः सबुद प्रमाणको मूल्याङ्कन गरी निर्णय गर्न कानूनतः नमिल्ने। श्रम अदालतबाट कानूनबमोजिम सबुद प्रमाणको मूल्याङ्कन गरी भएको निर्णयमा निवेदकले भनेबमोजिम कुनै कानूनी त्रुटि र कानूनी हक हनन भएको भन्ने अवस्था नदेखिँदा मागबमोजिमको आदेश जारी गर्न नमिल्ने” भनी यस अदालतको संयुक्त इजलासबाट मिति २०५९।६।८ मा आदेश जारी भएको देखिने।

प्रस्तुत विवादमा श्रम अदालतबाट श्रम कानूनले निश्चित गरेको कार्यविधि र क्षेत्राधिकारको प्रयोग गरी दुवै पक्षका प्रमाणहरूबुझी प्रमाणहरूको मूल्याङ्कन गरी लिखित जवाफ प्रस्तुतकर्ताको कर्मचारीको विरुद्धमा लगाएको अभियोग ठोस र वस्तुगत प्रमाणका आधारमा प्रमाणित हुन नसकेको भन्ने आधारमा व्यवस्थापनबाट भएको निर्णय बदर गर्ने गरी मिति २०६९।३।२२ मा फैसला भएको छ। सो फैसलामा कानूनी त्रुटि वा अधिकार क्षेत्रात्मक त्रुटि भएको भनी निवेदकले भन्न नसकी केवल आफ्नो संविधानप्रदत्त हक अधिकार हनन भएको भन्ने जिकिर लिएको देखिन्छ। श्रम अदालतको फैसलामा अधिकार क्षेत्रात्मक त्रुटि र कानूनी त्रुटि विद्यमान देखिएको अवस्थामा बाहेक त्यस्तो फैसलाबाट निरूपण भइसकेको विषयमा यस अदालतको

असाधारण अधिकारक्षेत्रबाट उक्त फैसलालगायतका काम कारबाही पुनरावेदन हेरेजस्तो परीक्षण गरी बदर गर्न मिल्ने होइन। यसरी कानूनबमोजिमको प्रक्रिया अवलम्बन गरी कानूनद्वारा प्रदत्त अधिकारअन्तर्गत रही प्रमाणको मूल्याङ्कन गरी भएको निर्णयमा कुनै त्रुटि विद्यमान नदेखिँदा यस अदालतको असाधारण अधिकारक्षेत्रको प्रयोग गरी निवेदन मागबमोजिम आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था देखिन नआउने।

तसर्थ माथि विवेचित आधार, कारण र उल्लिखित कानूनी सिद्धान्त नजिरसमेतबाट श्रम अदालतबाट दुवै पक्षका प्रमाणहरू बुझी प्रमाणहरूको मूल्याङ्कन गरी गरेको मिति २०६९।३।२२ को फैसलामा अधिकार क्षेत्रात्मक त्रुटि र कानूनी त्रुटि विद्यमान नदेखिएको हुँदा निवेदन मागबमोजिम आदेश जारी गर्नु परेन, रिट निवेदन खारेज हुने।

उपरजिस्ट्रार: शिवलाल पाण्डेय

कम्प्युटर: सिजन रेम्मी

इति संवत् २०७५ साल असार २७ गते रोज ४ शुभम्। यसै प्रकृतिका निम्न मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार आदेश भएका छन्:

- ०६९-WO-०५६९, उत्प्रेषण / परमादेश, रत्ना थापा वि.रामेश्वर भन्ने केशवबहादुर बुढाथोकीसमेत
- ०६९-WO-०५६८, उत्प्रेषण / परमादेश, रत्ना थापा वि.दुर्गाप्रसाद उप्रेतीसमेत

३

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७२-CI-०९४२, बकसपत्र बदर, कविन खड्कासमेत वि. श्रीमती लक्ष्मी खड्का

सुरु अदालतबाट मिति २०७०।९।१८ मा भएको आदेशानुसार गा.वि.स.को कार्यालय, मिरकोट, गोरखाबाट मिति २०६८।३।१९ मा दिएको डम्बरबहादुर खड्का र महालक्ष्मी खड्काबिच मिति २०६८।२।१८ मा भएको विवाह दर्ताको प्रमाणपत्र र मिति २०६८।५।२९ को नाता प्रमाणितसम्बन्धी पत्रको प्रतिलिपि उक्त गा.वि.स.को कार्यालयको मिति २०७०।९।१५ को पत्रसाथ प्राप्त हुन आई सुरु मिसिल संलग्न रहेको देखिन्छ। सो प्रमाणपत्रबाट प्रत्यर्थी वादी महालक्ष्मी खड्का र प्रतिवादीमध्येका

डम्बरबहादुर खड्काबिच मिति २०६८।२।१८ मा सामाजिक परम्पराअनुसार विवाह भएको मान्नु पर्ने हुन्छ। सो विवाह दर्ता प्रमाणपत्र सम्बन्धमा २०६८।२।१८ मा विवाह भएको भनी जालसाजी कागज बनाउन लगाएको भनी प्रत्यर्थी प्रतिवादीको तर्फबाट बयान गरेको भए तापनि यस प्रयोजनको लागि जालसाजीपूर्वक कागज बनाएको भनी सबुद प्रमाणसाथ दाबी गर्न सकेको नदेखिने।

प्रतिवादी डम्बरबहादुर खड्काका जेठी श्रीमतीपट्टिका छोरा सोमबहादुरले अंश लिई नसकेकोले निजसमेत अंशियार भएको भनी पुनरावेदक प्रतिवादीहरू नविन खड्कासमेतको प्रतिउत्तर जिकिर रहेको र प्रत्यर्थी वादीले पनि सुरुमा फिराद गर्दा निज सोमबहादुर आफ्ना पितासँग अलग बस्ने भन्नेसम्म उल्लेख गरेको तर निज छुट्टी भिन्न भएको भनी भन्न र सोको सबुद प्रमाणसमेत पेस गर्न सकेको देखिँदैन। सुरु जिल्ला अदालतबाट निज सोमबहादुरलाई अ.बं. १३९ नं.बमोजिम बुझ्दा निजको तर्फबाट अनुमति लिई बयानगर्नेनिजकी श्रीमतीडोलकुमारीखड्कालेबाबुछोराबिच अंशबन्डा नभएकोले ३ अंशियार छन् भनी बयान गरेको देखिन्छ। यस अवस्थामा निज सोमबहादुर खड्कालाई अंश लिई छुट्टिसकेको भन्न मिल्ने देखिएन। डम्बरबहादुर खड्काको पैतृक सम्पत्तिबाट अंश पाउने डम्बरबहादुर खड्का, प्रत्यर्थी वादी महालक्ष्मी खड्का र सोमबहादुर खड्कासमेत ३ अंशियार कायम नै रहेको देखियो। यस अवस्थामा सुरु गोरखा जिल्ला अदालतबाट वादी दाबी नपुग्ने ठहर्‍याई भएको फैसला उल्टी गरी उक्त मिति २०६८।०२।१७ गतेको बकसपत्रको लिखतमध्ये प्रत्यर्थी वादी महालक्ष्मी खड्काको हकसम्मको ३ भागको १ भाग बदर भई प्रत्यर्थी वादीको नाममा दर्तासमेत हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत पोखराबाट भएको मिति २०७२।३।१३ को फैसलालाई अन्यथा मान्नु पर्ने नदेखिने।

विवेचित आधार, प्रमाणसमेतबाट प्रत्यर्थी वादी महालक्ष्मी खड्काको समेत अंश हक लाग्ने सम्पत्ति निजको मन्जुरी नलिई निजको अंश हक हनन हुने गरी दिने डम्बरबहादुर खड्का, लिने नविन खड्कासमेत भई मिति २०६८।२।१७, र.नं.४७७२ बाट हालैको बकसपत्र गरी लिनु दिनु गरेको देखिँदा सुरु गोरखा जिल्ला अदालतबाट वादी दाबी नपुग्ने ठहर्‍याई भएको फैसला उल्टी गरी उक्त

मिति २०६८।२।१७ गतेको बकसपत्रको लिखतमध्ये प्रत्यर्थी वादी महालक्ष्मी खड्काको हकसम्म ३ भागको १ भाग बदर भई प्रत्यर्थी वादीको नाममा दर्तासमेत हुने ठहर्नाई पुनरावेदन अदालत पोखराबाट मिति २०७२।३।१३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

उपरजिस्ट्रार: शिवलाल पाण्डेय

कम्प्युटर: सिजन रेम्मी

इति संवत् २०७५ साल साउन २८ गते रोज २ शुभम्।

इजलास नं.८

१

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०७०-CR-११०२, वैदेशिक रोजगार ठगी, नेपाल सरकार वि. श्रीमती शर्मिला डि.सी.

प्रतिवादीबाट जाहेरवालामध्येका सन्तोष सिलवालले रु.२,५०,०००।-, सेफ मियाको हकमा निजको बाबुले रु.२,००,०००।-, रञ्जन श्रेष्ठले ३५,०००।-, काजी गुरुडले ३५,०००।-, तीलकुमार श्रेष्ठले रु.३०,०००।- बुझी लिई जाहेरीको पछाडि भर्पाई गरिदिएको देखिएबाट वैदेशिक रोजगारीको लागि जाहेरवालाहरूबाट प्रतिवादीले रकम बुझेको तथ्य स्थापित भएको छ। प्रतिवादीले जाहेरवालाहरूबाट जुन प्रयोजनका लागि रकम बुझेकी हुन् सोबमोजिमको कार्य नगरेको र लिएको रकम पूरै फिर्ता नगरेकोसमेतका आधारबाट प्रतिवादी निर्दोष रहेछन् भन्न मिल्ने नदेखिने।

जाहेरवाला रञ्जन श्रेष्ठको भिसाको फोटोकपी हेर्दा 17 May 2010 UAE Entry भनी भिसा लागेको देखिँदा जाहेरवालालाई विदेश पठाएको तर फर्केको भन्ने देखियो। सो कुरालाई प्रतिवादीले स्वीकार गरेको देखिन्छ। अनधिकृत तरिकाबाट विदेशसम्म लगेको भन्ने तथ्यगत प्रमाणबाट नै पुष्टि भएको छ। अपराध गरिसकेपछि केही रकम फिर्ता गरेको कार्यबाट कसुरबाट उन्मुक्ति पाउने आधार हुन नसक्ने।

विवेचना गरिएका तथ्य आधारहरूबाट प्रतिवादीले वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गर्ने इजाजत नलिएको, वैदेशिक रोजगारीका लागि अफगानिस्तानमा पठाइदिने भनी जाहेरवालाहरूबाट

लिखतमा उल्लेख भएबमोजिमका व्यक्तिहरूबाट तत्तत्बमोजिमको रकम बुझी लिई निजहरूलाई सम्झौताअनुसारको वैदेशिक रोजगारीमा पठाउन नसकेको कुरालाई स्वीकार गरेकोसमेतका आधार प्रमाणबाट प्रतिवादीले अभियोग दाबीबमोजिमको कसुर गरेको पुष्टि भएको देखिँदा दाबीबमोजिम सजाय गर्नुपर्नेमा सफाइ दिने गरी भएको वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको मिति २०६९।९।२ को फैसला मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई प्रतिवादी शर्मिला डि.सी.लाई वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४३ बमोजिम तीन वर्ष कैद र तीन लाख जरिवाना हुने ठहर्छ। जाहेरवालाहरूले प्रतिवादीबाट केही रकम बुझिसकेको र अदालतमा आई बकपत्रसमेत गर्न नसकेको हुँदा जाहेरवालाहरूले प्रतिवादीबाट रकम भराई लिन मनासिब नदेखिँदा बिगो भराइ रहन नपर्ने।

इजलास अधिकृत: विद्याराज पौडेल

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल कात्तिक २२ गते रोज ४ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०७१-CR-०५९३, वन पैदावार हानि नोकसानी, नेपाल सरकार वि. जनक वि.क.समेत

आरोपित प्रतिवादीमध्येका पुष्पा बुढा अदालतबाट तामेल भएको म्यादमा हाजिर नै नभई म्याद गुजारी बसेको पाइयो भने निजबाहेकका सबै प्रतिवादीहरूले अदालतसमक्षको बयानमा आरोपित कसुरउपर इन्कार रही बयान गरेको पाइन्छ। निजहरूले अनुसन्धान अधिकारीसमक्षको बयानमा भने आफूहरूले नयाँ काठ काटेको हो भनी कसुर स्वीकार गरी बयान गरेको र निजहरूको बयान बेहोरालाई मिसिल संलग्न घटनास्थल तथा सर्जमिन मुचुल्का, बरामदी मुचुल्कालगायतका कागजातबाट पुष्टि गरिदिएको पाइन्छ। उक्त कागजातहरूबाट उपभोक्ता वन समूहको क्षेत्रभित्रबाट साल जातका १३ थान रुख काटिएको र ती काठहरू काँचो भन्ने देखिँदा प्रतिवादीहरूले जिकिर लिएबमोजिम विवादित वन पैदावार पुरानो तथा प्रतिवादीहरूको कार्यकालभन्दा अगाडिका नै रहेछन् भन्ने पुष्टि हुन सकेन। तसर्थ उक्त काठहरू वादीहरूकै कार्यकालमा काटी हानि नोकसानी गरेका हुन भनी मान्नु पर्ने देखिने।

सिर्जना सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले आ.व.२०६८।६९ को लागि ४१२.०८ क्यू.फिट काठ कटानी कार्ययोजना पारित गराएकोमा सो समूहको क्षेत्रमा फेला परेको कूल १३ वटा टुटाको ३८६ क्यू.फिट हुने भन्ने देखिन्छ। मिसिल संलग्न बरामदी मुचुल्कामा उल्लेख भएअनुसार बरामद भएको काठको परिमाण ७३.९० क्यू.फिट रहेको र उक्त काठसमेत सोही वन उपभोक्ता समूहको क्षेत्रमा फेला परेका १३ वटा टुटाभित्रकै रहेको देखिँदा प्रतिवादीहरूले ३८६ क्यू.फिट वन पैदावार काटिएको भन्ने पुष्टि हुन आएको हुँदा सोही आधारमा बिगो कायम हुने।

यसर्थ उपर्युक्त कानूनी आधारसमेतबाट सिर्जना वन उपभोक्ता समितिले सामुदायिक वनका उपभोक्ताहरूलाई वितरण गर्नका लागि रूख काट्न सक्ने भए पनि सो रूख कटान गर्दा प्रतिवादीहरूले कानूनी प्रक्रिया पूरा गरेकोसम्म देखिन आएन। यस्तो अवस्थामा वादी नेपाल सरकारले अभियोग माग दाबीबमोजिम वन ऐन, २०४९ को दफा ४९ को खण्ड (घ) र (ङ) को कसुर कायम गरी ऐ.दफा ५०(१) (घ)(४) बमोजिम प्रतिवादीहरूलाई सजाय गरिपाउँ भनी लिएको पुनरावेदन जिकिर र विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः विवेचित आधार र कारणबाट प्रतिवादीहरूले वन ऐन, २०४९ को दफा ४९(ण) कोसम्म कसुर गरेको देखिँदा सुरु दाड देउखुरी जिल्ला अदालतबाट बरामद भएको काठ जफत हुने तथा प्रतिवादीहरूलाई सफाइ दिने गरी गरेको फैसला उल्टी गरी प्रतिवादीहरूलाई वन ऐन, २०४९ को दफा ५०(१) को खण्ड (ज) बमोजिम बरामद काठ जफत गरी नपुग नोक्सानी बिगो प्रतिवादीहरूबाट सोही खण्डबमोजिम दामासाहीले असुल गरी निजहरूलाई जनही १,०००।- जरिवाना हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत तुलसीपुर, दाडले गरेको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : उषा श्रेष्ठ

कम्प्युटर: विनोदकुमार बनिया

इति संवत् २०७४ साल कात्तिक २२ गते रोज ४ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०६९-RB-००२४, आयकर

(आ.व.२०६९/०६२ असार, श्रावण), शिशिरकुमार ढुङ्गाना वि. ग्यालेक्सी पब्लिक स्कुल प्रा.लि.

विद्यालयले विद्यालय सञ्चालनको लागि भवनको आवश्यकता पूर्ति गर्नको लागि भवनहरू निर्माण गर्नुपर्ने हुन्छ। भवनहरूको लागि आवश्यक पर्ने संरचना निर्माण गर्न विद्यालयले जग्गा लिजमा लिने, खरिद गर्नेलगायतका कार्यहरू गर्नुलाई अन्यथा नभई स्वाभाविक नै हुन जान्छ। प्राज्ञिक व्यवसायको आधारभूत आवश्यकता सम्बोधन गर्नको लागि खर्च गरिने कार्यलाई आय आर्जन हुने कार्यमा खर्च नगरेको भन्न नमिल्ने। लिजमा लिएको जग्गा अर्को वर्ष विद्यालयले नै खरिद गरेको भन्ने सन्दर्भमा हेर्दा आवश्यकता भएको जग्गा लिजमा लिएको र पछि लिने दिनेबिच कुरा मिलेर लिजको जग्गा खरिद नै गरेको भन्ने विषय प्रासङ्गिक देखिँदैन। करदाताले पहिला लिजमा लिएको जग्गा पछि खरिद गरेको कारणले मात्र उक्त जग्गा लिजमा लिने कार्य वा खरिद गर्ने कार्य आय आर्जन हुने कार्यमा लगानी गरेको वा नगरेको भन्ने व्याख्या गर्ने आधार बन्न सक्दैन। पहिला लिजमा लिएको जग्गा करदाताले पछि खरिद गर्नुलाई कुनै अन्यथा कार्य भन्न वा त्यसकै आधारमा करदाताको लिज र खरिद कार्यमा अनुचित विषय समावेश रहेको अनुमान गर्न मिल्ने नदेखिने। यसबाट कारोबारको प्रकृतिबाट नै व्यवसायलाई आवश्यक पर्ने कार्यमा ऋण लगानी गरेको देखिने।

यसरी कारोबारको प्रकृतिले नै जग्गा र भवनको आवश्यकता पर्ने प्रत्यर्थी विद्यालयले जग्गा र भवन खरिद वा भाडामा प्राप्त गर्न खर्च गरेको रकम स्वाभाविक रूपमा नै कारोबारको लागि वा आय आर्जन हुने कार्यमा खर्च गरेको मान्नुपर्ने देखिन्छ। यसको लागि करदाताले अतिरिक्त आधार वा प्रमाण जुटाउनु पर्ने भन्ने जिकिरसँग सहमत हुन सकिँदैन। लिज करारान्तर्गत जग्गा प्राप्त गरी भवन निर्माण गर्ने भनिएको जग्गामाथिको स्वामित्व सुनिश्चित गरी निरन्तर रूपमा त्यसलाई कारोबारमा उपयोग गर्ने प्रयोजनले लिजमा लिइएको जग्गा पछि खरिद गरेको विषयलाई कारोबारमा लगाएको वा आय आर्जन हुने कार्यमा खर्च गरेको भन्नेबाहेक अन्य कुनै प्रकारले व्याख्या गर्न मिल्ने अवस्था नहुनाले उक्त जग्गाको लिज, भवन निर्माणलगायतका कार्यमा गरिने खर्चको लागि लिइएको ऋणउपर लागेको ब्याज आयकर ऐन, २०५८

को दफा १४(१) अन्तर्गत कट्टा गर्न पाउने नै देखिने ।

अतः उल्लिखित आधार कारणबाट प्रत्यर्थीले जग्गा लिजमा लिन र त्यसमा निर्माण गर्न खर्च गरेको ऋण रकमको ब्याज आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४ (१) बमोजिम कर छुट पाउने अवस्थाको रहेको देखिएको अवस्थामा ब्याज खर्च कट्टी गर्न नपाउने गरी गरेको आन्तरिक राजश्व कार्यालयको मिति २०६६।६।२५ को निर्णय पर्चा र सो निर्णय सदर गरेको आन्तरिक राजश्व विभागको निर्णय उल्टी गरी उक्त रकमलाई कर प्रयोजनको लागि गणना गर्न नपाउने गरी राजश्व न्यायाधिकरण काठमाडौँबाट २०६७।५।१३ मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: दुर्गाप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७४ साल माघ ८ गते रोज २ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७०-CR-१६४०, डाँका, नेपाल सरकार वि. विशाल राय बंगाली

प्रतिवादीहरूको संख्या ५ रहेको भन्ने अभियोग दाबी भए पनि प्रतिवादी विशाल राय बंगाली मात्र पक्राउ परेको देखिन्छ । अन्य प्रतिवादीहरू फरार रहेको पाइन्छ । यसरी अभियोग दाबीको भरमा अन्यथा पुष्टि नभएसम्म ५ जना डाँका रहेको भनी अनुमान गर्न फौजदारीको न्यायको सिद्धान्तले नमिल्ने ।

प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ बमोजिम फौजदारी मुद्दामा अभियुक्तउपरको दाबीको प्रमाण पुऱ्याउने प्रमाणको भार वादी नेपाल सरकारमा निहित रहेको देखिन्छ । सोबमोजिम प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीहरूको कार्य मुलुकी ऐन, चोरीको महलको ६ नं.बमोजिम ५ जना अभियुक्त रहेको र निजहरूले हतियारसमेत उठाएको भनी वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट ठोस सबुत प्रमाण पेस गरी पुष्टि गर्नसकेको देखिन नआउने ।

अन्यथा प्रमाणित नभएसम्म अस्पतालको चिकित्सकको बोर्डबाट जाँच भई तयार भएको प्रतिवेदनलाई प्रमाणको रूपमा मान्नु नै पर्ने देखिन्छ ।

उपर्युक्त विवेचित आधार, कारणबाट प्रतिवादी विशाल राय बंगालीको कार्य मुलुकी ऐन,

चोरीको महलको ५ नं.को सम्म भएको मान्नु पर्ने देखिन आयो । निज प्रतिवादीलाई पुनरावेदन अदालत जनकपुरबाट मुलुकी ऐन, चोरीको महलको १ र ५ नं.को कसुरमा सोही महलको १४(३) बमोजिम हुने सजायमा मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको ३८(१) तथा बालबलिकासम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(३) बमोजिम २ वर्ष १ महिना कैद सजाय हुने ठहर गरी भएको फैसला अन्यथा भन्नु पर्ने नदेखिने ।

तसर्थ, जाहेरवालाले नेपाल बंगलादेश बैंकबाट वारदातकै दिन चेकबाट रु.१०,००,०००।- निकालेको, वारदातको तत्काल रकम लिई भाग्दै गर्दा प्रतिवादी विशाल राय बंगाली पक्राउ परेको, निज प्रतिवादीको साथबाट रु.७,५०,०००।- बरामद भएकोसमेतको आधार प्रमाणबाट निजको कसुर मुलुकी ऐन, चोरीको महलको १ र ५ नं.बमोजिमको कसुर पुष्टि भएको हुँदा पुनरावेदन अदालत जनकपुरबाट मिति २०६९।३।६ मा भएको फैसला मिलेके देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: कालिबहादुर साम्यु लिम्बू

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल फागुन २२ गते रोज ३ शुभम् ।

५

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०६८-CI-०९०३, निर्णय दर्ता बदर हक कायम, श्याम सुन्दर सिन्ध्याल वि. नवलकिशोर राजभण्डारीसमेत

विवादित साबिक कि.नं.५४ (हाल कि.नं.१३२) को जग्गा २०२१ सालको नापीमा घर कुलो एरिया जनिएको भन्ने देखिन्छ । भगवती भजन गुठीका नाइके इन्द्रबहादुर राजभण्डारीले चण्डी भगवती भजन गुठीको लगत नं.११३ को छुट गुठीको लगतमध्ये कि.नं.१३२ दर्ता गरी पाउन निवेदन दिएको देखिन्छ । सो निवेदनसाथ पेस भएको संवत् १९८९ सालको गुठी लगत जाँच अड्डाको श्री भगवती भजन गुठीको लगत किताबको प्रतिलिपि हेर्दा, श्री बालकुमारी देवतालाई नित्य पूजासमेत चलाउन भनी जयनरसिंह राजाका पालामा गुठी राखेको ननाबु खेत रोपनी २ धोकासीबारी १ घर १ दानपत्रसमेत लेखी राखेको र सो बारीभित्र भगवती देवता भएको भन्नेसमेत उल्लेख भएको देखिन्छ । उक्त धोकासीबारी जग्गा कि.नं.४९ र ५० मा दर्ता भएको भनी वादीले पुनरावेदन जिकिर लिए पनि

मालपोत कार्यालय, भक्तपुरबाट प्राप्त पत्र तथा कि.नं.४९ को दर्ता उतारबाट सो जग्गा उल्लिखित लगत नं.११३ बाट आएको हो भन्ने नदेखिने।

मिसल संलग्न रहेको मिति २०६३।६।५ को नक्सा मुचुल्का हेर्दा, न.नं.२, ३, ४, ५, ६, ८, ९, १५, १६, १७, १८, २०, २१, २३, २४, २५, २८, २९, ३०, ३१, ३२ समेतका जग्गाहरू उक्त कि.नं.१३२ को जग्गा भन्ने जनिई सो जग्गाहरूको उत्तर, पश्चिम (न.नं.१), र दक्षिण (न.नं.१२) बाटो जनिएको पाइन्छ। यही जग्गामध्ये न.नं.३ को जग्गा यी वादीले दाबी गरेको देखिन्छ। उक्त न.नं.३ को नाप हेर्दा उत्तर र दक्षिणतर्फ पूर्व-पश्चिम २० फिट ६ इन्च, पश्चिमतर्फ उत्तर-दक्षिण १८ फिट ४ इन्च र पूर्वतर्फ उत्तर-दक्षिण २३ फिट ९ इन्च रहेको देखिन्छ। वादीले फिराद गर्दा पूर्व पश्चिम ३४ हात, उत्तर दक्षिण पश्चिमतर्फ २ हात, पूर्वतर्फ २२ हात भएको पाताल जग्गा भोग गरी आएको भनी दाबी उल्लेख गरेको देखिएकोमा उक्त न.नं.३ को जग्गा र वादीले फिरादमा दाबी गरेबमोजिमको जग्गाको नाप, क्षेत्रफलसमेत मिल्न भिड्न आएको नदेखिने।

त्यसैगरी विष्णुमाया सिख्वाल र ठाकुरदास सिख्वालसमेतका अंशियारहरूबिच मिति २००४।१२।३ मा पारित बन्डापत्रअनुसारको जग्गा नै हाल वादी दाबीको जग्गा हो भनी वादीले पुष्टि गर्न सकेको देखिँदैन। पारित बन्डापत्रबमोजिम अंश भागमा पाएको जग्गा तत्कालीन नापीको समयमा आफ्नो नाउँमा दर्ता गराउन नसक्नुको युक्तियुक्त कारण वादीले खुलाउन सकेको पाइँदैन। वादीले हक भोगसम्बन्धी अन्य कुनै लिखत एवम् तिरो तिरेको रसिद पेस गरेको पनि मिसिलबाट देखिन आएको छैन। विवादित जग्गाको दक्षिणतर्फ न.नं.५ को मुर्दा गुठीको घर जग्गा रहेको उल्लेख भएकोले मुर्दा गुठीसँगै स्ववासी पाताल जग्गा रहेको भन्ने वादीको भनाइ तर्कसङ्गत देखिँदैन। सम्बन्धित गुठीका नाममा तैनाथी पूर्जा माग गर्ने गरी मिति २०५२।१।२५ मा निर्णय भएबमोजिम मालपोत कार्यालय, भक्तपुरबाट भगवती गुठीको तैनाथी जनी दर्ता स्वेस्ता तयार भएकोमा २०६० सालमा आएर फिराद दर्ता गरे पनि सो लगतबमोजिमको किल्लालाई वादीले अन्यथा भनी प्रमाणित गराउन नसकेको।

वस्तुतः १९८९ सालको क्वाछे भगवती

गुठीको लगत खडा भएको आधारमा तत्कालीन भक्तपुर गुठी तहसिल तथा खर्च कार्यालयबाट निर्णय भएको पाइन्छ। सुरु अदालतबाट मिति २०६३।६।५ मा भएको नक्सा मुचुल्कासँग सो साबिक गुठी लगतको जग्गाको किल्ला भिडेको देखिन्छ। विवादित जग्गाको साबिक चारकिल्ला भिडेको देखिई गुठीको जग्गा भन्ने पुष्टि भई क्वाछे भगवती गुठीको नाउँमा दर्ता स्वेस्ता कायम भएको जग्गाभित्र बन्डापत्रमा उल्लिखित वादी दाबीको जग्गा परेको भन्ने स्पष्ट खुल्ने गरी वादीले प्रमाण पेस गर्न नसकेको, अदालतबाट भएको नक्सा मुचुल्कामा उल्लिखित विवादित जग्गाको नाप र वादीले फिरादमा दाबी गरेको जग्गाको नाप नमिलेको र तत्काल नापीको समयमा वादीले आफ्नो प्रमाण पेस गरी नापी गराउनसमेत नसकेको स्थितिमा गुठी तैनाथीमा दर्ता भएको कि.नं.१३२ को जग्गाभित्र वादीहरूको पाताल जग्गासमेत पर्ने रहेछ भन्न सकिने अवस्था देखिन आएन। तसर्थ निर्णय बदर हक कायम दर्तासमेत गरिपाउँ भन्ने वादी दाबी पुन नसक्ने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसला मिलेकै देखिने।

अतः माथि विवेचित आधार, कारणसमेतबाट वादी दाबी पुन नसक्ने ठहर गरेको सुरु भक्तपुर जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने।

इजलास अधिकृतः दिपेन्द्र थापा मगर

कम्प्युटरः संजय जैसवाल

इति संवत् २०७५ साल फाल्गुन ८ गते रोज ४ शुभम्।

- यसै लगाउको ०६८-CI-०९०४, निर्णय दर्ता बदर हक कायम, गणेशलाल सिख्वालसमेत वि. नवलकिशोर राजभण्डारीसमेत भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ।

६

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७१-CR-११७४, वैदेशिक रोजगार कसुर, नेपाल सरकार वि. रमेश खनियासमेत

आरोपित कसुरमा प्रतिवादीहरू वैदेशिक न्यायाधिकरणसमक्ष इन्कार रहेका, निजहरूउपर वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी कसुरको आरोप लगाई जाहेरी दिने जाहेरवालाहरूले नै प्रतिवादीहरूले आरोपित कसुर गरेका होइनन् भनी बकपत्र गरेको तथा प्रतिवादीहरूलाई जाहेरवालाहरूले रकम दिएको देखिने कुनै कागजात

मिसिल सामेल रहेको देखिएन । अन्य स्वतन्त्र प्रमाणको अभावमा अभियोगपत्रको आधारमा मात्र प्रतिवादीहरूलाई वैदेशिक कसुरजस्तो अपराधमा कसुरदार कायम गर्न न्यायोचित नदेखिँदा प्रतिवादीहरू रमेश खनिया र राजेन्द्रजंग कुँवरले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर गरी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण काठमाडौंले गरेको फैसला न्याय र कानूनको रोहमा मिलेकै देखिने ।

तसर्थ विवेचित आधार र कारणबाट वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण, काठमाडौंबाट मिति २०७९।१।१३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : उषा श्रेष्ठ

कम्युटर: विनोदकुमार बनिया

इति संवत् २०७४ साल कात्तिक २० गते रोज २ शुभम् ।

७

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७९-CR-१६१९, वैदेशिक रोजगार कसुर, नेपाल सरकार वि. भोला कार्कीसमेत

प्रतिवादीमध्येका भोला कार्कीले अनुसन्धान अधिकारीसमक्षको बयानमा सुवर्णराज घिमिरेलगायतका जाहेरवालाहरूबाट आफूले कुनै पनि रकम नलिएको गंगा न्यौपाने, गणेश न्यौपाने, सुदिप न्यौपानेसमेतले कुटपिट गरी धम्की दिई पीडित जाहेरवालाहरू माझ लगी जबरजस्ती कागज गराई सहीछाप गराएका हुन् भनी आफूले कसुर गरेउपर इन्कार रही मौकामा बयान गरेको पाइए तापनि उक्त भनाइविपरीत प्रतिवादी भोला कार्की र भेषराज पौडेलसमेतले जाहेरवालाहरूबाट रु.५८,३२,०००।- लिई १ महिनाभित्र वैदेशिक रोजगारमा पठाउनेछु भनी कागज गरी रूपैयाँ लिएको र सो लिखतमा गणेश न्यौपाने साक्षी बसेको देखिन्छ । निज साक्षी बसे पनि रकम लिएको प्रमाणित भएको देखिएन । अर्कोतर्फ प्रतिवादीमध्येका भेषराज पौडेल र सुवास कार्कीले सुरु न्यायाधिकरणबाट जारी भएको समाह्वान म्यादमा न्यायाधिकरणसमक्ष उपस्थित भएको पाइँदैन । आरोपित प्रतिवादीमध्येका गंगादेवी न्यौपाने र गणेश न्यौपानेले मौकामा अनुसन्धान अधिकारी तथा वैदेशिक न्यायाधिकरणसमक्षको बयानमा हामीले जाहेरवालाहरूबाट कुनै पैसा लिएको छैन, प्रतिवादीमध्येका

भेषराज पौडेल र भोला कार्कीले कम्बोडिया पठाउन भनेर जाहेरवालाहरूबाट रकम लिएको भन्नेसम्म सुनेको हो, हामीले भोला कार्कीलाई कुटपिट गरी जबरजस्ती कागज गराएको होइन भनी बयान बेहोरा लेखाएको पाइन्छ । निजहरूको इन्कारी बयान बेहोरालाई निजहरूका साक्षी दिपक श्रेष्ठले गरेको बकपत्रबाट समेत पुष्टि गरिदिएको अवस्था देखिने ।

पीडितहरू राजु खड्का, विजय न्यौपाने, होम घिमिरे, खड्गनारायण गिरी, प्रतिक दर्नामीको हकमा बिगो कायम नगरी गरेको फैसला मिलेको छैन भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर रहेको छ सोतर्फ हेर्दा, मौकामा जम्मा १४ जनाबाट प्रतिवादीहरूले वैदेशिक रोजगारीको लागि कम्बोडिया पठाइदिने भनी रकम लिएका हुन् भनी जाहेरी परेको भए तापनि पीडितहरूको तर्फबाट जाहेरी परेको देखिएन । लिखतमा उल्लिखित व्यक्तिहरूमध्ये जाहेरी नै नदिने, कारबाही नै चलाउन अनि इच्छुक व्यक्तिको हकमा पर्याप्त र प्रमाणित हुने सबुद प्रमाणबिना प्रतिवादीउपर स्पष्ट दाबी पुग्ने र दायित्व बहन गर्नुपर्ने भन्ने हाम्रो न्यायिक अभ्यास तथा फौजदारी न्यायको सिद्धान्तले पनि मिल्ने देखिँदैन । पीडित पक्षले जाहेरी दिई न्यायाधिकरणसमक्ष सो लिखत जाहेरीको बेहोरालाई समर्थित हुने गरी बकपत्र गर्नुपर्नेमा सोअनुसार बकपत्र गर्न सकेको पनि देखिँदैन । अभियोग दाबी प्रमाणित गर्ने दायित्व वादी अभियोजनकर्ताको हुनेमा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ बमोजिम कसुर प्रमाणित गर्न सकेको पनि मिसिल संलग्न कागज प्रमाणबाट देखिएन । तसर्थ प्रतिवादीहरू भोला कार्की, सुवास कार्की, भेषराज पौडेललाई कसुरदार ठहर गरी जाहेरी नदिने पीडितहरूको बिगो कट्टा गरी वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ विपरीतको कसुरमा ऐ.४३ नं.बमोजिम विदेश गइसकेको अवस्था नहुँदा ४ वर्षका दरले कैद र जनही रु.४,००,०००।- जरिवाना भई सोको आदि २ वर्ष कैद र जनही रु.२,००,०००।- का दरले सजाय भई जाहेरवालाहरूको लिए खाएको रकम र सोको पचास प्रतिशतले हुन आउने हर्जानाबाटको रकमसमेत जाहेरवालाहरूले भरी पाउने नै देखिने ।

अतः विवेचित आधार, कारणबाट वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको मिति २०७९।६।२६ को फैसला

मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।
इजलास अधिकृत : उषा श्रेष्ठ
कम्प्युटर: विनोदकुमार बनिया
इति संवत् २०७४ साल कात्तिक २० गते रोज २ शुभम् ।

८

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७३-WO-०५७५, उत्प्रेषण, कृष्णकुमारी पुरी वि. जयराम पुरीसमेत

अदालतको विवादको निरूपण भई फैसला कार्यान्वयनको चरणमा रहेको स्थितिमा उक्त फैसलाबमोजिम कार्यान्वयन भएमा मात्र उक्त फैसलाले जीवन्तता पाउने र फैसलाको सार्थकता देखिने हुन्छ । फैसला कार्यान्वयनपछि मात्र पक्षहरूले वास्तविक न्यायको अनुभूति गर्न सक्दछन् । कानूनबमोजिम फैसला अन्तिम भइसकेपछि फैसलाबमोजिम जतिसक्दो चाँडो रूपमा त्यसको कार्यान्वयन हुनुपर्छ । फैसला कार्यान्वयन नहुनु वा कार्यान्वयनमा अनावश्यक ढिलाई गर्नुले पक्षहरूले न्यायको अनुभूति नपाउने हुँदा अदालतप्रतिको जनआस्थामा समेत प्रश्न चिह्न उत्पन्न गर्न सक्ने ठाउँ रहने ।

अदालतबाट फैसला कार्यान्वयनको सिलसिलामा डोरको सूचना पाई सो समयमा अनुपस्थित रही पछि अनावश्यक रूपमा स-सानो कमजोरी खोट्याई रीतपूर्वक भएको फैसला कार्यान्वयनको कार्यमा बाधा व्यवधान खडा गरिराख्नु निश्चय नै न्यायोचित होइन । फैसला कार्यान्वयनजस्तो विषयमा पटकपटक फैसला कार्यान्वयनको कार्य बदर गर्दै जाने हो भने व्यवहारमा न्याय प्राप्त गर्ने कार्य जटिल बन्न पुग्ने ।

मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको ६१ नं.र अ.बं.१७ समेतको मनसाय फैसला कार्यान्वयनमा ढिलाई गराउने, अनावश्यक झन्झट सिर्जना गर्ने कदापि होइन । म्याद सूचना बुझेर पनि डोरको समयमा अनुपस्थित हुनु व्यक्तिको स्वेच्छाभित्रको कुरा हो । तर पनि कुनै पक्षको अनुपस्थितिमा फैसलाभन्दा प्रतिकूल र अनुपस्थित भएको पक्षको हितविपरीत फैसला कार्यान्वयन गर्न दिनु पर्ने भन्ने चाहिँ होइन । प्रस्तुत मुद्दामा निवेदिका एवम् वादी वृद्ध एवम् एकल महिला रहेको सन्दर्भमा निजले कानूनबमोजिम प्राप्त गर्ने अंशहक सम्बन्धमा अदालतसमेत गम्भीर हुनुपर्नेमा डोरको समयमा आफू उपस्थित नहुने, सोही आधारमा पटकपटक

फैसला कार्यान्वयनको कार्य बदर गरी पाउन निवेदन दिने र अदालतबाट समेत फैसलाको कार्यान्वयन पाटोको संवेदनशीलतालाई विचार नै नगरी बदर गर्दै जाने कुरालाई निश्चय पनि न्यायको रोहमा उचित मान्न नसकिने ।

डोरमा प्रतिवादी जयराम पुरीको उपस्थिति नभए पनि गोला प्रथाको माध्यमबाट स्थानीय व्यक्तिहरूको रोहवरमा बन्डा छुट्याइएको देखिँदा निज प्रतिवादीको हितविपरीत र अंश चलन मुद्दाको फैसला प्रतिकूल हुने गरी बन्डा छुट्याइएको अवस्था पाइएन । उच्च अदालतबाट आदेश गर्दा यसअघि पनि पटकपटक बन्डा मुचुल्का हुने र अदालतबाट बदर भई फैसला कार्यान्वयन हुन नसकेको विषयमा गम्भीरता देखाएको पाइएन । अतः मिति २०७३।२।२३ मा भएको बन्डा मुचुल्का कानूनी रीतपूर्ण नै भएको देखियो । सो रीतपूर्वक भएको मिति २०७३।२।२३ को बन्डा मुचुल्का र सो मुचुलकालाई सदर गर्ने गरी भएको काठमाडौँ जिल्ला अदालतको आदेशलाई बदर गरी पुनः बन्डा छुट्याउने कार्य गर्नु भनी उच्च अदालत पाटनबाट भएको आदेश कानूनसङ्गत, विवेकसम्मत, न्यायसङ्गत देखिन नआउने ।

तसर्थ रीतपूर्वक भएको मिति २०७३।२।२३ को बन्डा मुचुलकालाई बदर गर्ने गरी उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७३।७।१८ मा भएको आदेश कानूनअनुकूल देखिन नआएकोले निवेदन भागबमोजिम उत्प्रेषणको आदेशद्वारा उक्त मिति २०७३।७।१८ को आदेश बदर हुने ।

इजलास अधिकृत: कल्याण खड्का
कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल फागुन २७ गते रोज १ शुभम् ।

९

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७२-CR-१७१२, कर्तव्य ज्यान, पेम्बाछिरी शेर्पा वि.नेपाल सरकार र नेपाल सरकार वि.पेम्बाछिरी शेर्पासमेत

प्रतिवादी अनिल तामाङको हकमा विचार गर्दा, अनिल तामाङले सन्तोष बस्नेतको बायाँपट्टीको पेटमा छुरा प्रहार गरेको भनी शारदा कार्कीले सुरु किटानी जाहेरी दिएको पाइन्छ । प्रतिवादीहरूले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा सुरु विवाद अनिल तामाङ र

पासाङ तामाङबिच भएकोमा अनिल तामाङले धारिलो हतियारले सन्तोष बस्नेतलाई प्रहार गरेको तथा अनिल तामाङले सन्तोष बस्नेतलाई काटेको कुरा सुनेको भनी बयान गरेको पाइन्छ । मृतक सन्तोष बस्नेतले आफूलाई अनिल तामाङले धारिलो हतियारले दाहिनेपट्टिको करडको भागमा प्रहार गरेको हो भनी प्रतिवादी अनिल तामाङको नाम किटान गरी घटना विवरण कागज गरेको पाइने । मृतकले आफू जीवित छँदै अनुसन्धानको क्रममा अस्पतालमा गरिदिएको कागज मृत्युकालीन घोषणा (Dying declaration) नै हो । वारदात घटनाबाट पीडित व्यक्ति जो मृत्युनजिक पुगेको हुन्छ, सो अवस्थामा निजले सत्य साँचो कुरा व्यक्त गर्दछ । मृत्युको नजिक पुगेको व्यक्ति स्वयम् घटनाबाट पीडित रहेका हुन्छन् । अनुसन्धानको क्रममा अस्पतालमा व्यक्त गरेको तथ्य मृत्युकालीन घोषणा रहेको हुँदा प्रमाणमा लिन मिल्ने नै हुने ।

सन्तोष बस्नेतको मृत्युपश्चात् प्रतिवादी अनिल तामाङले मृतकलाई छुरा प्रहार गरेको भनी निजको नाउँ नै किटान गरी दोस्रो जाहेरी दरखास्त परेको देखिन्छ । मौकामा कागज गर्ने गजेन्द्र राउतसमेतले अदालतमा उपस्थित भई प्रतिवादी अनिल तामाङले सन्तोष बस्नेतलाई लखेट्दै लगी छुरा प्रहार गरेको हो भनी बकपत्र गरेको पाइन्छ । सहप्रतिवादी सन्तोष तामाङले बरामद भएको खुकुरी देखाउँदा देखे, खुकुरी मेरै घरको हो, वारदातको बेला मैले बोकेको खुकुरी हो, यही मैले बोकेको खुकुरी अनिल तामाङले खोसी सन्तोष बस्नेतलाई प्रहार गरेको हो भनी चिनी सनाखत गरेको पाइन्छ । प्रतिवादी अनिल तामाङले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष ततिम्बा बयान गर्दा, सन्तोष तामाङको साथमा रहेको खुकुरी निकाली पासाङ तामाङलाई प्रहार गर्दा सन्तोष बस्नेतलाई लाग्न गएको हो भन्ने बेहोरा उल्लेख गरेको पाइन्छ । अपराधको परिदृश्य तथा सुरु जाहेरी दर्खास्तदेखि प्रतिवादी तथा साक्षीको बकपत्रसमेतका प्रमाण श्रृंखलाबाट प्रतिवादी अनिल तामाङले मृतक सन्तोष बस्नेतलाई धारिलो हतियार खुकुरी प्रहार गरेको देखिन आयो । निज प्रतिवादी अनिल तामाङको यस्तो कार्य मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १ र १३(१) नं.बमोजिमको कसुर रहेको देखिँदा पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं.बमोजिम ऐन

लगाएको फैसला मिलेको नदेखिने ।

अर्का प्रतिवादी पासाङ तामाङको हकमा विचार गर्दा, शारदा कार्कीले दिएको सुरु जाहेरी दरखास्तमा नै प्रतिवादी पासाङ तामाङको नाम किटान भएको पाइन्छ । खुकुरी धनी पेम्बा छिरी शेर्पाले अनुसन्धान अधिकारीसमक्षको बयानमा प्रतिवादी पासाङ तामाङले प्रतिवादी अनिल तामाङलाई काट्छु भनी लखेट्दै जाँदा मृतक सन्तोष बस्नेतलाई खुकुरी प्रहार भएको हो भन्ने बेहोरा लेखाएको पाइन्छ । निज प्रतिवादी पेम्बाछिरी शेर्पाले अदालतमा बयान गर्दा मृतक सन्तोष बस्नेतलाई प्रतिवादीहरू अनिल तामाङ र पासाङ तामाङले खुकुरी र छुरी प्रहार गरेको हुनुपर्दछ भनी सहप्रतिवादीलाई पोल गरेको पाइन्छ । प्रतिवादी पासाङ तामाङले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा आफू र अनिल तामाङबिच झगडा भएको र निज अनिल तामाङलाई तर्साउन भनी प्रतिवादी पेम्बाछिरीको खुकुरी लिई लखेट्दै जाँदा सन्तोष बस्नेतको पेटमा खुकुरीले लागेको हो भनी साबिती बेहोरा लेखाएको पाइन्छ । निज प्रतिवादीले अदालतमा भने इन्कारी बयान गरेको देखिने ।

प्रतिवादीको अदालतमा भएको इन्कारी बयानले मात्र निजको आपराधिक कार्यबाट सिर्जित दायित्वबाट उन्मुक्ति दिन मिल्ने होइन । सुरु जाहेरी दरखास्तदेखि सहप्रतिवादीहरूले पोल गरी अदालतमा गरेको बयानलगायत मौकामा कागज गर्ने मानिससमेतले अदालतमा निज पासाङ तामाङलाई पोल गरी बयान गरेको देखिँदा प्रतिवादी पासाङसमेतले धारिलो हतियार खुकुरी मृतक सन्तोष बस्नेतलाई प्रहार गरेको तथ्य पुष्टि हुन आयो । प्रतिवादी पासाङ तामाङको यस्तो कार्य मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ र १३(१) नं.विपरीतको कसुर पुष्टि भएको हुँदा पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट निज प्रतिवादीलाई सोही महलको १३(३) नं.बमोजिम ऐन प्रयोग गरी सजाय गर्ने ठहर्‍याई भएको फैसला मिलेको नदेखिने ।

प्रतिवादी सन्तोष तामाङ वारदातमा खुकुरीसहित उपस्थित भएको, वारदातपश्चात् आफ्नै मीतबहिनीको घरमा सहप्रतिवादीसँगै गएको, प्रतिवादी अनिलले आफूले सन्तोष तामाङबाट तत्काल खुकुरी लिई मृतक सन्तोष बस्नेतलाई प्रहार गरेको भन्ने बयानसमेतबाट यी प्रतिवादी

सन्तोष तामाङ वारदातमा धारिलो हतियार खुकुरी लिई महजुद रहेकोसम्म देखिन आयो । वारदात स्थलमा धारिलो हतियार लिई महजुदसम्म रहेको प्रतिवादी सन्तोष तामाङको कार्य मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १७(१) नं.बमोजिमको कसुर रहेको तथ्य पुष्टि हुन आएको देखिँदा तत्कालीन पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट प्रतिवादी सन्तोष तामाङलाई सोही महलको १३(३) नं.बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने ठहर्‍याई भएको फैसला मिलेको नदेखिने ।

प्रतिवादी पेम्बाछिरी शेर्पाको हकमा विचार गर्दा, प्रतिवादी पेम्बाछिरी शेर्पाले वारदातमा प्रयोग भएको खुकुरी आफ्नो रहेको तथ्य अनुसन्धान अधिकारीसमक्षको बयानबाटै स्वीकार गरेको देखिन्छ । निज प्रतिवादीले यस अदालतमा पुनरावेदन गर्दासमेत आफूले खुकुरी भिरेर विवाहको निम्तो मान्न गएको भन्ने पुनरावेदन जिकिर लिएको पाइन्छ । सो खुकुरीसमेत वारदातमा प्रयोग भएको देखिन्छ । प्रतिवादीले पुनरावेदन जिकिर लिएझैं खुकुरी सामान्य रूपमा प्रयोग गरिने हतियार रहेको पाइन्छ । तर जब सोही खुकुरी अपराध र वारदातसँग जोडिन पुग्छ, खुकुरी अपराधको गाम्भीर्यसँग सम्बन्धित हुने गर्दछ । प्रतिवादी वारदातमा महजुद रही निजको खुकुरीसमेत मृतक सन्तोष बस्नेतउपर प्रहार भएको देखिन आएको छ । यसरी प्रतिवादी पेम्बाछिरी शेर्पा खुकुरीसहित वारदातमा महजुद रहेको तथ्य पुष्टि भएको देखिँदा निज प्रतिवादीको कार्य मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १७(१) नं.बमोजिमको देखिन आयो । यस्तो स्थितिमा तत्कालीन पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट प्रतिवादी पेम्बाछिरी शेर्पालाई सोही महलको सोही १७(१) नं.बमोजिम १० वर्ष कैद सजाय हुने ठहर्‍याई भएको फैसला मिलेकै नदेखिने ।

प्रतिवादीहरू लाक्पा तामाङ, राकेश तामाङ, नविन तामाङ र सुवास भन्ने गौतमराज तामाङको हकमा विचार गर्दा, चारैजना प्रतिवादीहरू अख्तियारप्राप्त अनुसन्धान अधिकारीसमक्षको बयानबाटै कसुरमा इन्कार रहेको पाइन्छ । निज प्रतिवादीहरू अदालतमा समेत आरोपित कसुरमा इन्कारी रही बयान गरेको पाइन्छ । मौकामा कागज गर्ने मानिसहरूसमेतले प्रतिवादीहरूको वारदातमा के कस्तो संलग्नता रहेको हो ? सो कुरा उल्लेख गर्न सकेको पाइँदैन । प्रतिवादीहरू विवाह घरमा सम्म

गएको देखिन आएको छ । विवाह घरमा विवाह हेर्न तथा निम्तो मान्न जानु स्वाभाविक कार्य नै मानिने ।

प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ बमोजिम अभियुक्तउपरको आरोपित कसुर प्रमाणित गर्ने भार वादी नेपाल सरकारमा निहित रहेको पाइन्छ । अभियुक्तउपरको आरोपित कसुर ठोस तथा निश्चयात्मक सबुतको माध्यमबाट पुष्टि हुनुपर्ने हुन्छ । शङ्काको सुविधा प्रतिवादीहरूले पाउने हुँदा प्रतिवादीहरू लाक्पा तामाङ, नविन तामाङ, राकेश तामाङ र सुवास भन्ने गौतमराज तामाङलाई शङ्काको भरमा कसुरदार करार गर्न मिल्ने देखिन आएन । यस्तो स्थितिमा प्रतिवादीहरू लाक्पा तामाङ, नविन तामाङ, राकेश तामाङ र सुवास भन्ने गौतमराज तामाङलाई साबिक मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १७(३) नं.बमोजिम ६ महिना कैद सजाय हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत धनकुटाको फैसला मिलेको नदेखिने ।

वस्तुतः प्रतिवादीहरू अनिल तामाङ, पासाङ तामाङ र सन्तोष तामाङको हकमा साधकको रोहमा विचार गर्दा, साधकको रोहमा पेश भएका प्रतिवादीहरूमध्ये अनिल तामाङ र पासाङ तामाङले मृतक सन्तोष बस्नेतलाई धारिलो हतियार खुकुरी प्रहार गरेको तथ्य पुष्टि भएको छ । निजहरूको यस्तो कार्य मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(१) नं.बमोजिमको कसुर रहेको देखिन आएको पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट प्रतिवादी अनिल तामाङलाई ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं.को कानून प्रयोग गरी र प्रतिवादी पासाङ तामाङलाई सोही महलको १३(३) नं.प्रयोग गरी सजाय गरेको फैसला साधकको रोहमा मिलेको नदेखिने ।

प्रतिवादी सन्तोष तामाङ धारिलो हतियार खुकुरी लिई वारदातमा महजुद रहेकोसम्म तथ्य पुष्टि भएको छ । वारदातमा खुकुरी लिई महजुद रहेको प्रतिवादी सन्तोष तामाङको कसुर मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १७(१) नं.बमोजिमको कसुर देखिन आएको पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट निज प्रतिवादी सन्तोष तामाङलाई सोही महलको १३(३) नं.बमोजिम जन्मकैद हुने ठहर्‍याई भएको फैसला साधकको रोहमा मिलेको नदेखिने ।

अतः पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट भएको फैसला उक्त हदसम्म मिलेको नदेखिँदा सो हदसम्म केही

उल्टी भई प्रतिवादी अनिल तामाङ र पासाङ तामाङलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं.बमोजिम जन्मकैद हुने, प्रतिवादी सन्तोष तामाङलाई सोही महलको १७(१) नं.बमोजिम १० (दश) वर्ष कैद हुने र प्रतिवादीहरू राकेश तामाङ, नबिन तामाङ, लाक्पा तामाङ र सुवास भन्ने गौतमराज तामाङले आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउने ठहर्छ। प्रतिवादी पेम्बाछिरी शेर्पाको हकमा पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट निजलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १७(१) नं.बमोजिम १० (दश) वर्ष कैद सजाय हुने ठहर्छ। गरेको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।
इजलास अधिकृत: कालिबहादुर साम्यु लिम्बू
कम्प्युटर: संजय जैसवाल
इति संवत् २०७५ साल माघ २४ गते रोज ५ शुभम्।

१०

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०६८-CR-०७४०, करकाप, प्रेमलाल थनेतसमेत वि. यमकुमारी गुरौं

मुद्दामा इन्साफ गर्नुपर्ने प्रश्नहरूसँग सम्बन्धित कुनै प्रमाण बुझ्न सुरु अदालतले छुटाएको देखिएमा पुनरावेदनकै रोहबाट त्यस्तो प्रमाण बुझी इन्साफ गर्न सक्ने कानूनी व्यवस्था देखिन्छ। तत्कालीन मुलुकी ऐन, अ.बं.७८ नं.तथा प्रचलित मुलुकी देवानी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १७२ को उपदफा (१) बमोजिम वादीले पेस गरेको प्रमाणको कागज प्रतिवादीलाई र प्रतिवादीले पेस गरेको प्रमाणको कागज वादीलाई सक्कलै देखाई सद्दे किरते वा जालसाजी के हो सो सम्बन्धमा बयान गराई अदालतबाट प्रमाण बुझी निर्णय गर्न सक्ने नै देखिने।

प्रस्तुत मुद्दाको फिरोद मिति २०६५।३।११।४ मा सुरु अदालतमा दर्ता भई कारबाही प्रक्रिया अघि बढेको देखिन्छ। लामो समयसम्म मुद्दा अदालतमा रही रहँदा पक्षले मुद्दामा अनावश्यक हैरानी बेहोर्नु पर्ने र छिटो छरितो न्याय पाउने अधिकारबाट पक्षहरू वञ्चित हुन पुग्दछन्। न्यायसमेत समयमा प्राप्त हुन नसकी अन्यायको स्थिति सिर्जना हुन गई अदालतप्रतिको जनआस्थामा विश्वासको संकट उत्पन्न हुन पुग्छ। वस्तुतः पुनरावेदन सुन्ने अदालतले यसरी आफैँले प्रमाण बुझी निर्णय गर्न सक्ने कानूनी अधिकारलाई उपभोग नगरी प्रमाण बुझी पुनः निर्णय गर्न सुरुमा पठाउने कार्यले न्याय प्रशासन ऐन,

२०७३ को उल्लिखित कानूनी व्यवस्थासमेत निष्क्रिय हुन पुग्ने।

तसर्थ सुरु नवलपरासी जिल्ला अदालतको मिति २०६६।११।५ को फैसला बदर गरी पुनः निर्णय गर्न सुरु अदालतमा नै पठाउने गरी मिति २०६८।२।२३ को तत्कालीन पुनरावेदन अदालत बुटवल, रूपन्देहीको फैसला नमिलेकाले बदर गरिदिएको छ। अब जो जे बुझ्नुपर्ने हो बुझी कानूनबमोजिम फैसला गरी उपस्थित पक्षहरूलाई तारेख तोकी उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासमा पठाइदिने ठहर्छ। प्रस्तुत फैसलाको प्रतिलिपिसमेत साथै राखी सुरु मिसिल र तत्कालीन पुनरावेदन अदालतको रेकर्ड मिसिल उच्च अदालत तुलसीपुर बुटवल इजलासमा पठाई दिने।

इजलास अधिकृत: भरतकुमार दहाल

इति संवत् २०७६ साल असार ३१ गते रोज ३ शुभम्। यसै लगाउको निम्न मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार फैसला भएका छन् :

- ०६८-CR-०७३८, लुटपिट, प्रेमलाल थनेतसमेत वि.यमकुमारी गुरौं
- ०६८-CR-०७३९, लुटपिट, प्रेमलाल थनेतसमेत वि.यमकुमारी गुरौं

११

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७४-CR-१३०७, कर्तव्य ज्यान, पार्वती तामाङ वि. नेपाल सरकार

शव परीक्षण गर्ने विशेषज्ञ डा.विष्णु गौतम अदालतमा उपस्थित भई मृतकको टाउकोको अक्सिपिटल हाड भाँचिन गई सांघातिक चोटको कारण मृत्यु भएको तथ्यलाई पुष्टि गरेको देखिन्छ। प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १८ बमोजिम मौकामा काजग गर्ने सुकमाया रोक्का, वस्तुस्थिति मुचुल्काको मानिस खड्कबहादुर थापा र शव परीक्षण गर्ने विशेषज्ञ डा.विष्णु गौतमको बकपत्रलाई प्रमाणमा लिन मिल्ने नै देखिन्छ। तसर्थ, मृतक र प्रतिवादी पार्वती तामाङबिच झगडा हुँदा निज प्रतिवादीले मृतकको टाउको ढोका तथा ढुंगामा ठोक्काएको तथ्य शव परीक्षण प्रतिवेदन र लास जाँच मुचुल्कासँग तादाम्यता रहेको देखिँदा मृतक सरिता थापाको मृत्यु निज प्रतिवादीकै कर्तव्यबाट भएको देखिन आउने।

प्रतिवादी पार्वती तामाडले लात्ती, मुक्का प्रहार गरी टाउको ढोका तथा ढुंगामा ठोक्काई घाइते बनाएको र सोही कारण मृतक सरिता थापाको मृत्यु भएको देखिन आएको छ । मृतकको हत्यामा निज प्रतिवादीको एकल संलग्नता रहेको देखिँदा निजको कार्य मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं.अन्तर्गतको कसुर देखिन आएकाले निजउपर सोही कानूनी व्यवस्था आकर्षित हुने देखियो । कुटपिटसम्म गरेको तर सोही कुटपिटको कारण प्रतिवादीको मृत्यु भएको होइन भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर मनासिब नदेखिँदा उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासबाट भएको फैसला अन्यथा भन्न नमिल्ने ।

अतः उल्लिखित आधार र कारणसमेतबाट प्रतिवादी पार्वती तामाडलाई सुरु रूपन्देही जिल्ला अदालतबाट मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं.बमोजिम १० वर्ष कैद सजाय हुने गरी भएको फैसला उल्टी गरी सोही महलको १३(३) नं.बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने गरी उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासबाट मिति २०७४।१।१८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । यद्यपि, मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४०(२) बमोजिम निज प्रतिवादी पार्वती तामाडलाई सर्वस्वतर्फको सजाय नहुने भएकाले निजलाई जन्मकैदको मात्र सजाय हुने ।

प्रस्तुत मुद्दाको घटनाक्रमलाई हेर्दा प्रतिवादीको मृतकलाई मार्नुपर्नेसम्मको पूर्वरिसइवी एवम् मनसाय रहेको देखिँदैन । निजले नियोजित रूपमा घटना घटाएको नभई रक्सी सेवन गरी आफूलाई अश्लील शब्द प्रयोग गरी मृतकले गाली गर्दा झगडा भई साधारण लात्ती तथा मुक्का प्रहार गरी टाउको ढोकामा ठोक्काएको अवस्था छ । उल्लिखित घटनाक्रम एवम् घटना घटाउन प्रयोग भएको साधनसमेतलाई विचार गर्दा ठहरेबमोजिम प्रतिवादीलाई सजाय गर्दा चर्को पर्ने देखिन्छ । यी समग्र अवस्थालाई दृष्टिगत गर्दा, उच्च अदालतले निजलाई ५ (पाँच) वर्ष कैद सजाय हुन व्यक्त गरेको रायसमेत मनासिब नै देखिँदा प्रतिवादी पार्वती तामाडलाई अ.बं.१८८ नं.बमोजिम ५ (पाँच) वर्षको कैद सजाय हुने ।
इजलास अधिकृतः कालिबहादुर साम्यू लिम्बू
इति संवत् २०७६ साल वैशाख २४ गते रोज ३ शुभम् ।

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७३-RB-०१४४, आयकर (०६६।६७), ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुर वि. राहुलकुमार अग्रवाल

उद्योगले अधिल्लो आर्थिक वर्षसँग सम्बन्धित विजकहरूबाट रु.६३,६००।- रकमको औद्योगिक कच्चा पदार्थ खर्च दाबी गरेकोमा उक्त खर्च आ.व.०६६।०६७ सँग सम्बन्धित नभएकाले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ तथा सोही ऐनको दफा १५ बमोजिम यस आ.व.मा खर्च दाबी नपाउने भन्ने सुरु निर्णय देखियो । कम्पनीले कच्चा पदार्थ खरिद सम्बन्धमा आ.व.०६५।०६६ को विजक नं.९० र ११८ जारी मिति २०६६।३।२८ रहेकोमा सो कच्चा पदार्थ उद्योगमा मिति २०६६।४।१ मा प्राप्त भएको भन्ने करदाताको जिकिर देखिन्छ । करदाताले पेस गरेको प्रमाण कागजातसमेतबाट आ.व.०६५।०६६ मा खरिद गरेको कच्चा पदार्थ करदाताले सोही आ.व.०६५।०६६ मा खर्च दाबी गरेकोसमेत पाइँदैन । उद्योगमा आ.व.०६६।०६७ मा प्राप्त हुन आएको कच्चा पदार्थ करदाताले सोही आ.व.मा खर्च गरी सोहीबमोजिम खर्च दाबी गरेको देखियो । करदाताले उक्त विजक नं.९० र ११८ बाट प्राप्त कच्चा पदार्थ दुईवटा आ.व.मा खर्च दाबी पनि नगरेको र सोबमोजिम दोहोरो भुक्तान गरेको भन्नेसमेत देखिँदैन । यस अवस्थामा उक्त कच्चा पदार्थ खरिद गरी आ.व.०६६।०६७ मा भएको खर्चअनुसार खर्च कट्टी हुने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौंको फैसला मनासिब देखिने ।

घ.भुक्तानी फरक सम्बन्धमा

हिमालय डेरी प्रोडक्टले आ.व.को अन्त्यमा शिवशक्ति प्याकेजिङ प्रा.लि.लाई रु.१४,९७,१४३।- दिनुपर्ने (साहु) देखाएकोमा शिवशक्ति प्याकेजिङ प्रा. लि.ले रु.१४,२५,४७४।८९ मात्र पाउनु पर्ने (आसामी) देखाएकोले फरक परेको रकम रु.७२,०६८।१९ लाई आयमा समावेश गर्नुपर्ने भन्ने सुरु निर्णय देखियो । हिमालय

डेरी प्रोडक्टले करदातालाई दिन बाँकी रहेको भनी देखाएको रू.१४,९७,१४३।- रकम र करदाताले पाउनु पर्ने भनी उल्लेख भएको रकममा रू.७२,०६८।११ फरक देखिन आयो। आफूले पाउनु पर्ने वास्तविक रकमलाई कम रकम लिन छु भनी कर नतिर्ने प्रयोजनका लागि मात्र सो कुरा उल्लेख गरेको हो भन्ने सकिने आधार देखिँदैन। करदाताले हिमालय डेरीसँग रू.१४,२५,०७४।८९ मात्र लिएको भनी उल्लेख गरिरहेको अवस्थामा रू.१४,९७१४३।१- लिएको भनी निष्कर्ष निकाली आयमा समावेश गर्नु न्यायोचित नदेखिने।

ड.नगद भुक्तानी सम्बन्धमा

उद्योगले अनुज इम्पेक्स नामक फर्मबाट विभिन्न मितिमा रू.२५,७८,०००।- बराबरको कच्चा पदार्थ खरिद गरी आयकर ऐन, २०५८ को दफा २१(२) को प्रावधानविपरीत एक पटकमा रू.५०,०००।- भन्दा बढी अर्थात् मिति २०६६।१।२७ मा रू.४,९५,०००।- नगदमा भुक्तानी गरेको देखिएकाले सोही ऐनको दफा १५ बमोजिम खर्च कट्टा नपाउने भन्ने सुरु निर्णय देखिन्छ। करदाताले अनुज इम्पेक्ससँग कच्चा पदार्थ खरिद गरी सोबापतमा नगद भुक्तानी गरेको भन्ने करदाताले नेपाल इन्भेस्टमेन्ट बैंकको स्टेटमेन्टसहित ठूला करदाता कार्यालयमा पेस गरेको देखिन्छ। पेस भएको बैंक स्टेटमेन्टअनुसार करदाताले कच्चा पदार्थ खरिद गरी अनुज इम्पेक्सलाई बैंकबाट चेकमार्फत नै भुक्तानी गरेको देखिँदा नगदमा भुक्तानी गरेको भन्ने कर कार्यालयको जिकिर तथ्यपरक नदेखिने।

अतः उल्लिखित आधार, कारणसमेतबाट Paper tube Core खरिद खर्चलाई मान्यता नदिने, दुवानी खर्च भुक्तानीको प्रमाण नभएको, अधिल्लो आ.व.को खर्च पछिल्लो आ.व.मा भुक्तानी लेखी कट्टी गरेको, करदाताले प्राप्त गर्ने रू.१४,९७,१४३।- रकमलाई घटी कायम गरेको र आयकर ऐन, २०५८ को दफा २१(२) विपरीत रू.४,९५,०००।- नगद भुक्तान दिएकोलाई कट्टा गर्न नमिल्ने भनी ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरबाट मिति २०६७।१।२८ मा भएको निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।५।८ गतेको निर्णय मिलेको नदेखिँदा सो हदसम्म उल्टी हुने ठहर्छ भनी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौँबाट मिति

२०७०।१।२।२४ मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: धनबहादुर कार्की
कम्प्युटर: मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७५ साल माघ २८ गते रोज २ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०६८-CI-०८४१, निर्णय बदर खिचोला मेटाई हक कायम, विष्णु खड्का वि. मिना गुरुड

वादी विष्णु खड्का नाउँको कि.नं.३४७ को क्षेत्रफल ०-८-१-० जग्गाको पश्चिमतर्फ प्रतिवादी मिना गुरुडका नाउँको कि.नं.२९९ को क्षेत्रफल ०-८-०-० जग्गा रहेको भन्ने देखिन्छ। वादीले सो कि.नं.३४७ को जग्गा श्रीराम बोगटीबाट र.नं.१३१८ ख मिति २०६४।६।२० मा राजीनामा पास गरी लिएको र प्रतिवादी मिना गुरुडका नाउँको कि.नं.२९९ को जग्गा निजले २०५९ सालमा नै खरिद गरी २०६० सालमा नै घर निर्माण र पर्खाल लगाई भोग गरी आएको भन्ने देखिन्छ। प्रतिवादीको साबिक कि.नं.२९९ को जग्गा हाल नयाँ नापीमा कि.नं.३५ कायम भएकोमा साबिक क्षेत्रफलभन्दा बढी कायम भएको भन्ने वादीले दाबी लिएको अवस्था छैन। अदालतबाट भएको मिति २०६५।६।२९ को नक्सा मुचुल्काको न.नं.१८ को विवादित जग्गा वादीको कि.नं.३४७ को भन्ने उल्लेख भएकोमा नापी कार्यालय, काठमाडौँको मिति २०६६।३।१४ को पत्रमा कि.नं.३४७ को जग्गासमेत हालको कि.नं.३४ मा भिडेको भन्ने उल्लेख भएको पाइने। साबिक कि.नं.३८ बाट कित्ताकाट भई पश्चिमतर्फ कि.नं.२९९ र त्यसको पूर्वतर्फ कि.नं.३०० कायम भएको भन्ने देखिन्छ। उक्त कि.नं.३०० कित्ताकाट भई कि.नं.३४५, ३४६ र ३४७ कायम भएकोमा सोहीमध्येको कि.नं.३४७ को जग्गा २०६४ सालमा आएर मात्र वादी विष्णु खड्काले खरिद गरी हक प्राप्त गरेको देखिएको छ। कि.नं.३८ का एउटै दाताबाट प्रतिवादीले २०५९ सालमा खरिद गरी सम्बन्धित गा.वि.स. बाट स्वीकृत लिई २०६० सालमा नै घर कम्पाउन्ड बनाई बसोबास गरिसकेको र सोही कि.नं.३८ बाट कित्ताकाट भई कि.नं.३०० कायम भएकोमा सोही जग्गाबाट कायम भएका कित्तामध्येको कि.नं.३४७ वादीले मिति २०६४।६।२०

मा खरिद गरी लिएको अवस्था देखिँदा कि.नं.३४७ का तत्कालीन जग्गाधनी अर्थात् वादीका दाताले सो बखत साँध सिमानामा विवाद गरेको वा खिचोलातर्फ कुनै नालिस गरेको पनि देखिन नआउने ।

वादीको कि.नं.३४७ को जग्गा नयाँ नापी हुँदा कायम भएको कि.नं.३४ भित्र समावेश भएको भनी नापी निरीक्षक संजिवकुमार सिंहको मिति २०६४।१२।१३ को प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको पाइन्छ । पुनरावेदक वादीको कि.नं.३४७ को जग्गा हालको कि.नं.३४ भित्र पर्ने भन्ने उल्लेख भएको स्थितिमा वादीले खरिद गर्नु अगावै प्रतिवादीले घर कम्पाउन्ड बनाई बसेको दाताले कुनै विवाद नगरेको र प्रतिवादीको जग्गाको क्षेत्रफल नयाँ नापीमा साबिकभन्दा बढी नदेखिएको अवस्थामा वादीको कि.नं.३४७ को जग्गा प्रतिवादीले खिचोला गरेको भन्न मिल्ने नदेखिने ।

अतः विवेचित आधार, कारणबाट वादीको जग्गा प्रतिवादीले खिचोला गरेको ठहर्‍याएको सुरु फैसला उल्टी गरी वादी दाबी पुन नसक्ने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६७।११।२६ को फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: दुर्गाप्रसाद बस्याल

कम्प्युटर: विजय खड्का

इति संवत् २०७५ साल फागुन १० गते रोज ६ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या. श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७५-WH-०२१६, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, विनोदकुमार वली वि. गृह मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत

कानूनबमोजिम बाहेक कसैको पनि वैयक्तिक स्वतन्त्रतामा अड्कुश लगाउन वा अपहरण गर्न पाइँदैन । अदालतबाट म्याद थप गरिएकोसम्मको कारणबाट गैरकानूनी थुनाले वैधानिकता प्राप्त गर्न सक्दैन । म्याद थप गर्ने कार्य स्वयम्मा पनि कानूनअनुकूल हुनुपर्दछ । संविधानले कानूनप्रतिकूलका थुना, गिरफ्तारी तथा गैरकानूनी रूपमा शक्तिको प्रयोग गर्ने कार्यलाई निषेध गरेको छ । कुनै राजनीतिक दल वा विचारप्रति आस्था राखेकै कारणले कसैप्रति प्रवृत्त धारणा राखेर बन्दी बनाइएको कार्य कानूनअनुकूल नहुने ।

कुनै फौजदारी कानून प्रतिकूल कार्य भएको अवस्थामा आवश्यक अनुसन्धान, छानबिन गरी दोषीलाई कानूनको दायरामा ल्याउनु सम्बद्ध निकायको कानूनी कर्तव्य हुन्छ । अपराध नियन्त्रण गरी समाजमा शान्ति व्यवस्था र अमनचैन कायम गर्नु सरकारको एउटा महत्वपूर्ण दायित्व पनि हो । यसका लागि कानूनद्वारा निर्धारित सर्त र प्रक्रियाबमोजिम अभियुक्तलाई हिरासतमा राखी अनुसन्धान, छानबिन प्रक्रिया अगाडि बढाउनु पर्ने अवस्था रहन्छ । तर यसरी अनुसन्धान गर्दा वा हिरासतमा राख्दा कोही कसैप्रति प्रवृत्त भावना राखिनु हुँदैन । स्वच्छ र निष्पक्ष अनुसन्धान गरिनु नै पर्दछ । कुनै कसुरजन्य कार्य भएको छ भन्दैमा अमुक राजनीतिक विचारप्रति आस्था राखेको भन्ने कुराकै आडमा बिनाआधार केवल अनुसन्धानको लागि भनी थुनामा राख्नु कानूनअनुकूल नहुने ।

राज्यबाट कुनै नागरिकप्रति प्रवृत्त धारणा राखेर व्यवहार गरिनु पनि हुँदैन । लोकतान्त्रिक मूल्य मान्यता, न्यायिक अवधारणा, कानूनको शासन तथा संविधान एवम् कानूनद्वारा प्रत्याभूत हक अधिकारको संरक्षण गर्नेलगायतका कुनै पनि दृष्टिले यसप्रकारको धारणा राखेर गरिएको व्यवहारलाई उचित ठान्न सकिँदैन । कानूनी प्रक्रियामा व्यक्तिउपर गरिने व्यवहारहरू न्यायिक, स्वच्छ र तर्कसङ्गत (Just, Fair, Reasonable) हुनुपर्दछ । अदालतबाट भएको आदेशअनुसार बन्दीलाई थुनामुक्त नगरी निरन्तर थुनामा राख्ने, थुनाबाट छुट्टनासाथ पुनः अर्को आरोप लगाई पक्राउ गर्ने जस्ता कार्य अनुचित, अतार्किक र पूर्वाग्रहपूर्ण कार्य हुन् । कानून छल्ने, प्रवृत्त धारणा राख्ने र अदालतबाट भएका आदेशको अन्देखा गर्ने प्रवृत्तिबाट संविधानद्वारा प्रत्याभूत हक अधिकारको कार्यान्वयनमा गम्भीर अवरोध पैदा हुन जाने ।

मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा ९(२) मा “कुनै व्यक्तिलाई कसुरको अनुसन्धानको सिलसिलामा यस परिच्छेदबमोजिम तत्कालै पक्राउ गर्नुपर्ने भएमा त्यसको कारण खुलाई सम्भव भएसम्म पक्राउ गर्नुपर्ने व्यक्तिको पहिचान खुल्ने विवरणसहित पक्राउ पुर्जी जारी गर्ने अनुमतिको लागि मुद्दा हेर्ने अधिकारीसमक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ” भन्ने व्यवस्था छ । सोही दफाको उपदफा (३) मा उपदफा (२) बमोजिम निवेदन परेमा र पक्राउ

गर्नुपर्ने कारण मनासिब देखिएमा मुद्दा हेर्ने अधिकारीले पक्राउ पुर्जी जारी गर्ने अनुमति दिन सक्ने भन्ने व्यवस्था रहेको छ । निवेदकलाई मिति २०७६।१।१६ मा नै पक्राउ गरी प्रहरी नियन्त्रणमा राखिएको देखिन्छ । वैशाखमा नै प्रहरी नियन्त्रणमा लिइएका व्यक्तिलाई फाल्गुनमा भएको घटना देखाएर जेष्ठ अन्तिममा आएर जरूरी पक्राउ पुर्जी जारी गर्नुको कुनै अर्थ र प्रयोजन देखिँदैन । यसलाई कानूनी अख्तियारीको प्रयोग सदनियत राखेर गरेको मान्न सकिएन । फौजदारी कसुर भएको अवस्थामा अनुसन्धानका लागि अभियुक्तलाई थुनामा राख्न सकिन्छ । तर यसरी थुनामा राख्दा विधि र प्रक्रियाको अनुशरण स्वच्छ रूपमा गरिनु पर्दछ । अनुसन्धानका नाउँमा पक्राउ गर्ने तर अनुसन्धानको कार्य नगरी बस्ने कुरा कानूनअनुकूल हुँदैन । निवेदकलाई मिति २०७६।२।२७ मा पक्राउ गरी थुनामा राखिएकोमा निवेदक लालबहादुर वलीलाई एनसेल कम्पनीबाट क्षतिको विवरण आउन बाँकी रहेको र अनुसन्धान प्रक्रिया बाँकी रहेको भन्दै मिति २०७६।४।१ मा छैटौँ पटक म्याद थप गरिएको देखियो । यसबाट अनुसन्धान कार्य “सन्तोषजनक” रूपमा भइरहेको छ भन्ने देखिन नआउने ।

नागरिक तथा राजनीतिक अधिकारसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिज्ञापत्र (International Covenant on Civil and Political Rights) १९६६ को धारा ९ मा कुनै पनि व्यक्तिलाई स्वेच्छाचारी तवरले गिरफ्तार गर्ने र थुनामा राख्न नपाइने प्रावधान रहेको छ । उक्त प्रतिज्ञापत्रको पक्ष राष्ट्र हुनुको नाताले यसको अनुशरण गर्नु हाम्रो दायित्व बन्दछ । हाम्रो कानून प्रणालीमा पनि वैयक्तिक स्वतन्त्रतालाई उच्च महत्त्व दिई संवैधानिक र कानूनी प्रावधानहरू व्यवस्थित गरिएका छन् । नेपालको संविधानको धारा १७ मा रहेको स्वतन्त्रताको हकलगायतका हकहरू अलङ्कारका लागि राखिएका होइनन्, नागरिक जीवनमा प्रयोग र उपभोगका लागि प्रदान गरिएका हुन् । हकको संरक्षण गर्ने कुरामा राज्यका निकायहरूको सिर्जनशील भूमिका रहनु पर्ने ।

नियमित फौजदारी न्याय प्रक्रियाको विषयमा सामान्यतया: रिट क्षेत्राधिकारबाट हस्तक्षेप गर्नु हुँदैन भन्ने कुरा बुझ्न सकिन्छ । यस कुरामा अदालत स्वयम् पनि संवेदनशील र संयम हुनुपर्दछ । तर कुनै व्यक्तिलाई

फौजदारी न्याय प्रक्रियाको सन्दर्भ देखाएर प्रवृत्त धारणा राखी कानूनद्वारा निर्धारित सर्त र प्रक्रियाको समुचित रूपमा अनुशरण नगरी स्वेच्छाचारी तवरबाट बन्दी बनाएको अवस्था छ भने निजको वैयक्तिक स्वतन्त्रताको हकको संरक्षण र प्रचलनका लागि बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गर्नु नै पर्ने ।

अतः रिट निवेदकलाई गैरकानूनी तवरबाट थुनामा राखेको भनी यस अदालतबाट मिति २०७६।२।२४ मा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी भएकोमा उक्त आदेशअनुसार छुट्टनासाथ तत्काल पक्राउ गरी अहिलेसम्म निरन्तर थुनामा राखेको देखियो । पक्राउ गरी हिरासतमा राख्नु पर्ने पर्याप्त आधार र कारण खुल्न आएको देखिएन । अनुसन्धान कार्य सन्तोषजनक रूपमा भइरहेको भन्ने देखिन आएन । अनुसन्धानका लागि हिरासतमा राख्न अनुमति प्रदान गर्दा सन्तोषजनक रूपमा अनुसन्धान कार्य भए नभएकोतर्फ न्यायिक विवेक प्रयोग गरी उचित मूल्याङ्कन गरेको पनि पाइएन । निवेदकलाई अदालतको आदेशअनुसार थुनामुक्त भएपछि पुनः तत्कालै पक्राउ गरेको देखिँदा अदालतको आदेशको पालना गर्नमा वाञ्छित संवेदनशीलता नअपनाएको र निवेदकउपर प्रवृत्त धारणा राखी बन्दी बनाउने कार्य गरेको मान्नुपर्ने अवस्था देखियो । यसप्रकारको थुनालाई कानूनसम्मत मान्न मिल्ने । तसर्थ नेपालको संविधानको धारा १३३(२) सपठित सर्वोच्च अदालत, नियमावली, २०७४ को नियम ३७(१) बमोजिम निवेदक लालबहादुर वलीलाई थुनामुक्त गर्नु भनी बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत: राजेन्द्रप्रसाद वाग्ले

कम्युटर: मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७६ साल साउन १० गते रोज ६ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७४-WO-०८४५, परमादेश, मेघा साह वि. नेपाल नर्सिङ परिषद्, बाँसबारी काठमाडौंसमेत

नेपालको संविधानको धारा ११(२)(ख) मा यो संविधान प्रारम्भ हुँदाका बखत नेपालमा स्थायी बसोबास भएको र जन्म हुँदाका बखत निजको बाबु वा आमा नेपालको नागरिक रहेछ भने त्यस्तो व्यक्ति वंशजको आधारमा नेपालको नागरिक ठहर्नेछ भन्ने व्यवस्था रहेको

छ। धारा ११(३) मा यो संविधान प्रारम्भ हुनुभन्दा अघि जन्मको आधारमा नेपालको नागरिकता प्राप्त गरेको नागरिकको सन्तानले बाबु र आमा दुवै नेपालको नागरिक रहेछन् भने निज बालिग भएपछि वंशजको आधारमा नेपालको नागरिकता प्राप्त गर्नेछ” भन्ने प्रावधान रहेको पाइन्छ। निवेदिकाले उल्लिखित संवैधानिक सर्त पूरा गरेको हुँदा नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र प्राप्त गर्न योग्य रहेको भन्ने देखिने।

नागरिकताको विषयमा यस अदालतबाट बेलाबखत व्याख्या भएको छ। निवेदक सबिना दमाईसमेत र विपक्षी नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयसमेत भएको परमादेश मुद्दामा (ने.का.प.२०६८, अड्क २ पृ.२४७, नि.नं.८५५७, मुद्दा नं.०६७-WO-०७०३) तोकिएको अधिकारीले संविधान, कानून र मानव अधिकारसम्बन्धी Covenant नबुझे वा कानूनको गलत तर्क र अर्थ गरेर कुनै नागरिक नागरिकताको प्रमाणपत्र पाउनबाट वञ्चित हुन सक्दैन। नागरिकताको प्रमाणपत्र प्राप्त गर्न कठिनाई (Hardship) को सामना गर्नु पर्ने कुरा स्वीकार्य नहुने भनी सिद्धान्त प्रतिपादन भएको छ। त्यस्तै निवेदक प्रभातकुमार शान्तनु र विपक्षी जिल्ला प्रशासन कार्यालय, धनुषासमेत भएको ०७२-WO-१०९३ को उत्प्रेषण परमादेश मुद्दामा नागरिकता प्राप्त गर्न नसक्ने कुनै वस्तुनिष्ठ आधार नभएसम्म नेपालमा जन्मेको र नागरिकता प्राप्त गर्दाका बखत निजका बाबु आमा नेपाली नागरिक भएमा वंशजको आधारमा नागरिकता प्रदान गर्नलाई संविधानतः इन्कार गर्न मिल्ने नदेखिने भनी सिद्धान्त प्रतिपादन भएको छ। यस प्रकारको सर्त पूरा गरेका कुनै पनि नेपाली नागरिकलाई नागरिकताको प्रमाणपत्र प्रदान गर्ने अख्तियारप्राप्त अधिकारीले सामान्य प्रशासनिक अलमलको कुरा देखाएर कानूनले सुम्पेको जिम्मेवारी पूरा गर्न इन्कार गर्नु उचित हुँदैन। यसले सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा गतिरोध पैदा गर्दछ। नागरिकलाई अनावश्यक हैरानी पुग्ने वा पुन्याउने प्रवृत्ति शोभनीय र स्वीकार्य नहुने।

तसर्थ, निवेदिका मेघा साहकी आमा रजनीगन्धा साह वंशजको आधारमा नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र प्राप्त व्यक्ति भएको, निजका बाबुसमेत नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र प्राप्त व्यक्ति देखिएको र निवेदिका मेघा साह नेपालको सर्लाही जिल्ला, वरहथवा गा.वि.स.

वडा नं.८ मा जन्मिएको भन्ने जन्मदर्ताको प्रमाणपत्र पेस हुन आएको देखिएको हुँदा जे जो कानूनबमोजिमको प्रक्रिया पूरा गर्नुपर्छ सो प्रक्रिया पूरा गरी निवेदिका मेघा साहलाई नेपालको संविधान तथा प्रचलित कानूनबमोजिम नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र दिनु दिलाउनु भनी विपक्षीहरूको नाउँमा परमादेशको आदेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत: शिवप्रसाद आचार्य
कम्प्युटर: मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७६ साल वैशाख १२ गते रोज ५ शुभम्।

इजलास नं.१०

१

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७२-WO-०१६२, उत्प्रेषण / परमादेश, अधिवक्ता सोमप्रसाद लुङ्गटेल वि. कानून न्याय तथा संविधानसभा मन्त्रालयसमेत

वैदेशिक रोजगार विभागबाट हुने सजायहरू वैदेशिक रोजगारको इजाजतपत्रवालाहरूलाई हुने सजाय हुन्। एक पटक इजाजतपत्र लिइसकेका संस्थाहरूको हकमा नियमन गर्न र वैदेशिक रोजगार व्यवसायलाई व्यवस्थित तथा मर्यादित बनाई वैदेशिक रोजगारमा जाने व्यक्तिहरूको हकहितको संरक्षणका लागि व्यवस्थाहरू रहेको देखिन्छ। वैदेशिक रोजगार विभाग मूलतः प्रशासनिक निकाय रहे पनि यस प्रकारका प्रशासनिक निकायहरूबाट आफ्नो क्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयका बारेमा पर्न आउने सानातिना प्रकारका उजुरीहरूको छिनोफानो विषयगत विज्ञताको आधारमा शीघ्र होस् भनी केही कानूनी अधिकारहरू पनि प्रदान गरिएको देखिन्छ। यस प्रकारको निकायबाट सम्पादन हुने कार्य विशुद्ध न्यायिक प्रकृतिको नभई प्रशासकीय कानूनको सिद्धान्तबमोजिम नै हुने।

ऐन, तर्जुमाको दृष्टिबाट हेर्दा वैदेशिक रोजगार ठगीका कसुरमा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणले मुद्दा हेर्ने तथा इजाजतपत्रवालाहरूको नियमनसँग सम्बन्धित कसुरहरू विभागले हेर्ने गरी ऐनमा व्यवस्था भएको देखिने।

विधायिकी कानूनद्वारा प्रदान गरिएको अधिकारको प्रयोग कानूनका दक्ष जनशक्तिद्वारा रीतपूर्वक प्रयोग गरिने कुरा विधायिकी विवेक (Legislative

Wisdom) को कुरा हुँदा वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४८ देखि ५५ ले विभागलाई प्रदान गरेको अधिकार नेपालको अन्तरिम संविधानको धारा १०० र १०१ सँग बाझिएको भनी अर्थ गर्न मिलेन। संविधानसँग बाझिएको नदेखिएपछि त्यो विषय वर्तमान संवैधानिक व्यवस्थाबमोजिम संवैधानिक इजलासबाट हेर्नुपर्छ भन्ने जिकिर पनि स्वीकारयोग्य नदेखिने।

अतः माथि उल्लिखित आधार कारणहरूसमेतबाट वैदेशिक रोजगारमा पठाउने संस्थाहरूको नियमित अनुगमन गरी नियमन गर्ने अधिकार प्रदान गर्ने ऐनका दफा ४८ देखि ५५ का कार्यहरू विधायिकी बुद्धिमतासँग सम्बन्धित देखिएका व्यवस्थाहरूलाई बदर गर्दा वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी सञ्चालकको मनोमानी हुने, वैदेशिक रोजगारमा जाने व्यक्तिहरू ठगीमा पर्ने, हैरानी पाउने तथा सोउपरको प्रशासनिक कारबाही नै निष्क्रिय भई शून्यको स्थिति सिर्जना हुन जाने अवस्था देखिँदा निवेदकको मागबमोजिमको उत्प्रेषणको आदेश जारी हुन सक्ने देखिएन। प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

तर ऐनको उद्देश्य वैदेशिक रोजगारलाई सुरक्षित, व्यवस्थित र मर्यादित बनाउने नियमनकारी निकायको क्षेत्राधिकारभित्र राखिएका विषयहरूमध्ये दफा ५१ मा वर्णित रकम फिर्ता गर्न र क्षतिपूर्ति दिन इन्कार गरेको विषय र दफा ५२ मा वर्णित व्यक्तिगत रूपमा कामदार पठाएको विषय न्यायिक रोहबाट हेर्नुपर्ने प्रकृतिका देखिन्छन्। त्यस्तैगरी दफा ५५ मा वर्णित कामदारसँग एउटा कम्पनीमा काम गर्ने भनी करार गरी सोभन्दा कम पारिश्रमिक र सुविधा पाउने गरी वा कामको प्रकृति नै फरक पारी अर्को कम्पनीमा काममा लगाउने वा जुन कामका लागि वैदेशिक रोजगारीमा पठाएको हो सो काममा नलगाई अर्को काममा लगाउने वा जति पारिश्रमिक वा सुविधा दिने भनी लगेको हो सोभन्दा कम पारिश्रमिक र सुविधामा काममा लगाउने आदि कार्यबाट ठगीको कसुर सिर्जना हुन सक्ने पनि पाइन्छ। रोजगारीमा एकातर्फ अशिक्षित वा अर्धशिक्षित, ग्रामीण परिवेशको श्रमिक रहन्छ भने अर्कोतर्फ सबै सूचना प्राप्त सक्षम वैदेशिक रोजगारदाता रहन्छ। दुई पक्षका बिचको असन्तुलित सम्बन्ध र कसैसँग पनि सम्झौता गर्दा पूर्ववत् सुसूचित पूर्णसहमति (Prior Full Informed Consent) गर्नुपर्ने दायित्वलाई हेर्दा सो दायित्वहरूको पालना

भएको छ वा छैन भनी न्यायिक रोहबाट हेर्नु राम्रो हुन्छ। श्रमिकहरू ठगिने परिस्थिति र सम्भावनाको हर तरहबाट अन्त्य गर्नु वाञ्छनीय हुँदा र त्यस्ता प्रकृतिका उजुरीहरू विभागमा परी लामो समयसम्म किनारा लगाउन नसकेको भन्ने निवेदनबाट देखिएको र श्रमिकहरूले आफ्नो खर्चमा मुद्दाको छिनोफानो गर्न कठिन हुने परिस्थितिसमेतलाई दृष्टिगत गर्दा वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४८ देखि ५५ सम्मका व्यवस्थाहरूको पुनरावलोकन गरी क्षतिपूर्ति पाउनु पर्ने र ठगीसँग प्रत्यक्ष वा परोक्ष रूपमा सम्बन्धित कुराहरूको न्यायिक निकायबाट सुनुवाइ हुनु उचित देखिएको र न्यायाधिकरणले रोजगार व्यवसायीबाट गम्भीर प्रकृतिको लापरवाही वा ठगी भएको देखेमा सजाय एवम् क्षतिपूर्तिका व्यवस्थाको अतिरिक्त इजाजतपत्र नै खारेज गर्ने आदेश दिनसक्नेसमेतका व्यवस्था गर्नु कानून र न्यायको रोहमा वाञ्छनीय देखिँदा वैदेशिक रोजगार ऐनको पुनरावलोकन गर्नेतर्फ आवश्यक कारबाही गर्नु भनी विपक्षी नेपाल सरकार, कानून, न्याय तथा संविधानसभा मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौंका नाममा निर्देशनात्मक आदेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत: जगदीशप्रसाद भट्ट

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७४ साल माघ १४ गते रोज १ शुभम्।

२

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०६९-WO-१०६३, उत्प्रेषण / परमादेश, लक्ष्मी सापकोटा वि. त्रिभुवन विश्वविद्यालय परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय, बल्खुसमेत

त्रिभुवन विश्वविद्यालयको परीक्षाको शुद्धता, स्वच्छता र मर्यादा कायम राख्न बनाएको नियम र आचारसंहिताको पालना गर्नु प्रत्येक परीक्षार्थीको कर्तव्य हुन्छ। निवेदिकाले त्रि.वि.संगठन तथा शैक्षिक प्रशासनसम्बन्धी नियम, २०५० को नियम २६० ले निर्दिष्ट गरेको कर्तव्य तथा आचरण निर्वाह गरेको देखिएन। मर्यादित ढंगले परीक्षामा सहभागी नभएको अवस्थामा कानूनले निर्धारण गरेको प्रक्रिया र कार्यविधि अवलम्बन गरी गरेको त्रिभुवन विश्वविद्यालय केन्द्रीय परीक्षा सञ्चालन समितिको बैठकले निज निवेदिकालाई २(दुई) वर्षसम्म निष्काशन गर्ने निर्णय गरी मिति २०६९।१।१९

गते परीक्षाफल प्रकाशितसँगै उक्त निर्णयको सूचनासमेत प्रकाशन गरेको त्रिभुवन विश्वविद्यालय संगठन तथा शैक्षिक प्रशासनसम्बन्धी नियम, २०५० अनुकूल नै रहेको देखिने।

अतः कानूनले निर्धारण गरेको प्रक्रिया र कार्यविधिको अवलम्बन गरी २ वर्षसम्मको लागि परीक्षाबाट निलम्बन गरेको र हाल सो अवधि भुक्तानसमेत भइसकेकोबाट अब कुनै आदेश जारी गर्नु प्रयोजनहीनसमेत हुने देखिँदा निवेदिकाको मागबमोजिम आदेश जारी गर्नु उचित र आवश्यक देखिएन। प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृतः गीता श्रेष्ठ

कम्प्युटरः अर्जुन पोखरेल

इति संवत् २०७४ साल जेठ १ गते रोज २ शुभम्।

३

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०६७-CI-१२६६, १६४७, ०६८-CI-००२५, लिखत बदर, दिलशोभा तुलाधर वि. धनरत्न तुलाधर, धनरत्न तुलाधर वि. दिलशोभा तुलाधर, सुनिलरत्न तुलाधर वि. दिलशोभा तुलाधर

वादीका बाबु चन्द्रदेव तुलाधर र आमा बुद्धमाया तुलाधरबाट ४ वटी छोरी चिनीदेवी भन्ने सुकुलानी, बुद्धदेवी, दिलशोभा र अष्टलक्ष्मी र एक छोरा प्रतिवादी धनरत्नको जायजन्म भएकोमा दिलशोभाबाहेक अन्य ३ वटी छोरीहरूको विवाह भइसकेको देखिन्छ। वादी दिलशोभाको विवाह नभई अविवाहित रहेको देखिएको अवस्थामा धनरत्न र दिलशोभा दुईजना मूल अंशियारको रूपमा रहेको मान्नु पर्ने देखिने।

प्रतिवादी धनरत्नका हाँगाभित्रका अंशियारहरूबिच मिति २०५५।८।१८ मा कि.नं.१२३४ को घरजग्गासमेतमा मिलापत्र हुँदा सो मुद्दामा दिलशोभालाई अंशियार नदेखाई निजहरूबिच मात्र मिलापत्र भएको देखिने।

मिलापत्र बदर गरिपाउँ भनी वादीले काठमाडौं जिल्ला अदालतमा दायर गरेको मुद्दामा वादी प्रतिवादी मूल २ अंशियार रहेको हुँदा वादीलाई असर पर्ने गरी प्रतिवादी धनरत्नका श्रीमती र छोरा अंशियारहरूबिच भएको मिलापत्रबाट वादीको अंश हकमा प्रतिकूल असर

पर्न गएको देखिन आएकोले अ.बं.८६ बमोजिम उक्त मिति २०५४।८।१८ को मिलापत्रको वादीको हकजति बदर हुने ठहर्छ भनी मिति २०६६।१।३० मा काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट फैसला भई सो फैसला अन्तिम भएको देखिने।

वादी र प्रतिवादी धनरत्नबिच मिति २०५२।१।१ मा मानो छुट्टिई अलग भएको तथ्य स्थापित भएको देखिन्छ। सो कुरामा वादी प्रतिवादीबिचमा मुख मिलेकै देखियो। मानो अलग भएपछि अंशियारहरूबिच चुल्हो व्यवहार अलग भए पनि अंशबन्डा भने भइसकेको हुँदैन। यस्तो अवस्थामा बन्डा हुन बाँकी सगोलको सम्पत्ति अंशियारको मन्जुरीबेगर बिक्री गर्न कानूनले अख्तियारी दिएको पनि देखिँदैन। यसरी वादीसमेतको अंश हक लाग्ने कि.नं.१२३५ को जग्गा वादीको मन्जुरीबेगर प्रतिवादीमध्ये धनरत्न तुलाधरले मिति २०५९।१२।५ मा र.नं.११७८५ को राजीनामा लिखतद्वारा प्रतिवादीमध्येका दानरत्न तुलाधरलाई बिक्री गरेकोमा वादीको अंश हकजति बदर हुने भनी पुनरावेदन अदालतबाट भएको फैसला सो हदसम्म मिलेकै देखिन आउने।

वादीको अंश हकजति जग्गा बदर भइसकेपछि उक्त जग्गामा बनेको घर प्रतिवादी धनरत्नको मन्जुरीले बनेको भए तापनि प्रतिवादी दानरत्न तुलाधरले वादी दिलशोभा तुलाधरसँग मन्जुरी लिई घर बनाएको अवस्था पनि देखिँदैन। वादीको हकजति जग्गा बदर हुने तर सोही जग्गामा बनेको घर बदर नहुने भन्न कानूनतः मिल्ने अवस्था पनि देखिन आएन। यसरी पुनरावेदन अदालतको पाटनको फैसलामा वादीको हकजति जग्गा बदर हुने तर सो जग्गामा बनेको घर प्रतिवादीको कायम हुने भनी भएको फैसला सो हदसम्म नमिलेको हुँदा केही उल्टी भई विवादित कि.नं.१२३५ को जग्गा र सोमा बनेको घरमा समेत आधा वादी दिलशोभा तुलाधरको हक कायम हुने र सोबमोजिम निजको नाउँमा खेस्तासमेत कायम हुने देखिने।

अतः उल्लिखित आधार, कारणबाट पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६७।७।२४ को फैसला केही उल्टी भई काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं.२८ कि.नं.१२३५ को क्षेत्रफल ०-४-१-० जग्गामा बनेको घरमा समेत वादीको आधा हक कायमसमेत हुने र वादी दिलशोभा तुलाधरको नाउँमा सो घरसमेतमा आधा

स्रेस्तासमेत कायम हुने ।

इजलास अधिकृत: तेजप्रसाद पौडेल

कम्प्युटर: मञ्जु खड्का

इति संवत् २०७५ साल फागुन २२ गते रोज ४ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०६७-CR-१०१८, १२९८, ०६८-CR-००११, जालसाजी, *दिलशोभा तुलाधर वि. धनरत्न तुलाधर, धनरत्न तुलाधर वि. दिलशोभा तुलाधर, सुनिलरत्न तुलाधर वि. दिलशोभा तुलाधर* भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ ।

इजलास नं. ११

१

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७१-CI-०८२६, बहाल दिलाई घर खाली, *युवराज न्यौपाने वि. गिताकुमारी धिमाल*

पुनरावेदक वादी र प्रतिवादीबिच चलेको लेनदेन मुद्दा अन्तिम भई सोबमोजिम प्रतिवादीको जेथा देखाई बिगो असुलउपर गर्न पाउने कुरामा विवाद देखिएन । अदालतमा निवेदन दिँदा कि.नं.४५१ को हकमा सम्म निवेदन परेको अवस्थामा सो कि.नं.४५१ को जग्गा र सोमा बनेको घर भनी चलन पुर्जी लिएको अवस्थामा सो कित्ता जग्गामा घर नभएको भन्ने कारणबाट मात्र कि.नं.४५२ समेतको घर जग्गा लिलाम हुन सक्ने अवस्था देखिन आएन । चलनपुर्जीमै कि.नं.४५१ को जग्गा र सोमा बनेको घर देखाइएको छ भने फिल्डमा गई नक्सा गर्दा कि.नं.४५२ मा घर देखिइरहेको र सोही घरमा प्रतिवादी बसोबास गर्दै आएको भन्ने भनाइ छ । यस अवस्थामा चलनपुर्जीमा उल्लेख नै नभएको कि.नं.४५२ मा अवस्थित घरबाट वादीको बिगो भराउन नसक्ने भनी लिलाम बदर मुद्दामा फैसला भइसकेको अवस्थामा र कि.नं.४५२ मा बनेको घरमा प्रतिवादी गिताकुमारी धिमाल बसोबास गर्दै आएको भन्ने देखिएको अवस्थामा घरको बहाल वादी युवराज न्यौपानेलाई भराई दिनुपर्ने भन्ने कुरा न्यायसङ्गत देखिन नआउने ।

वादीले बिगो भराई चलन चलाई पाउँ भनी निवेदन दिँदा निवेदनमा उल्लेख नै नगरेको जग्गा अदालतले

आफूखुसी लिलाम गराउन सक्ने हुँदैन । कुन जग्गाबाट बिगो भराउने हो भन्ने तथ्य खुलाउने जिम्मेवारी वादीको हुने भएको अवस्थामा एउटा कित्ताबाट बिगो भराउने माग भई आएको अवस्थामा अर्को कित्ता र कित्ताको घर पनि लिलाम भएको भन्ने मान्न सकिने हुँदैन । यस अवस्थामा प्रस्तुत मुद्दाको तथ्य तथा दोहऱ्याई पाउँ भनी दिइएको निवेदनमा प्रदान भएको निस्साको आधार प्रस्तुत मुद्दासँग मिल्ने नदेखिने ।

अदालतबाट भई आएको नक्साको न.नं.५ को कि.नं.४५२ मा मात्र घर रहेको र उक्त घरको केही भाग मात्रै न.नं.२ को कि.नं.४५१ मा छोएको भन्ने देखिइरहे तापनि मूल रूपमा कि.नं.४५१ मा घर रहेएको भन्ने देखिँदैन । अब आफूले चलन पाएको जग्गामा कि.नं.४५२ मा बनेको घरको केही अंश परेकै हो भने पनि त्यसको निकास प्रस्तुत मुद्दाबाट हुनसक्ने अवस्था पनि देखिँदैन । यस अवस्थामा कि.नं.४५१ को चलनपुर्जीका आधारमा कि.नं.४५२ मा बनेको घर खाली गराई बहाल दिलाई पाउँ भन्ने दाबी पुग्न नसक्ने गरी भएको सुरु फैसला सदर गरी भएको पुनरावेदन अदालतको फैसला अन्यथा नभई मिलेकै देखिने ।

अतः उल्लिखित आधार, कारणसमेतबाट अन्य कित्तामा बनेको घर वादीको मानी प्रतिवादीलाई भाडामा दिएको भनी मान्न नमिल्ने हुँदा सुरुको फैसला बदर गरी चलनपुर्जीबमोजिम प्रतिवादीलाई घरबार हटाई घर खाली गरिपाउँ भन्ने वादी दाबी नपुग्ने भनी भएको सुरु मोरङ जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने गरी पुनरावेदन अदालत विराटनगरबाट भएको मिति २०६७।६।५ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: जगदीशप्रसाद भट्ट

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७४ साल असोज २९ रोज १ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०७१-CI-०८२७, लिलाम चलनपुर्जी बदर, *युवराज न्यौपाने वि. गिताकुमारी धिमालसमेत* भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ ।

२

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७२-CR-०८३८, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, *पेम्बा तामाङ वि. नेपाल सरकार*

जाहेरवाला पेम्बा तामाडले वारदातको सुरु सूचना जसलाई जाहेरी मानिन्छ। त्यसमा कमानसिंह भन्ने पेम्बा तामाड र रेञ्जन तामाडलाई किटान गरी जाहेरी दिएकोमा अदालतमा बकपत्र गर्ने क्रममा निज रेञ्जनको उक्त घटनामा सहभागिता नभएको भन्नु विरोधाभाषपूर्ण देखिन्छ। जाहेरवालाको उक्त भनाइमध्ये कुन भनाइमा सत्यता रहेको छ भन्ने सम्बन्धमा विचार गर्दा, प्रतिवादी कमानसिंह भन्ने पेम्बा तामाडले उक्त घटनामा निज रेञ्जनको प्रत्यक्ष सहभागिता रहेको भनी अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष र अदालतमा समेत बयान गर्दा उल्लेख गरेको देखिन्छ। प्रतिवादी छोवा भन्ने काले तामाडले जात्रामा भेट भएकी सुनी तामाडलाई जात्रामै भेट भएका कमानसिंह भन्ने पेम्बा तामाडको जिम्मा लगाएको भनेको र निजले रेञ्जनलाई जिम्मा लगाएको भनेको अवस्था छ। मानिस बेचबिखन तथा ओसारपसार गर्ने कार्य एकजनाबाट मात्र हुन सम्भव छैन। सहअभियुक्तको पोलबाट रेञ्जनको पनि त्यसमा सहभागिता छ भनेको अवस्थामा जाहेरवालाले अदालतमा निजको सहभागिता नरहेको भन्दैमा मात्र निजले उन्मुक्ति पाउने अवस्था हुँदैन। सो घटना घटाउनमा सुनी तामाडलाई हात पार्ने छोवा भन्ने काले तामाड, निजबाट काठमाडौंसम्म लैजान जिम्मा लिने कमानसिंह भन्ने पेम्बा तामाड र काठमाडौंमा बुझ्ने भनिएका रेञ्जन तामाडको भूमिका रहेको मिसिल संलग्न प्रमाणहरूबाट देखिने। तर हाल प्रतिवादी रेञ्जन तामाड फरार रहेकोले निजका सम्बन्धमा निज उपस्थित भई वा पक्राउ परी अदालतसमक्ष बयान गरेका बखत प्रमाणहरूको मूल्याङ्कन गरी निजको आपराधिक संलग्नता छ छैन भन्नेबारे बोलिने नै हुँदा यसै फैसलाबाट निजका हकमा निष्कर्षमा पुगिहाल्न पर्ने अवस्था नदेखिने।

प्रतिवादी कमानसिंह भन्ने पेम्बा तामाडले रकम लिएको कुरामा अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष र अदालतसमक्ष फरक बेहोरा लेखाएको देखिए तापनि सुनी तामाडलाई नुवाकोटबाट काठमाडौं ल्याई रेञ्जन तामाडको जिम्मा लगाएको कुरामा अदालतमा समेत साबित भएको देखिएकोले निजको संलग्नता भए नभएको भनी अन्य प्रमाण बुझ्नु पर्ने देखिएन। निजको भनाइबाटै उक्त घटना घटाउनमा निजको संलग्नता रहेको मान्नु पर्ने देखिने।

प्रतिवादी कमानसिंह भन्ने पेम्बा तामाडले रकम लिएको कुरामा अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष र अदालतसमक्ष फरक बेहोरा लेखाएको देखिए तापनि सुनी तामाडलाई नुवाकोटबाट काठमाडौं ल्याई रेञ्जन तामाडको जिम्मा लगाएको कुरामा अदालतमा समेत साबित भएको देखिएकोले निजको संलग्नता भए नभएको भनी अन्य प्रमाण बुझ्नु पर्ने देखिएन। निजको भनाइबाटै उक्त घटना घटाउनमा निजको संलग्नता रहेको मान्नु पर्ने देखिने।

प्रतिवादी छोवा भन्ने काले तामाडले जात्रामा भेट भएकी सुनी तामाडलाई जात्रामै भेट भएका कमानसिंह भन्ने पेम्बा तामाडको जिम्मा लगाई बेचबिखन गर्न पठाएको हो भनी अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष बयान गरेको तर अदालतमा इन्कारी बयान गरेको देखिन्छ। सहअभियुक्त कमानसिंह भन्ने पेम्बा तामाडले निज छोवा भन्ने काले तामाडबाट सुनी तामाडलाई बुझी लिएको भनी अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष र अदालतको बयानमा समेत भनेको अवस्था छ। अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्षको बयान डर त्रास धम्कीबाट गराएको भनी पुनरावेदन गर्दा जिकिर लिए पनि सहअभियुक्त पेम्बा तामाडले अदालतको बयानमा साबित भई सविस्तार घटनाक्रम खुलापछि निज काले तामाडले घटना घटेको दिन आफ्नो छोरासँग भेडा गोठालोमा थिएँ भनी अदालतमा इन्कारी बयान गर्दैमा मात्र हुँदैन। निजले सो कुरा वस्तुनिष्ठ आधार प्रमाणबाट पुष्टि गर्नुपर्नेमा पुष्टि गरेको नदेखिने। जाहेरीमा प्रतिवादीको नाम किटान नभए पनि मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार जस्तो संगठित रूपमा हुने कार्यमा जाहेरवालाले जाहेरीमा सबैको नाम उल्लेख गर्न सक्नुपर्छ भन्न मिल्दैन। जाहेरवालाले थाहा पाएसम्म उल्लेख गर्ने हो। जाहेरीमा उल्लेख नगरेका व्यक्ति निर्दोष हुन्छन् भन्न मिल्दैन। यस्ता तथ्यहरू भएको घटनाक्रमलाई मालाकार कडीको रूपमा जोड्दै जाँदा संलग्न व्यक्तिहरूसमेतको नाम खुलेपछि अभियोग लगाइने हो। जाहेरवालाको जानकारीबिना पनि धेरै व्यक्तिको अपराधमा संलग्नता हुन सक्छ। यदि त्यस्ता व्यक्ति निर्दोष हुन् भने सो कुरा निजहरूले नै वस्तुनिष्ठ आधार प्रमाण पेस गरी प्रमाणित गर्न सक्नुपर्दछ। मानव बेचबिखन जस्तो संगठित अपराधमा एकै व्यक्तिबाट अपराधको सम्पूर्ण चरण सामान्यतया पूरा नहुने हुँदा यी

प्रतिवादी कमानसिंह भन्ने पेम्बा तामाङले आफू कसुरमा साबित भई सोही कसुरमा अन्य प्रतिवादीहरू छोवा भन्ने काले तामाङ एवम् रेञ्जन तामाङसमेतलाई पोल गरेबाट यस्तो सहअभियुक्तको पोललाई प्रमाणमा लिन सकिने नै देखिने ।

वादी कमानसिंह तामाङसमेतको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी छोवा भन्ने काले तामाङसमेत भएको मुद्दा नं.४७-०६७-०००६९ को मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार मुद्दामा सुरु नुवाकोट जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।१२।११ मा फैसला हुँदा निज प्रतिवादी छोवा भन्ने काले तामाङलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५(१) (ड)(१) बमोजिम १५(पन्ध्र) वर्ष कैद र १,००,०००।- (एक लाख रुपैयाँ) जरिवाना हुने र दफा १७ बमोजिम जनही रु.५०,०००।- (पचास हजार रुपैयाँ) पीडितहरूले प्रतिवादीहरूबाट भराई लिन पाउने ठहरी फैसला भएकोमा सो फैसलालाई पुनरावेदन अदालत पाटनले समेत सदर गरेको र सो फैसलाउपर निज प्रतिवादीको यस अदालतमा लगाउको मुद्दा नं.०७२-CR-१०५२ मा पुनरावेदन परेकोमा उक्त फैसला सदर भई अन्तिम भएको देखिएकोले दफा १५(५) को प्रयोजनको लागि निज प्रतिवादीले पुनः कसुर गरेको नै देखिन आउने ।

अतः विवेचित तथ्य एवम् कानूनी आधार कारणबाट फरार प्रतिवादी रेञ्जन तामाङको हकमा अ.बं.१९० बमोजिम मुलतबीमा राखेको र पीडित भनिएको सुनी तामाङलाई नेपालभित्र ओसारपसार गरी बिक्री गर्नमा प्रतिवादीहरू छोवा भन्ने काले तामाङ र कमानसिंह भन्ने पेम्बा तामाङको संलग्नता रहेको पुष्टि भएको हुँदा प्रतिवादीद्वय कमानसिंह भन्ने पेम्बा तामाङ र छोवा भन्ने काले तामाङलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ३(१) बमोजिमको मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार गर्ने कार्यमध्ये दफा ४(१)(क) बमोजिम मानव बेचबिखन गरेको कसुरमा दफा १५(१)(क) बमोजिम जनही २० (बीस) वर्ष कैद र २,००,०००।- (दुई लाख रुपैयाँ) जरिवाना र दफा ४(२) (ख) बमोजिमको मानव ओसारपसार गरेको कसुरमा दफा १५(१)(ड)(१) बमोजिमको थप सजाय माग भएकोमा नेपालभित्रको एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा लगेको मात्र पुष्टि

भएको हुँदा दफा १५(१)(ड)(२) बमोजिम जनही १० (दश) वर्ष कैद र रु.५०,०००।- (पचास हजार रुपैयाँ) जरिवानासमेत हुने ठहरी तथा प्रतिवादी छोवा भन्ने काले तामाङको हकमा निजले पुनः कसुर गरेको पुष्टि भएकोले दफा १५(५) बमोजिम उक्त दुवै सजाय जोड्दा हुने ३० (तीस) वर्ष कैद र २,५०,०००।- (दुई लाख पचास हजार रुपैयाँ) जरिवानाको थप एक चौथाई अर्थात् ७ (सात) वर्ष ६ (छ) महिना कैद र रु.६२,५००।- (बैसठ्ठी हजार पाँच सय रुपैयाँ) जरिवानासमेत हुने र ऐ.ऐनको दफा १७ बमोजिम निज प्रतिवादीद्वयबाट पीडितलाई जनही रु.१,२५,०००।- (एक लाख पच्चिस हजार रुपैयाँ) क्षतिपूर्ति भराई दिने ठहर गरी भएको सुरु नुवाकोट जिल्ला अदालतको मिति २०७०।१२।११ को फैसलालाई सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७१।१।८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : कुलप्रसाद दाहाल

कम्प्युटर: चन्द्रशेर राना

इति संवत् २०७५ साल माघ २२ गते रोज ३ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०७२-CR-०९०७ र ०७२-CR-१२२६, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, सन्चमाया तामाङ वि.नेपाल सरकार र काले तामाङ वि.नेपाल सरकार

३

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७५-CR-१०९८, जबरजस्ती करणी, हरिबहादुर सुनार वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीले मौकामा बयान गर्दा पीडितलाई अश्लील भिडियो हेर्न लगाई आफ्नो लिङ्ग उत्तेजित गराई पीडितको सुरुवाल खोली उत्तेजित लिङ्गलाई पीडितको योनिमा केही भाग छिराएको भन्ने तथ्यमा साबित भई बयान गरेको देखिन्छ । मौकाको उक्त बयानलाई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ९(क) को कानूनी व्यवस्थाबमोजिम अन्यथा प्रमाणित नभएसम्म प्रमाणको रूपमा लिनुपर्ने नै देखिन्छ । त्यसैगरी यी प्रतिवादीले मौकामा गरेको बयानलाई समर्थन हुने गरी पीडितले मौकामा गरेको कागजको बेहोरालाई समर्थन हुने गरी अदालतमा आई बकपत्र गरेको देखिन्छ । उक्त बकपत्र पीडितलाई जाहेरवाला पक्षले सिकाएर गराएको भन्ने प्रतिवादीले जिकिर लिए पनि के

कारणले त्यस्तो झुट्टा कुरा सिकाइयो, सो कुरा प्रतिवादीले भन्न लेखाउन सकेका छैनन् । आफूले राम्रो लागे खाएको कारण झुट्टा मुद्दामा फसाएको भन्ने प्रतिवादीको जिकिर विश्वासयोग्यसमेत देखिँदैन । प्रतिवादीमाथि लगाइएको आरोप लगाएको मात्र नभई मिसिल संलग्न, पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण हुँदा पीडितको कन्याजाली च्यातिएको, योनिको वरपर घस्रिएको रातोपन देखिन्छ भन्ने बेहोराको प्रसूति तथा स्त्री रोग अस्पताल थापाथली काठमाडौंको परीक्षण प्रतिवेदन, उक्त परीक्षण गर्ने चिकित्सकले पनि सोही बेहोराको बकपत्रलगायतका अन्य प्रमाणहरूबाट उक्त आरोप पुष्टि भइरहेको देखिने ।

प्रतिवादीले पीडितलाई जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने निजमाथिकिटानी जाहेरी परेको छ, पीडितले मौका तथा अदालतमा गडाउ गरी बकपत्र गरिदिएको पाइन्छ, मौकामा बयान गर्दा प्रतिवादी साबित भएको देखिन्छ । पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनले उल्लिखित सबै प्रमाणहरूको समर्थन गर्दै पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण हुँदा पीडितको कन्याजाली च्यातिएको, योनिको वरपर घस्रिएको रातोपन देखिन्छ भन्ने पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको छ । सो प्रतिवेदनलाई समर्थन गर्दै डा.दिप्ती श्रेष्ठले बकपत्र गरिदिएको देखिन्छ । यस अवस्थामा पीडितको नाबालकपनको फाइदा उठाई निजलाई ललाई फकाई ९ वर्ष उमेरकी पीडितलाई जबरजस्ती करणी गरेको तथ्य मिसिल संलग्न प्रमाणहरूको आधारमा पुष्टि हुन्छ । बालबालिका विरुद्ध हुने यस्ता प्रकृतिका अपराधमा बढी सजाय हुने व्यवस्था कानूनले गरेको देखिन्छ । यस्ता कसुरमा संलग्न व्यक्तिहरूलाई मिसिल प्रमाणले कसुरदार पुष्टि गरेको अवस्थामा कानूनले निर्धारण गरेबमोजिमको सजाय गरी पीडितलाई न्यायको अनुभूति गराउनु न्यायालयको दायित्वसमेत भएको अवस्थामा मिसिल संलग्न प्रमाणहरूको आधारमा कसुरदार देखिएका प्रतिवादीले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउनु पर्ने भन्ने पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः सुरु ललितपुर जिल्ला अदालतबाट प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. को कसुरमा सोही महलको ३(१) नं. बमोजिम ११ वर्ष कैद एवम् सोही महलको १० नं. बमोजिम प्रतिवादीबाट पीडितले रु.२,००,०००/- क्षतिपूर्तिसमेत भराई लिन

पाउने ठहर गरी भएको सुरु अदालतको फैसलालाई सदर गर्ने गरी भएको उच्च अदालत पाटनको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: अञ्चन भट्टराई
कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७६ साल भदौ १० गते रोज ३ शुभम् ।

इजलास नं. १२

मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७२-CR-१४२७, बिनाइजाजत वन पैदावर ओसारपसार, पुण्यकुमारी श्रेष्ठ वि. नेपाल सरकार सवारी चालक सवारीधनी र सवारी सामान्य रेखदेख गर्ने आदेश दिने व्यक्ति सवारीधनीको छोरा प्रतिवादी धनञ्जयको अनुसन्धानका क्रमको बयान र अदालतमा भएको बयान कुरा मेल खाइरहेको पाइन्छ । जब सवारीको रेखदेख गर्ने सामान्य निर्देशन दिनेले नै ढुङ्गा बोक्न पठाएको ट्याक्टरले काठ बोकेछ भन्छ र सो कुरा चालक स्वयमूले पनि स्वीकार गर्छ भने सवारीको वास्तविक धनी पुनरावेदक प्रतिवादी पुण्यकुमारीको उक्त काठ बोक्ने कार्यमा सवारी साधन पठाउन कुनै रूपमा पनि मन्जुरी थियो भन्ने कुरा अनुसन्धानसम्म गर्न सकिँदैन । यस्तो अवस्थामा निजको सवारी जफत गर्नु न्यायसङ्गत नहुने ।

जहाँनिर मे. १ त १७३८ को ट्याक्टर वास्तविक धनी पुनरावेदक पुण्यकुमारी श्रेष्ठ रहेको देखिन्छ । निज प्रतिवादीलाई सुरु अदालत वा पुनरावेदन अदालतले कसुर पनि ठहर गरेको वा कुनै सजाय गरेको पनि देखिँदैन । निज पुनरावेदकको सामान्य बुझाइमा सवारी साधन जङ्गलतिर पठाउँदा ढुङ्गा बोक्नलाई पठाएको भन्ने देखिन्छ । सो कुरा चालकले पनि स्वीकार गरेको छ । सवारीधनीलाई कसुर गरेको भन्ने अभियोग पनि नभएको र सजायसमेत नभएको अवस्थामा सवारी साधन जफत उक्त दफा ६६ को समेत विपरीत हुने ।

तसर्थ विवेचित आधार कारणहरूबाट मे. १ त १७३८ को ट्याक्टरको वास्तविक धनी पुनरावेदक प्रतिवादी पुण्यकुमारी श्रेष्ठ रहेको र मिति २०६८।१०।८ गतेको काठ चोरीको वारदातमा निजको कुनै पनि

किसिमको संलग्नता रहेको नदेखिएको मे.१ त १७३८ को ट्याक्टर कसुर अपराधमा सवारी धनीको मन्जुरीबिना प्रयोग भएको र निज सवारी धनीको कसुर स्थापित नभएको अवस्थामा मे.१ त १७३८ को ट्याक्टर जफत हुने गरी ठहर गरेको हदसम्मको पुनरावेदन अदालत इलामको मिति २०७०।३।१० को फैसला मिलेको नदेखिँदा सो हदसम्मको पुनरावेदन अदालत इलामको मिति २०७०।३।१० को फैसला मिलेको नदेखिँदा सो हदसम्मको केही उल्टी हुने।

इजलास अधिकृत: रामाकान्त यादव

कम्प्युटर: मन्जिता ढुङ्गाना

इति संवत् २०७६ साल जेठ २४ गते रोज ६ शुभम्।

इजलास नं. १३

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७०-CR-१३४६, बिनाइजाजत वन पैदावार ओसारपसार, नेपाल सरकार वि. फुलमती कलवानीसमेत प्रतिवादी गोविन्द मुराउले सहप्रतिवादी मध्येका जोगेन्द्रको नयाँ घरको लागि चौकोस लगेको भनी लेखाइदिएको र प्रतिवादी जोगेन्द्र कलवारबाहेक अन्य प्रतिवादीको काठ कारोबारमा संलग्नता रहेको भन्ने वस्तुनिष्ठ प्रमाण वादी पक्षबाट पेस भएको देखिँदैन। ट्याक्टर प्रतिवादी फूलमती कलवानीको नाउँमा रहेकोमा निजले सो ट्याक्टरले अवैध काठ बोक्छ भन्ने जानी जानी प्रतिवादीलाई दिएको भन्ने नदेखिँदा ट्याक्टर जफत हुनुपर्छ भन्ने दाबी न्यायोचित देखिँदैन। प्रतिवादी गोविन्द मुराउको पेसा नै सिकर्मी देखिएबाट निजले काठ के कुन तरिकाबाट ल्याएको हो, सोसम्बन्धी जाँचबुझ गरेर मात्र आफ्नो पेसा गर्नुपर्छ भनी भन्न मिल्ने पनि देखिँदैन। प्रतिवादीहरू क्षेत्रबहादुर क्षेत्री र भक्तबहादुर थापाप्रति अनुसन्धानको क्रममा सहअभियुक्तले पोल गरे पनि सो पोल जो जसबाट काठ बरामद भएको छ निजले अदालतमा बयान गर्दा आफ्नै घर निर्माणको प्रयोजनको लागि लगेको भनी बयान गरेबाट अनुसन्धानको पोलकै आधारमा मात्र अन्य प्रमाणबाट पुष्टि नभएसम्म प्रतिवादीहरू भक्तबहादुर थापा र क्षेत्रबहादुर क्षेत्रीलाई समेत कसुरदार ठहर गर्न न्यायोचित नदेखिँदा वादी नेपाल

सरकारको पुनरावेदन तथा विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः माथि विवेचित आधार प्रमाणबाट रूपन्देही जिल्ला अदालतको मिति २०६९।५।१३ को फैसला केही उल्टी गरी प्रतिवादी जोगेन्द्र कलवारलाई वन ऐन, २०४९ को दफा ४९(घ) एवम् ऐ.दफा ५०(१)(घ)(४) बमोजिम बिगो रु.३९,२५६।- को दोब्बर ७८,५१२।- जरिवाना गरी बरामदी काठ जफत हुने र अन्य प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने तथा ट्याक्टर जफत नहुने ठहर्नाई पुनरावेदन अदालत बुटवलबाट मिति २०६९।१२।५ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: ढाकाराम पौडेल

कम्प्युटर: अर्जुन पोख्रेल

इति संवत् २०७५ साल जेठ २३ गते रोज ४ शुभम्।

इजलास नं. १४

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०६९-WO-०८१५, उत्प्रेषण / परमादेश, टीकाकुमारी सापकोटा ढकालसमेत वि. श्री सिद्ध बहिरा बालकको स्कुल विरेन्द्रनगर, सुर्खेतसमेत

रिट निवेदकमध्ये टिकाकुमारी सापकोटाले उद्योग मन्त्रालयअन्तर्गत घरेलु तथा ग्रामीण उद्योग विभागबाट सञ्चालित सिलाई कटाई विषयमा २ वर्षको र धर्मकुमारी गौतमले होजियारी विषयमा २ वर्षको तालिम लिएको देखिन्छ। शिक्षा नियमावली, २०५९, सुस्त श्रवण कल्याण संस्थाको कर्मचारी सेवा सर्त नियम, २०४५ को अधीनमा रही लोक सेवा आयोग, मध्यपश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय निर्देशनालयले खुलाई पठाएको शैक्षिक योग्यताबमोजिम विपक्षी श्री सिद्ध बहिरा बालकको स्कुलले विज्ञापन गरी सोही विज्ञापनबमोजिम सम्पूर्ण प्रक्रियामा सहभागी भई सुरुमा अस्थायी र पछि मिति २०५५।३।३२ मा निवेदकद्वयलाई नि.मा.वि. स्तरको शिक्षक पदमा मिति २०५५।३।२२ बाट लागू हुने गरी स्थायी नियुक्ति दिई कामकाज गर्दै आएको देखिन आउँछ। यसरी नियुक्ति भएको पदमा नियमानुसारको तलब सुविधा आदि पाउने निजहरूको कानूनी अधिकार नै भएको हुँदा नियुक्तिबमोजिम खाइपाई आएको सुविधाबाट निवेदकहरूलाई वञ्चित गर्नु

कानूनसम्मत देखिन नआउने ।

तसर्थ रिट निवेदक टीकाकुमारी सापकोटा ढकाल र धर्मकुमारी गौतमले नि.मा.वि. स्तरको शिक्षक पदमा स्थायी नियुक्ति लिई अध्यापन गराउँदै आएको देखिएकोले रिट निवेदकहरूले पाएको नियुक्तिको विपरीत निजहरूलाई मर्का पर्ने गरी विपक्षी शिक्षा विभाग, सानोठिमी, भक्तपुर र ए.ए.का उपनिर्देशकको निर्णय तथा मिति २०६८।१०।२३ को पत्राचारसहितका विपक्षीहरूका सम्पूर्ण कार्य उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने ठहर्छ । रिट निवेदकहरूले खाइपाई आएको नि.मा.वि. स्तरको सुविधामा असर पर्ने गरी सुविधा घटाएको देखिन आएकोले निजहरूले खाइपाई आएको सुविधामा असर पर्ने गरी कुनै कार्य नगर्नु, नगराउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेशको आदेशसमेत जारी हुने ।

इजलास अधिकृत: उदवीर नेपाली

इति संवत् २०७४ साल कात्तिक १२ गते रोज १ शुभम् ।

इजलास नं. २०

मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०६९-RB-००२२, आयकर ०६२।०६३, तुला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुर वि. शिवशक्ति प्याकेजिङ प्रा.लि., सिमरा बारा

खर्चका शीर्षकहरूमध्ये मास्टर ब्याचको सन्दर्भमा हेर्दा मास्टर ब्याच १.५ मे.टन बिक्री गर्दा लागत मूल्यभन्दा घटी गरी बिक्रीमा समावेश नभएको रु.१,४३,०९८।९६ लाई मुनाफा र लाभमा समावेश गर्नुपर्ने भन्ने जिकिर रहेको छ । उक्त खरिद गरेको सामानको गुणस्तर राम्रो नभएकोले उत्पादन कार्यमा लगाउँदा तयारी पदार्थको गुणस्तर न्यून हुने भएकाले विक्रेतालाई नै खरिद मूल्यमा बिक्री गरेको भन्ने करदाताको जिकिर भएकोमा सोही आधारमा राजस्व न्यायाधिकरणबाट निर्णय भएको देखियो । आफूले एक पटक खरिद गरी ल्याएको सामान विशेष कारण परेर बिक्रेतालाई नै फिर्ता गरेको भनेकोमा सोबमोजिम बिक्रेतालाई नै फिर्ता बिक्री गरिएको होइन भन्ने स्पष्ट आधार प्रमाणबिना लागतभन्दा घटीमा बिक्री गरेको भनी मूल्य अभिवृद्धि कर विवरण र आयकर विवरणमा फरक परेको रकमलाई आयमा समावेश गरेको सुरुको

निर्णय नमानेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला अन्यथा नदेखिने ।

पुनरावेदनमा उल्लिखित अर्को शीर्षक बढी भाडा बिमा दाबीतर्फको रु.५९,१५२।- आयमा समावेश गरेको भन्ने सम्बन्धमा हेर्दा भन्सार विन्दुमा भाडा बिमा खर्चको सबै बिल भरपाई प्राप्त भइसकेको अवस्था हुँदैन । उक्त समयमा भन्सार छुटाउने प्रयोजनको लागि अनुमानित रकम देखाई सामान छुटाइन्छ । पछि वास्तविक बिल भरपाई प्राप्त भएपछि आयकर प्रयोजनलाई वास्तविक बिल भरपाई प्रमाण कागजका आधारमा खर्च दाबी गरिने तथ्यलाई अन्यथा भन्न नसकिने । दाबीअनुसारको बिल भरपाई पेस भइरहेकोलाई पुनरावेदकले खण्डन गर्न सकेको नहुँदा प्रज्ञापनपत्रसँग फरक परेको रकम अमान्य हुनुपर्छ भन्ने पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

Provision for Bonus मध्ये खर्च नभएको भनी रु.२९६।३३ लाई अमान्य गरेको रकमका सम्बन्धमा आ.व.०६१।०६२ देखाएकोभन्दा बढी हुन आएकोले उक्त फरक रकमलाई आम्दानीमा देखाइसकेको भनी करदाताले उल्लेख गरेको देखिन्छ । सोतर्फ केही नबोली केवल फरक देखिएको भन्ने आधारमा मात्र कर्मचारीको बोनस रकम आयमा समावेश गर्नुपर्ने भन्ने पुनरावेदन जिकिरसमेत कानूनसङ्गत नदेखिने ।

कर्मचारी सञ्चय कोष रु.७,१०७।६४ स्वीकृत अवकाश कोषमा जम्मा भएको प्रमाण पेस हुन नसकेको लागत खर्च कट्टी दिन नमिल्ने भन्ने पुनरावेदन जिकिर सम्बन्धमा विचार गर्दा उक्त रकम सम्बन्धित कर्मचारीको आय गणनामा समावेश भएको भन्ने करदाताको जिकिर भएकोमा सो पुनरावेदकले खण्डन गर्न सकेको देखिएन । सम्बन्धित कर्मचारीको आयमा समावेश भइसकेको अवस्थामा करदाताको आयमा पनि दोहोरो गणना हुन सक्ने नहुँदा पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

स्क्राप आम्दानीतर्फ रु.३५,३५०।- लाई घटीमा बिक्री गरेको भनी आयमा समावेश गर्नुपर्ने भन्ने पुनरावेदन जिकिर सम्बन्धमा विचार गर्दा स्क्राप वस्तुहरूको मूल्य के कति हुने भन्ने निश्चित हुँदैन । त्यस्ता वस्तुहरूको मूल्य त्यसको अवस्थाको आधारमा फरक पर्ने हुँदा त्यसको

मूल्य बिक्री गरेको बिलबाट प्रमाणित भएकोलाई मान्नु पर्ने हुन्छ। स्क्राप वस्तुहरूको मूल्य नगन्य हुने र त्यसको मूल्यभन्दा पनि त्यस्ता वस्तु सञ्चित गरी राखेको ठाउँको भाडा दिनुपर्दा वा त्यस्ता वस्तु हटाउँदा सो वस्तुको मूल्यभन्दा बढी खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ। करदाताले पेस गरेको बिल भरपाईले समर्थित गरेका स्क्रापका वस्तुहरूबाट प्राप्त आम्दानी र खर्चलाई युक्तियुक्त आधार कारणबिना त्यस्तो खर्च अमान्य गर्न मिल्ने नदेखिँदा उपर्युक्त शीर्षकहरूमा थप गरेको सुरुको निर्णयलाई बदर गर्ने गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको फैसला मिलेको देखिँदा सोतर्फ केही गरिरहन नपर्ने।

निरीक्षण परीक्षणको समयमा पुष्टि हुन नसकेको भनिएको विविध खर्च रु.३,०१,९००/- लाई आयमा समावेश गर्नुपर्ने भन्ने पुनरावेदन जिकिरका सम्बन्धमा विचार गर्दा करदाताले छुट पाउने खर्च दाबी गर्दा सोसँग सम्बन्धित प्रमाण आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा पेस गर्नुपर्ने दायित्व सम्बन्धित करदातामा नै निहित रहन्छ। करदातालाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१(६) को सूचनाको जवाफमा उक्त खर्च पुष्टि हुने प्रमाण पेस गर्ने अवसर दिएकोमा कुनै प्रमाण पेस गर्न सकेको देखिँदैन भने यस अदालतबाट पुनरावेदनको लागि अनुमति प्रदान गर्दासमेत विविध खर्चको रकमलाई समर्थन गर्न बिल भरपाई नभएको अवस्थामा पनि रु.३,०१,९००/- लाई विविध खर्च भनी छुट दिई कर निर्धारण गरेको भन्ने आधार लिएको देखिने।

आयकर ऐन, २०५८ को दफा मा भएको व्यवस्थाअनुसार आय आर्जन गर्ने कामको लागि नै भए गरिएको भए पनि सम्बन्धित आर्थिक वर्षबाहेक अन्य आर्थिक वर्षमा भए गरेका खर्चलाई आयमा गणना गर्ने प्रयोजनको लागि कट्टा गर्न पाइने देखिँदैन। आय गणना गर्ने प्रयोजनका लागि कट्टा गर्न पाइने खर्च जुन आर्थिक वर्षको आय गणना गर्दा दाबी भएको हो सोही आर्थिक वर्षमा गरिएको वा खर्च भुक्तानी भएको हुनुपर्ने देखिन्छ। सम्बन्धित करदाताले आफैँले नै दाबी लिएको खर्च भुक्तानी गरेको हुनुपर्ने त्यस्तो खर्च आय आर्जन गर्ने कामको लागि नै भए गरेको हुनुपर्ने भन्ने देखिने।

खर्च कट्टीको लागि दाबी गरिएको कुनै पनि खर्चको रकम आय आर्जन गर्ने कार्यको लागि भए सो

खर्चसम्बन्धी बिल भौचर, भरपाई, बिक्री वा खरिद सम्झौता वा अन्य प्रमाणहरूबाट विवादास्पद रूपमा समर्थन भएको तथा निकायको हकमा लेखा परीक्षणबाट प्रमाणित हुनुपर्ने देखिन्छ। करदाता प्रा.लि.ले आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा मागअनुसारको बिल भरपाई पेस गर्न सकेको देखिँदैन। निजले मिति २०६४।२।१७ मा जवाफ दिँदासमेत detail पाएको अवस्थामा बिल पेस गर्ने भनी जवाफसम्म दिएको तर आफ्नो खर्च सम्बन्धमा पुष्ट्याई गर्ने बिल पेस गरेको देखिएन। जबकि आफूले खुलाएको खर्चको पुष्टि आफैँले गर्नुपर्ने हुन्छ। नकि कर कार्यालयबाट पटकपटक सोधखोज गरेपछि मात्र पेस गर्नुपर्ने। पुनरावेदन गर्दा पनि त्यस्तो छुट प्रमाणहरू पेस गर्न सकिन्छ। तर राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला हेर्दा पुनरावेदनसाथ पनि त्यस्तो प्रमाण पेस नगरी इजलाससमक्ष पक्षले बहसको क्रममा सबुत प्रमाण पेस गरेको भनी विविध खर्चमा मिन्हा दिएको देखिन्छ। कुनै कागज प्रमाणमा लिनको लागि सो कागज मिसिल संलग्न हुनुपर्ने हुन्छ। मिसिल संलग्न नै नरहेको बिल भरपाईलाई बिल भरपाई छ भनी सोअनुरूपको रकम आय निर्धारण गर्दा कट्टी गर्न मिल्ने नहुने।

तसर्थ विवेचित आधार र कारणबाट विविध खर्चको रकमलाई समर्थन गर्ने बिल भरपाई नभएको अवस्थामा पनि रु.३,०१,९००/- लाई विविध खर्च भनी छुट दिने गरी गरेको हदसम्म राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट भएको मिति २०६७।२।५ को फैसला मिलेको नदेखिँदा सो हदसम्म केही उल्टी हुने ठहर्छ। अरुमा पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने।
इजलास अधिकृत: नारायण सापकोटा
कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना
इति संवत् २०७६ साल जेठ २९ गते रोज ४ शुभम्।

एकल इजलास

मा.न्या.श्री उम्बरबहादुर शाही, ०७४-WO-०२३७, उत्प्रेषण, अधिवक्ता दीपक विक्रम मिश्र वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् सचिवालयसमेत

प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदकले मुख्य रूपमा कानून व्यवसायी परिषद् ऐन, २०५० को दफा २१ ले अधिवक्तालाई वरिष्ठ अधिवक्ताको उपाधि प्रदान गर्दा

विभिन्न आधार तोकिएको छ । सर्वोच्च अदालतको पूर्ण बैठकद्वारा विभिन्न अधिवक्ताहरूलाई वरिष्ठ अधिवक्ताको उपाधि प्रदान गर्ने भनी मिति २०७४।४।२७ मा भएको निर्णयमा उक्त ऐनमा उल्लेख भएको के कस्तो कुरालाई आधार लिई सो उपाधि प्रदान गरिएको भन्ने नखुलेकोले उक्त निर्णय तत्काल कार्यान्वयन नगराउनु भन्नेलगायतका माग दाबी लिई सार्वजनिक सरोकारको रूपमा प्रस्तुत रिट दायर गरेको देखिने ।

नेपाल कानून व्यवसायी परिषद् ऐन, २०५० को दफा २१(१) “कुनै अधिवक्ताले कम्तीमा पन्ध्र वर्ष सर्वोच्च अदालत वा पुनरावेदन तहको अदालतमा कानून व्यवसाय गरी पेसाको उच्च मर्यादा राखी अदालत र समाजलाई सहयोग गरेको छ भन्ने सर्वोच्च अदालतलाई लागेमा त्यस्तो अधिवक्तालाई सर्वोच्च अदालतले सम्मानस्वरूप वरिष्ठ अधिवक्ताको उपाधि प्रदान गर्न सक्नेछ र त्यस्तो वरिष्ठ अधिवक्ताले तोकिएबमोजिमको आचरण पालन गर्नुपर्नेछ” भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ । रिट निवेदन लेखबाटै कानून व्यवसायी परिषद् ऐन, २०५० को दफा २१ बमोजिम सर्वोच्च अदालतको मिति २०७४।४।२५ को पूर्ण बैठकले अधिवक्ताहरूलाई वरिष्ठ अधिवक्ताको उपाधि प्रदान गरिएको भन्ने देखिने ।

उल्लिखित कानूनी व्यवस्थामा उल्लेख भएको आधार पूरा नभई सो उपाधि प्रदान गरिएको भन्ने निवेदकको कथन रहे पनि कुनकुन अधिवक्ताहरू सो उपाधि प्रदान भएको भन्ने निवेदकको कथन रहे पनि कुनकुन अधिवक्ताहरू सो उपाधि प्राप्त गर्न असक्षम रहेको भन्ने निवेदकको कथन रहे पनि कुनकुन अधिवक्ताहरू सो उपाधि प्राप्त गर्न असक्षम रहेको वा उक्त कानूनी व्यवस्थाले निर्धारण गरेको योग्यता पूरा नभएको भन्ने तथ्ययुक्त आधारसहित दाबी लिन सकेको देखिँदैन । वस्तुतः रिट

निवेदनसाथ संलग्न रहेको सर्वोच्च अदालतको सूचनाको बेहोरा हेर्दा सर्वोच्च अदालतको मिति २०७४।४।२५ को पूर्ण बैठकको निर्णयानुसार नेपाल कानून व्यवसायी परिषद् ऐन, २०५० को दफा २१ बमोजिम देहायबमोजिमका अधिवक्ताहरूलाई वरिष्ठ अधिवक्ताको उपाधि प्रदान गरिएकाले सम्बन्धित सबैका लागि सूचना प्रकाशित गरिएको भन्ने उल्लेख भएकोमा उक्त निर्णय एवम् प्रकाशित भएको सूचनासमेत के कुन कानूनी आधारमा त्रुटिपूर्ण रहेको भन्ने निवेदकले देखाउन सकेको अवस्था छैन । त्यस्तै सर्वोच्च अदालतको पूर्ण बैठकबाट भएको उक्त निर्णयबाट रिट निवेदकलाई व्यक्तिगत रूपमा अथवा अरु कुनै समूहलाई सामूहिक रूपमा के कसरी असर परेको वा के कस्तो संवैधानिक एवम् कानूनी हकमा आघात परेको भन्ने सम्बन्धमा तथ्यपरक रूपमा केही आधार नदेखाई केवल सार्वजनिक सरोकारको विषय भनी यस अदालतको असाधारण अधिकारक्षेत्रबाट प्रवेश गरी परमादेश माग गरिएको अवस्था देखिने ।

यसरी सर्वोच्च अदालतबाट वरिष्ठ अधिवक्ताको उपाधि प्रदान गर्दा के कुन कानूनको कसरी उल्लङ्घन भई त्रुटिपूर्ण भएको भन्ने देखाउन नसकी केवल सार्वजनिक सरोकारको विषय भनी यस अदालतको असाधारण अधिकारको रोहबाट दायर गरिएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदकले दाबी लिएजस्तो कुनै आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्थाको विद्यमानता नदेखिँदा यस विषयमा लिखित जवाफ माग गरिरहनु पर्ने अवस्था देखिएन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: हिरा डंगोल

कम्प्युटर: मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०७४ साल असोज २७ गते रोज ६ शुभम् ।